

**UCHWAŁA NR XLIII/265/2021
RADY POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO**

z dnia 30 grudnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030

Na podstawie art.12 pkt 4 oraz pkt 9ca ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym(t.j.Dz.U. z 2020r., poz. 920 ze zm.) w związku z art.3 pkt 3 i art.4 ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j.Dz.U.z 2021r., poz. 1057)

Rada Powiatu Człuchowskiego

uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się dokument Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Człuchowskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu Człuchowskiego

Tadeusz Lisowski

**PARTNERSKA STRATEGIA ROZWOJU
POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO
NA LATA 2021-2030**

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030

mgr inż. Natalia Sierpińska – koordynator

inż. Joanna Tymczuk

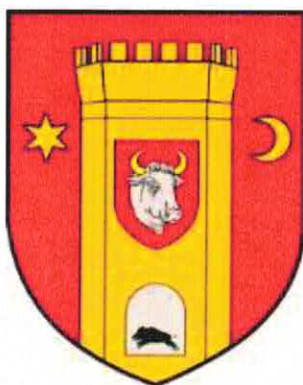
mgr Nina Łapeta

mgr Agata Kurzawa

mgr Barbara Bialik

mgr Magdalena Cyran

**We współpracy z gminami położonymi na obszarze powiatu
człuchowskiego**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	6
CZĘŚĆ I DIAGNOZA STRATEGICZNA POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	8
I. POŁOŻENIE POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	8
II. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	10
TRANSPORT KOLEJOWY.....	11
KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA	12
III. CHARAKTERYSTYKA GMIN POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	13
MIASTO CZŁUCHÓW	13
MIASTO I GMINA CZARNE	14
GMINA CZŁUCHÓW	14
MIASTO I GMINA DEBRZNO	15
GMINA KOCZAŁA	16
GMINA PRZECHLEWO.....	16
GMINA RZECZENICA	17
IV. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE.....	18
LICZBA LUDNOŚCI, MIGRACJE I PRZYRÓST NATURALNY	18
EKONOMICZNE GRUPY WIEKU	22
V. GOSPODARKA I RYNEK PRACY.....	24
PODMIOTY GOSPODARCZE	24
BEZROBOCIE	26
RYNEK PRACY.....	28
VI. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I GOSPODARKA KOMUNALNA	29
CHARAKTERYSTYKA OBSZARU	29
KLIMAT	29
JAKOŚĆ POWIETRZA	29
UŻYTKOWANIE TERENU	31

ZASOBY CENNE PRZYRODNICZO.....	33
GOSPODARKA KOMUNALNA.....	36
GOSPODARKA WODNO - KANALIZACYJNA.....	37
VII. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	38
WYDARZENIA.....	41
WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA.....	42
VIII. SPORT I REKREACJA.....	42
OBIEKTY SPORTOWE	42
KLUBY I ORGANIZACJE SPORTOWE	43
IX. TURYSTYKA.....	43
RUCH TURYSTYCZNY – LICZBA TURYSTÓW, WYKORZYSTANIE BAZY.....	46
X. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	47
MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY CHOJNICE - CZŁUCHÓW	47
MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	48
XI. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	49
XII. POLITYKA SPOŁECZNA	50
OCHRONA ZDROWIA.....	52
WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	54
GOSPODARKA MIESZKANIOWA	55
XIII. EDUKACJA.....	57
JEDNOSTKI OŚWIATOWE.....	57
WYNIKI UCZNIÓW.....	59
XIV. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA	61
LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ	63
MŁODZIEŻOWA RADA POWIATOWA	63
XV. FINANSE SAMORZĄDOWE	64
BUDŻET POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	64
XVI. ANALIZA SWOT.....	66

XVII. BADANIA ANKIETOWE.....	68
PRÓBA BADAWCZA.....	68
WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH.....	71
CZĘŚĆ II ROZWÓJ STRATEGICZNY POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	77
I. MISJA I WIZJA ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	77
II. CELE I KIERUNKI ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO	78
CEL I. AKTYWNA WSPÓŁPRACA	78
CEL II. ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA	79
CEL III. SPOŁECZEŃSTWO.....	81
CEL IV. INNOWACYJNA GOSPODARKA	85
CEL V. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	87
III. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNYMI.....	89
POZIOM KRAJOWY	90
POZIOM REGIONALNY	96
IV. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII.....	99
SYSTEM WDRAŻANIA.....	99
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	100
MONITORING	100
EWALUACJA.....	102
SPIS WYKRESÓW, TABEL, RYSUNKÓW	103

WPROWADZENIE

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 jest najważniejszym dokumentem definiującym cele i kierunki rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, które umożliwią spełnianie wyznaczonej wizji rozwoju powiatu. Stanowi ona narzędzie realizacji polityki rozwoju o ponadlokalnym charakterze, polegającej na szerokiej współpracy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w powiecie człuchowskim wraz z mieszkańcami, przedsiębiorcami oraz wszystkimi zaangażowanymi interesariuszami.

Niniejszy dokument określa plany rozwojowe w kontekście najbliższych dziesięciu lat. Przez okres obowiązywania wyznacza on kierunek działań zarówno dla władz, jak i innych podmiotów i mieszkańców. Ponadto jego rolą jest możliwość pozyskania środków zewnętrznych w celu realizacji określonych inwestycji.

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego powstała dzięki kompleksowej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami, mieszkańcami oraz lokalnymi grupami interesariuszy. Strategia zawiera konkluzje określone na podstawie przeprowadzonych badań społecznych oraz spotkań warsztatowo-konsultacyjnych, dotyczących identyfikacji potencjalnych szans rozwojowych, barier oraz rekomendacji w zakresie kierunków rozwoju.

Niniejsza strategia jest już trzecią w historii naszego regionu. Została nazwana „Partnerską Strategią Rozwoju Powiatu Człuchowskiego”, ponieważ ma ona na celu spełnienie potrzeb nie tylko jednej, ale wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu oraz podkreśla fundamentalne znaczenie ścisłej współpracy wszystkich jednostek samorządów terytorialnych oraz pozostałych interesariuszy. Strategia sporządzona została dla okresu 2021-2030, jednak wiele elementów oddziaływać będzie w dłuższej perspektywie, wykraczającej poza ramy czasowe dokumentu.

Dokument ten składa się z części diagnostycznej oraz strategicznej, w której określone zostały cele i kierunki działań oraz system realizacji Strategii.

Bazę dla opracowania strategii stanowi szczegółowa diagnoza strategiczna polegająca na identyfikacji zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych uwarunkowań powiatu. W procesie tworzenia diagnozy strategicznej posłużono się danymi jakościowymi i ilościowymi oraz danymi przestrzennymi. Jako zakres czasowy diagnozy strategicznej wybrano okres 5 lat poprzedzających tworzenie dokumentu Strategii, przez co wybranym rodzajem diagnozy strategicznej, została tzw. diagnoza dynamiczna. Ze względu na dostęp do danych zastanych, niektóre uwarunkowania przedstawione zostały w mniejszym okresie czasowym. Diagnoza dynamiczna to analiza polegająca na obserwacji zjawisk w przyjętym przedziale czasowym (zebrane dane z kilku lat tworzą szereg czasowy). Spojrzenie na

zjawiska i fakty z perspektywy czasu pozwala nam uchwycić pewne tendencje i stanowi podstawę oceny spodziewanych rezultatów w przyszłości. Niektóre zjawiska społeczno-gospodarcze mają charakter cykliczny, dlatego wnioski, wyciągane na podstawie informacji dotyczących tylko jednego roku, mogą być obarczone dużym błędem, gdyż nie będą ukazywały wówczas dynamicznych zmian zachodzących na przestrzeni lat. Analiza szeregów czasowych pozwala:

- określić kierunek zmiany,
- określić dynamikę zmiany,
- określić „punkty przełomowe”,
- wyznaczyć trend zmian w przyszłości.

Diagnoza strategiczna porusza obszary dotyczące najważniejszych sfer funkcjonowania powiatu. Dzięki przeprowadzonej szczegółowej analizie możliwe było zdefiniowanie najistotniejszych uwarunkowań rozwojowych, stanowiących główny element części strategicznej.

Za główny cel rozwojowy powiatu człuchowskiego uważa się wzrost jego konkurencyjności na tle regionu przy jednoczesnym zachowaniu szeroko pojętej współpracy terytorialnej poprzez ciągły rozwój gospodarczy, społeczny, przestrzenny oraz środowiskowy.

Wyznaczono także pięć celów strategicznych, które mają za zadanie wspomóc realizację celu głównego. Są to działania w następujących obszarach :

- aktywna współpraca,
- zrównoważona turystyka,
- społeczeństwo,
- innowacyjna gospodarka,
- przestrzeń i środowisko.

Określona została również zgodność wyznaczonych celów z założeniami nadrzędnych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym, gdzie stwierdzono duży stopień zbieżności założeń Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

Końcowym etapem opracowania niniejszego dokumentu jest proces realizacji strategii, polegający na wdrażaniu określonych działań finansowanych zarówno przez budżet powiatu, jak i zewnętrzne środki pomocowe. W procesie tym kluczową rolę odgrywa monitoring oraz ewaluacja, dzięki którym możliwa jest weryfikacja jej zasadności i trafności.

CZĘŚĆ I DIAGNOZA STRATEGICZNA POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

I. POŁOŻENIE POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Powiat człuchowski jest jednym z 16 powiatów województwa pomorskiego. Położony jest w południowej części województwa pomorskiego, a w jego skład wchodzi 7 gmin, w tym:

- 1 gmina miejska (Człuchów),
- 2 gminy miejsko-wiejskie (Czarne, Debrzno),
- 4 gminy wiejskie (Człuchów, Koczała, Przechlewo, Rzeczenica).

Powiat znajduje się na granicy czterech województw: pomorskiego, zachodniopomorskiego, wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego, co świadczy o jego peryferyjnym położeniu.

Powiat graniczy od wschodu z powiatem chojnickim, od strony północno-wschodniej z powiatem bytowskim, od strony zachodniej z powiatem szczecińskim (województwo zachodniopomorskie), od południowego zachodu z powiatem złotowskim (województwo wielkopolskie) oraz od południowego wschodu z powiatem sępoleńskim (województwo kujawsko-pomorskie).

RYSUNEK 1. POŁOŻENIE POWIATU NA TLE POLSKI

Źródło: opracowanie własne

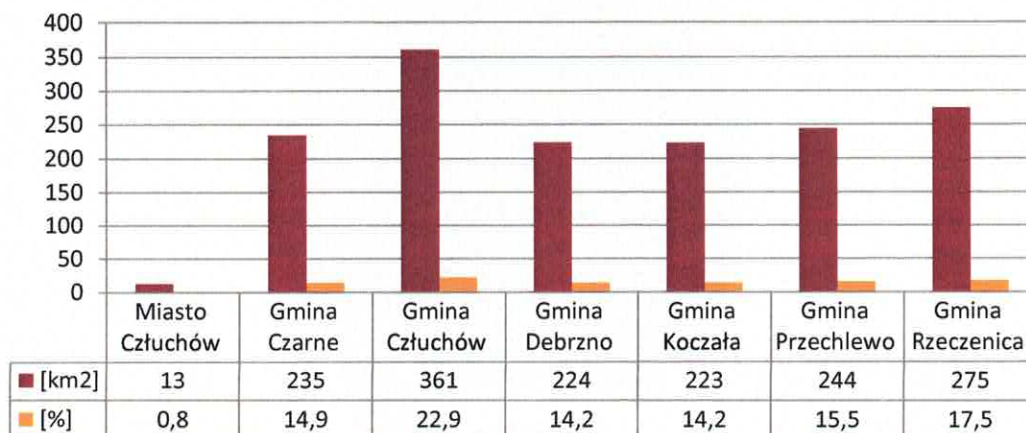
RYSUNEK 2. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne

Pod względem powierzchni największą gminą jest Człuchów, która stanowi 23% obszaru powiatu człuchowskiego. Pozostałe gminy zajmują 13-17%, za wyjątkiem miasta Człuchów, które pod względem wielkości jest najmniejszą jednostką w powiecie człuchowskim, stanowiącą zaledwie 1% jego powierzchni.

WYKRES 1. POWIERZCHNIA GMIN POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

II. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Przez teren powiatu człuchowskiego przebiegają dwie główne linie komunikacyjne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym:

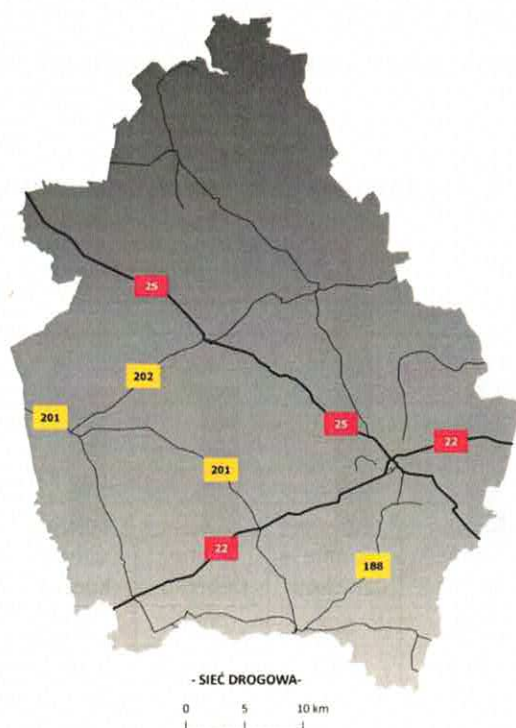
- DK22: tzw. „Berlinka”, Kostrzyn (granica polsko-niemiecka) – Grzechotki (granica polsko-rosyjska),
- DK25: relacji Bobolice-Oleśnica (droga z południa nad morze).

Ponadto sieć drogowa uzupełniona jest o trzy drogi wojewódzkie:

- 188: Człuchów – Piła,
- 201: Gwda Mała – Czarne – Barkowo,
- 202: Rzeczenica – Breńsk – Wronkowo – Czarne.

W ramach rządowego Programu Budowy 100 obwodnic, planowana jest budowa obwodnicy Człuchowa w ciągu DK22 i DK25. Ma ona na celu przede wszystkim odciążenie miasta Człuchów od ruchu tranzytowego, zwiększenie przepustowości oraz poprawę zarówno bezpieczeństwa mieszkańców, jak i przejazdu dla ruchu dalekobieżnego i regionalnego.

RYSUNEK 3. GŁÓWNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne

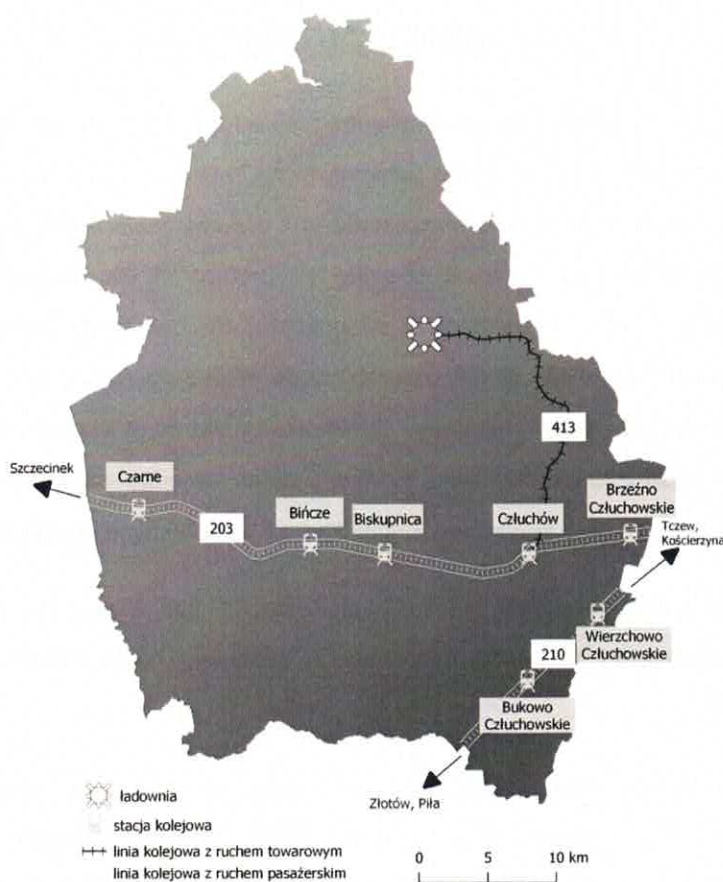
TRANSPORT KOLEJOWY

W powiecie człuchowskim funkcjonują 3 linie kolejowe:

- 203 (Tczew – Kostrzyn), ze stacjami w Wierzchowie Człuchowskim i Bukowie Człuchowskim,
- 210 (Chojnice, Runowo Pomorskie) ze stacjami w Brzeźnie Człuchowskim, Człuchowie, Biskupnicy, Bińczu i Czarnem,
- 413 (Człuchów – Przechlewo) – linia z ruchem towarowym.

Linie nr 203 oraz nr 210 mają na celu zapewnienie transportowej dostępności wewnętrznej na obszarze województwa pomorskiego. Wszystkie linie są niezelektryfikowane. Linie z ruchem pasażerskim są liniami pierwszorzędnymi o znaczeniu państwowym, natomiast linia z ruchem towarowym jest znaczenia miejscowego.

RYSUNEK 4. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych

Na obszarze powiatu długość dróg rowerowych w 2020 roku wynosiła 47,6 km. Największą wartością wskaźnika długości ścieżek rowerowych na 10 tys. ludności wyróżnia się gmina Rzeczenica (33 km), najmniejszym zaś gmina Czarne (1,79 km). Szczegółowe dane dotyczące ich długości w poszczególnych gminach przedstawione zostały w tabeli poniżej.

TABELA 1. DŁUGOŚĆ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

	Długość ścieżek rowerowych [km]	Długość ścieżek na 10 tys. ludności [km]
Miasto Człuchów	16,7	12,39
Gmina Człuchów	10,4	9,27
Gmina Czarne	1,6	1,79
Gmina Debrzno	7,4	8,26
Gmina Koczała	2,1	6,31
Gmina Przechlewo	9,4	14,98
Gmina Rzeczenica	12	33
SUMA	47,6	8,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA

Na terenie powiatu za zapewnienie komunikacji publicznej odpowiada Powiatowy Zakład Transportu Publicznego w Człuchowie, który powołano uchwałą Rady Powiatu Człuchowskiego nr XI/58/2015 z dnia 31.07.2015 r. Celem funkcjonowania Zakładu jest wykonywanie zadań publicznych powiatu w ramach transportu zbiorowego, świadczenie usług transportowych oraz utrzymanie i eksploatacja taboru samochodowego będącego w posiadaniu powiatu. Na podstawie zawartych porozumień samorządowych, Zakład odpowiada za dowóz uczniów do szkół z obszaru powiatu człuchowskiego. Ponadto realizuje zadania w zakresie lokalnego transportu publicznego. Na podstawie uchwały Rady Powiatu nr XVII/103/2015 z 30.12.2015 roku, PZTP w Człuchowie odpowiada również za utrzymanie i ochronę dróg powiatowych oraz obiektów inżynierskich zlokalizowanych w granicach powiatu.

W 2020 roku w powiecie człuchowskim funkcjonowało 31 linii komunikacyjnych użyteczności publicznej o łącznej długości 1 313 km, które swoim zasięgiem obejmowały wszystkie potrzeby transportowe powiatu.

Powiat człuchowski cechuje dobrze rozwinięta sieć transportowa, na którą składają się dogodnie połączenia drogowe, linie kolejowe oraz liczne szlaki pieszo-rowerowe. O prawidłowym funkcjonowaniu układu komunikacyjnego świadczy również jego multimodalny charakter, jednak jego peryferyjne położenie sprawia, że czas dojazdu do głównych ośrodków osadniczych województwa pomorskiego przekracza 120 minut. Na tle województwa podobnymi

uwarunkowaniami cechuje się także powiat chojnicki. Dla obszarów charakteryzujących się znaczącą odległością od stolicy regionu, zazwyczaj bardziej istotna jest dostępność do pozostałych ośrodków miejskich. W zakresie gęstości sieci miejskiej oraz lokacji dróg na obszarze województwa pomorskiego, najkorzystniejsza dostępność do najbliższego miasta znajduje się w obszarze południowego korytarza transportowego (Starogard Gdański – Człuchów)¹.

III. CHARAKTERYSTYKA GMIN POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

MIASTO CZŁUCHÓW

Miasto jest centralnym ośrodkiem administracyjnym, kulturalnym i edukacyjnym powiatu człuchowskiego. Jego powierzchnia wynosi 12,48 km². Człuchów w 2020 roku liczył 13 489 mieszkańców, a gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 1 055 os./km². Jest miejscem krzyżowania się dwóch ważnych szlaków komunikacyjnych: DK 22 i DK 25. Ważniejszymi formami ochrony przyrody na obszarze miasta jest Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Człuchowskich. W Człuchowie w 2020 roku funkcjonowały 4 szkoły podstawowe (w tym dwie niepubliczne), 5 szkół średnich (w tym 1 niepubliczna) oraz 8 przedszkoli (w tym 7 niepublicznych). W mieście znajduje się oddział Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. J. Korczaka w Warszawie – Wydział Nauk Społecznych. Swoją działalność prowadzi tutaj także Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz Muzeum Regionalne. Ważniejszymi zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków są: pozostałości średniowiecznego zamku krzyżackiego, układ urbanistyczny śródmieścia oraz park „Lasek Luizy”.

¹ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030.

MIASTO I GMINA CZARNE

Jest to gmina miejsko – wiejska, położona w południowo – zachodniej części powiatu człuchowskiego. Obszar gminy zajmuje 235 km². W 2020 roku gmina liczyła 8 949 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 38 os./km². Przez gminę przebiegają szlaki komunikacyjne wpływające na ruch regionalny i lokalny: DW 201 i DW 202. Ponad połowę powierzchni gminy stanowią obszary leśne. W południowej części gminy zlokalizowany jest Obszar Natura 2000 Dolina Szczyry oraz rezerwat przyrody Dolina Gwdy. Obecne są także liczne szlaki i trasy turystyczne służące zarówno lokalnej społeczności, jak i turystom. Na obszarze gminy funkcjonuje 5 szkół (podstawowe i gimnazjum), jedno przedszkole oraz trzy oddziały przedszkolne. Istotnymi obiektami wpisanymi do rejestru zabytków są m. in.: ruiny zamku, cmentarz wojenny jeńców rosyjskich 1914-1918 oraz kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem w Czarnem. Działalność prowadzi tu jeden z najbardziej rozpoznawalnych producentów miodu w powiecie (Gospodarstwa Ekologiczne „Eko-Barc 1954”). Do miejsc atrakcyjnych pod względem rekreacyjnym zaliczyć można także Park Historyczny w Bińczu oraz zabytkowy park leśny z rzadkimi okazami drzew, zlokalizowany przy trasie Czarne – Barkowo.

GMINA CZŁUCHÓW

Jest to gmina wiejska o powierzchni 361,65 km². W 2020 roku gmina liczyła 11 215 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 31 os./km². Przez obszar gminy przebiegają istotne linie komunikacyjne, takie jak: DK22 i DK25 oraz DW118 i DW201. Gmina wyróżnia się dużym udziałem zasobów leśnych (36%) oraz licznymi zbiornikami wodnymi (36). To obszar bardzo cenny przyrodniczo – na terenie gminy występuje wiele form ochrony przyrody, takich jak: obszar chronionego krajobrazu (Okolice Jezior Krępsko i Szczytno, Jezior Człuchowskich), rezerwat przyrody (Jezioro Sporackie, Jezioro Bardze Małe, Sosny) oraz obszar Natura 2000 (Duży

Okoń, Las Wolność). Miejscowości z obszaru gminy charakteryzują się zabytkowym, średniowiecznym układem przestrzennym. Ponadto, cechuje się ona licznymi obiektami zabytkowymi, do których zalicza się przede wszystkim obiekty sakralne, takie jak: kościół filialny pw. Narodzenia NMP w Głędowie z murowaną wieżą z XV w., nawą z XVIII w. wraz z katolickim cmentarzem przykościelnym z XVIII w., drewniany kościół filialny pw. św. Andrzeja Apostoła w Kiełpinie z 1788r. wraz z cmentarzem przykościelnym oraz park przypałacowy w stylu krajobrazowym z połowy XIX w. w Stołcznie. Na obszarze gminy zlokalizowana jest Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna.

MIASTO I GMINA DEBRZNO

Gmina Debrzno jest gminą miejsko - wiejską o powierzchni 224,2 km². W 2020 roku liczyła 8 959 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 40 os./km². Ważniejszymi trasami komunikacyjnymi, wpływającymi na ruch o charakterze lokalnym i regionalnym są DK22 oraz DW188. Na obszarze gminy działa Inkubator Przedsiębiorczości Cierznie, mający na celu wspieranie rozwoju firm, edukacji dzieci i młodzieży oraz aktywizację ludzi młodych. W północnej części gminy, graniczącej z gminą Czarne, zlokalizowany jest Obszar Natura 2000 Dolina Szczyry. W mieście i gminie Debrzno znajdują się 4 szkoły podstawowe, jedno przedszkole miejskie oraz żłobek gminny. Gmina charakteryzuje się średniowiecznym układem osadniczym z dominującym promiennym układem drogowym, zbiegającym się w ośrodku centralnym – mieście Debrzno. Najważniejszymi zabytkami są przede wszystkim mury obronne i tzw. „Baszta Czarownic”, kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Debrznie wraz z otoczeniem, zagroda w miejscowości Cierznie, kościół filialny pw. św. Wawrzyńca wraz z otoczeniem w Strzeczonie oraz zespół dworsko-parkowy w Starym Gronowie.

GMINA KOCZAŁA

Gmina wiejska położona w północnej części powiatu człuchowskiego. Powierzchnia gminy wynosi 233 km². W 2020 roku gmina liczyła 3 327 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 15 os./km². Gospodarka w gminie skupia się głównie na produkcji rolno-spożywczej, przemyśle drzewnym i usługach. Jest to gmina o znacznym potencjale turystycznym, bogata w szlaki piesze, rowerowe, kajakowe oraz bazy sportowo-rekreacyjne. Blisko 70% powierzchni gminy stanowią tereny leśne. Zespół Kształcenia i Wychowania w gminie tworzący jest przez publiczne przedszkole, szkołę podstawową i publiczne gimnazjum. Gmina wyróżnia się licznymi formami ochrony przyrody. Istotnym elementem rekreacyjno-przyrodniczym jest jezioro Dymno, wyróżniające się wysoką przezroczystością wody, będące jednym z lepiej zachowanych jezior ramienicowych na terenie województwa pomorskiego i z tego względu włączone zostało do sieci Natura 2000. Pozostałymi ważniejszymi formami ochrony przyrody są: rezerwat „Cęgi Małe”, obszar chronionego krajobrazu „Źródłkowy obszar rzeki Brdy na wschód od Miastka”. Najistotniejszymi zabytkami na obszarze gminy są głównie obiekty sakralne, do których zalicza się kościół pw. św. Mikołaja w Starznie, kościół pw. św. Andrzeja Boboli w Pietrzykowie oraz kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Koczale.

GMINA PRZECHELEWO

Gmina Przechlewo położona jest w północno-wschodniej części powiatu człuchowskiego i obejmuje obszar o powierzchni 244 km². W 2020 roku gmina liczyła 6 273 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 26 os./km². Zlokalizowana jest po wschodniej stronie DK 25. Około 51% powierzchni gminy zajmują tereny leśne. Gmina słynąca z 33 jezior, 33 mostów i 33 miejscowości. Jest to obszar szczególnie cenny przyrodniczo, z występującymi formami ochrony przyrody: Obszary Natura 2000 (Nowa Brda, Czerwona Woda pod Babilonem), rezerwaty

przyrody (Bagnisko Niedźwiady, Jezioro Krasne, Przytoń, Osiedle Kormoranów) oraz obszary chronionego krajobrazu (Fragment Borów Tucholskich, Okolice Jezior Krępsko i Szczytno). Do najważniejszych zabytków na obszarze gminy zaliczyć można przede wszystkim kościół parafialny pw. św. Anny w Przechlewie wraz z otoczeniem oraz wystrojem wnętrza, kościół filialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Przechlewie, kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca wraz ze znajdującym się pod nim gruntem, dawny dwór w Płaszczycy wraz z otaczającym go parkiem oraz obelisk papieski w Nowej Brdzie.

GMINA RZECZENICA

Gmina Rzeczenica położona jest w północno-zachodniej części powiatu człuchowskiego, obejmując powierzchnię 274,92 km². W 2020 roku gmina liczyła 3 633 osób, a gęstość zaludnienia wynosiła 13 os./km². Ważnym szlakiem komunikacyjnym przebiegającym przez obszar gminy jest DK25. Gospodarka gminy oparta jest głównie na branży drzewnej i rolniczej. Gmina w znacznym stopniu pokryta jest terenami leśnymi (65,7% powierzchni gminy). Odznacza się szczególnymi walorami przyrodniczymi i potencjałem turystycznym. W gminie obecne są liczne szlaki turystyczne oraz łowiska. Ważnymi formami ochrony przyrody na jej terenie jest Obszar Natura 2000 „Sporysz”, rezerwat „Cisy w Czarnem”, „Bocheńskie Błoto”, „Międzybórz” oraz dwa obszary chronionego krajobrazu: „Okolice Jezior Krępsko i Szczytno” i „Na południowy wschód od Jeziora Bielsko”. Na jej obszarze funkcjonują takie placówki edukacyjne, jak Zespół Szkół w Rzeczenicy, 3 samorządowe przedszkola, oddział przedszkolny oraz 1 żłobek. Najcenniejsze zabytki na obszarze gminy stanowią głównie obiekty sakralne, tj.: kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Brzeziu, kościół pw. Św. Marcina w Pieniężnicy, kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rzeczenicy, kościół pw. św. Franciszka z Asyżu w Olszanowie oraz kompleks dworsko-pałacowy w Gockowie.

IV. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

LICZBA LUDNOŚCI, MIGRACJE I PRZYROST NATURALNY

Na przestrzeni lat, liczba ludności w powiecie człuchowskim nieznacznie spada. W 2020 roku liczba mieszkańców wynosiła 55 835, co w porównaniu do 2016 roku stanowi niższą wartość o 1,7%. Najliczniejszą gminą było miasto Człuchów, które w 2020 roku liczyło 13 479 mieszkańców. W najmniejszym stopniu zaludniona była gmina Koczała, która w 2020 roku liczyła 3 327 osób. Jedyną gminą, w której w 2020 roku liczba mieszkańców wzrosła w porównaniu do 2019 roku, była gmina Rzeczenica (0,7%). Prognoza demograficzna GUS do 2030 r. przewiduje spadek liczby ludności w powiecie człuchowskim w przedziale 5-10%. Przewiduje się, że zjawisko to będzie charakterystyczne dla większości powiatów województwa pomorskiego.

TABELA 2. LICZBA LUDNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSTUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
województwo pomorskie	2 315 611	2 324 251	2 333 523	2 343 928	2 346 671
powiat człuchowski	56 782	56 678	56 370	56 085	55 835
miasto Człuchów	13 946	13 869	13 708	13 624	13 479
Gmina Czarne	9 246	9 193	9 111	9 055	8 949
Gmina Człuchów	9 178	9 144	9 078	8 984	8 959
Gmina Debrzno	9 178	9 144	9 078	8 984	8 959
Gmina Koczała	3 411	3 403	3 375	3 356	3 327
Gmina Przechlewo	6 350	6 378	6 352	6 331	6 273
Gmina Rzeczenica	3 675	3 653	3 633	3 607	3 633

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS, ponad połowa mieszkańców powiatu mieszka na terenach wiejskich. Mimo to, na przestrzeni lat widoczny jest spadek liczby mieszkańców zarówno na wsi, jak i na obszarze miasta.

TABELA 3. LUDNOŚĆ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W PODZIALE NA MIASTO I WIEŚ W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
na wsi	31 656	31 674	31 608	31 506	31 506
w miastach	25 126	25 004	24 762	24 579	24 329

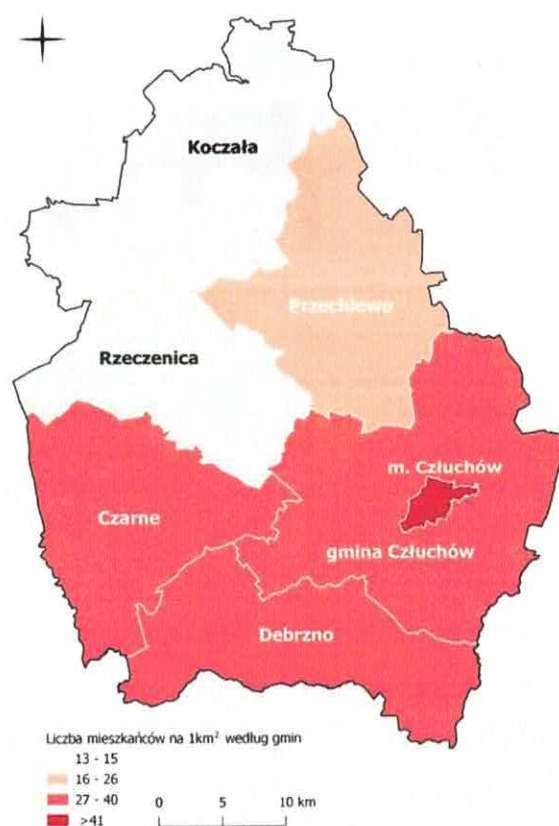
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku gęstość zaludnienia w powiecie człuchowskim wynosiła 35 osób/km², natomiast w województwie pomorskim 128 osób/km². Poddając analizie gminy wchodzące w skład powiatu człuchowskiego można zauważyć, iż północno-zachodnie obszary (gmina Rzeczenica i Koczała)

wyróżniają się znacznie mniejszym stopniem gęstości zaludnienia niż pozostałe gminy. Jednym z czynników, który może wpływać na dane uwarunkowanie jest lepiej rozwinięty układ komunikacyjny w południowej części powiatu, który sprzyja rozwojowi osadnictwa. Gminy położone w tej części charakteryzują się gęstością zaludnienia od 27 do 40 osób/km². Miasto Człuchów, ze względu na znacznie mniejszą powierzchnię oraz skupiające większą liczbę mieszkańców dzięki pełnionym przez nie funkcjom w regionie, znacznie wyróżnia się spośród pozostałych jednostek administracyjnych z wartością 1 055 osób/km².

RYSUNEK 5. GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA W GMINACH POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO
W 2020 ROKU

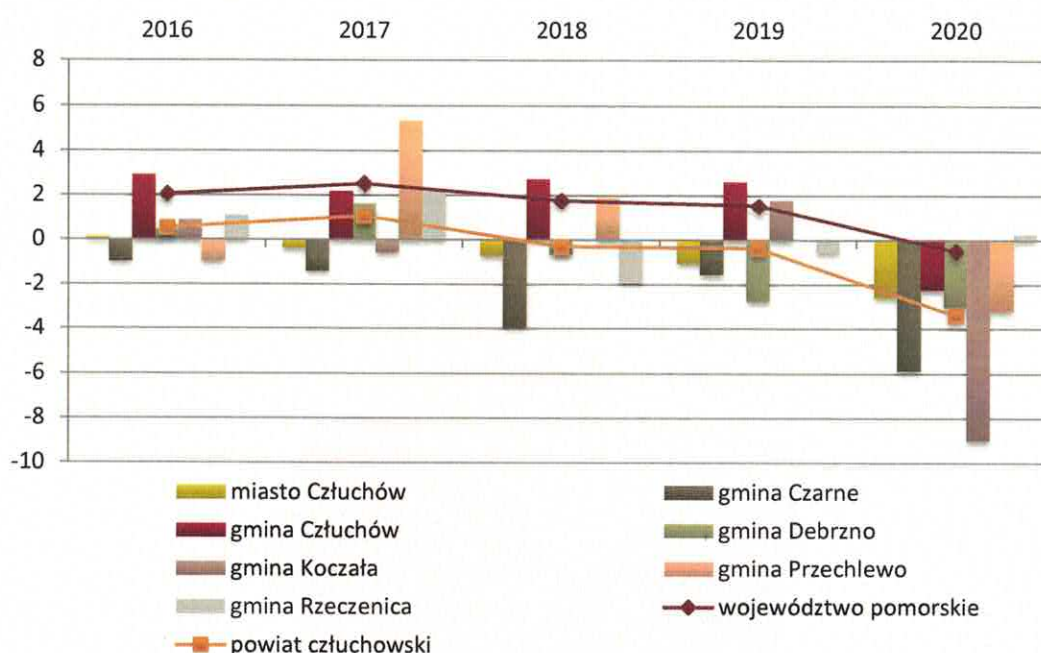

Źródło: opracowanie własne

W latach 2016-2017 przyrost naturalny w powiecie przyjmował wartości dodatnie – odpowiednio 0,53 i 1,07. Gminą wyróżniającą się spośród wszystkich jednostek terytorialnych była gmina Człuchów, która w latach 2016-2020 odznaczała się znacznie wyższym wskaźnikiem przyrostu naturalnego od powiatu człuchowskiego. Od 2018 roku na obszarze powiatu zauważalna była tendencja spadkowa, a najniższa wartość była przypisana dla roku 2020 (-3,38). Przyrost naturalny w województwie przyjmował wyższe wartości: od 2,04 w 2016 roku do -0,5 w 2020 roku.

W 2020 roku wartość przyrostu naturalnego uległa radykalnej zmianie, gdzie większość gmin odznaczała się ujemnym wskaźnikiem. Wartość średniej w grupie porównawczej wynosiła -3,66, poniżej której znalazły się gmina Czarne oraz Koczała. Dodatnim przyrostem naturalnym wyróżniła się gmina Rzeczenica (0,28). Niekorzystny wskaźnik jest konsekwencją m.in. pandemii COVID-19 i związaną z tym zwiększoną liczbą zgonów, zarówno w skali regionu, jak i kraju.

WYKRES 2. PRZYRÓST NATURALNY W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

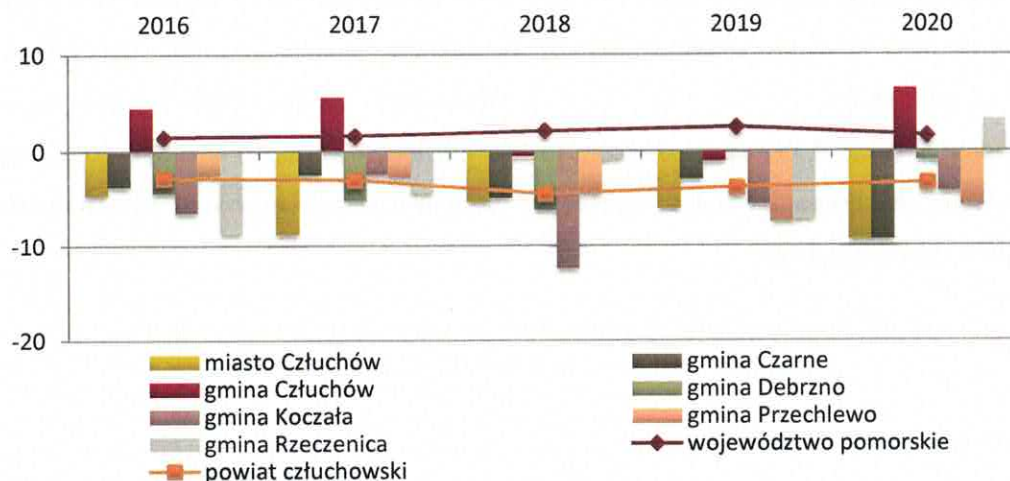

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Czynnikiem wpływającym na liczbę ludności powiatu człuchowskiego są także migracje społeczeństwa. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w powiecie człuchowskim kształtuje się na niekorzystnym poziomie. Wyróżniającą się jednostką była gmina Człuchów, dla której wskaźnik ten był znacznie wyższy niż dla reszty gmin powiatu człuchowskiego. Najniższa wartość dla powiatu została odnotowana w 2018 roku (-4,5). W latach 2019-2020 zauważalny był stopniowy wzrost salda migracji – od -3,8 do -3,3. W 2020 roku, za wyjątkiem gminy Człuchów, dodatnim wskaźnikiem charakteryzowała się także gmina Rzeczenica, z wartością 3,3. Na odpływ migracyjny ludności może wpływać słabsza dostępność komunikacyjna powiatu, znajdującego się w części peryferyjnej województwa pomorskiego, względem obszarów rozwojowych w regionie. Główne kierunki migracji stanowią ośrodki o lepszej dostępności i wyższym poziomie rozwoju. Szczegółowe dane przedstawione zostały na poniższym wykresie.

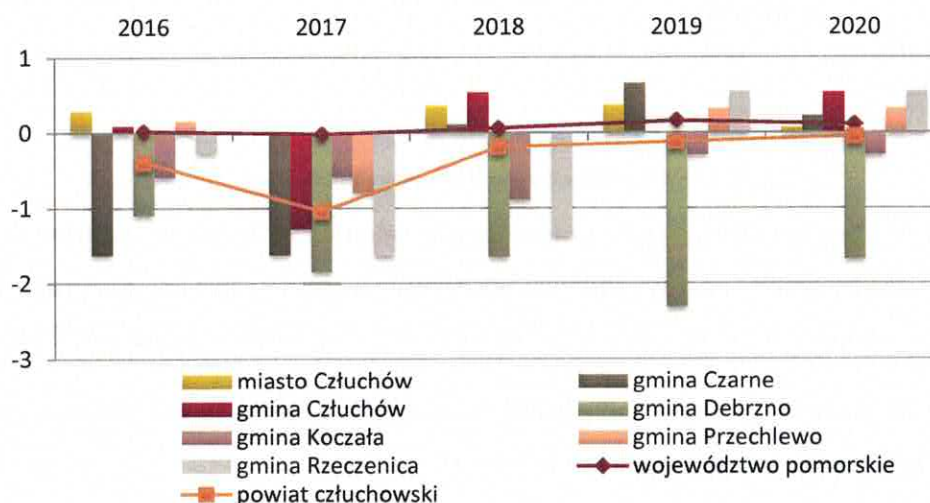
WYKRES 3. SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH NA 1000 LUDNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku salda migracji zewnętrznych na 1000 ludności w powiecie człuchowskim, zauważalny był stopniowy wzrost od 2017 roku (-1,04), natomiast najwyższa wartość odnotowana była w 2019 roku (0,16). Na przestrzeni lat, gminą w znacznym stopniu wyróżniającą się ujemnym saldem migracji zagranicznych była gmina Debrzno, dla której najniższa wartość przypisana była w 2019 roku (-2,32). Wartość salda migracji zewnętrznych dla województwa pomorskiego w analizowanym czasie była na wyższym poziomie niż dla powiatu człuchowskiego. Największa wartość, podobnie jak w przypadku powiatu, odnotowana została w 2019 roku – 0,16, zaś najniższa w 2017 (-0,02).

WYKRES 4. SALDO MIGRACJI ZEWNĘTRZNYCH NA 1000 LUDNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

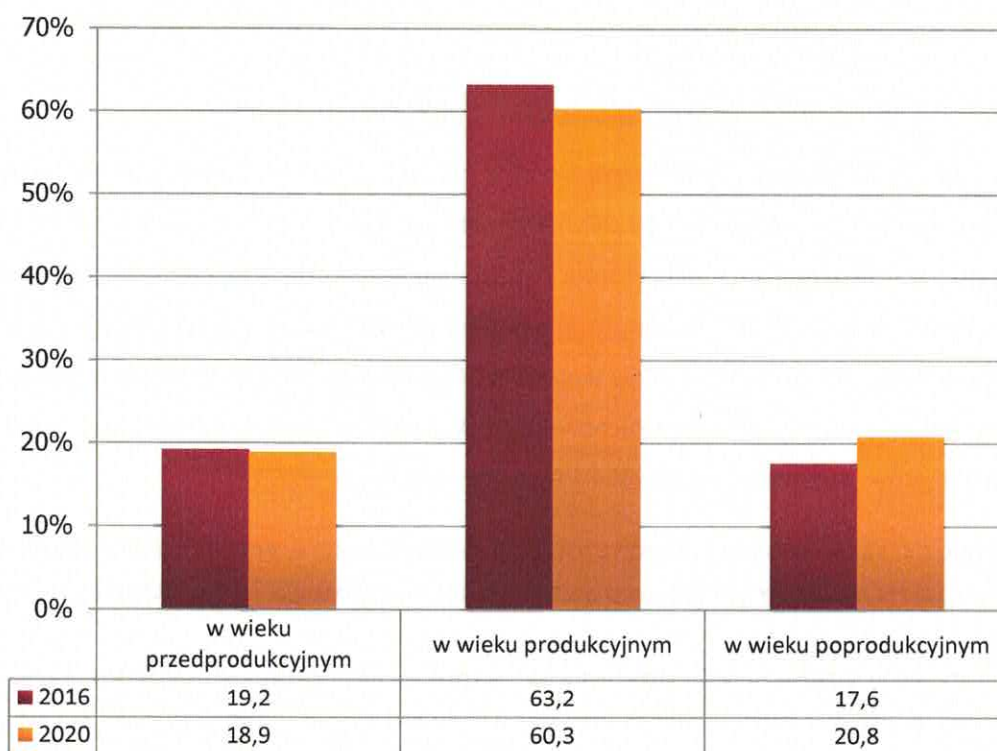

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

EKONOMICZNE GRUPY WIEKU

Zarówno w roku 2016, jak i w roku 2020, zdecydowaną większość ludności powiatu człuchowskiego stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (odpowiednio 63,2% i 60,3%). Zauważalny jest wzrost osób w wieku poprodukcyjnym o 3,2%, przy jednoczesnym spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (o 0,3%) i produkcyjnym (o 2,9%). Widoczny jest zatem trend starzejącego się społeczeństwa, będącego nie tylko problemem w powiecie człuchowskim, lecz stanowiącego wyzwanie w skali całego kraju.

WYKRES 5. STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU
W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W 2016 ROKU I W 2020 ROKU

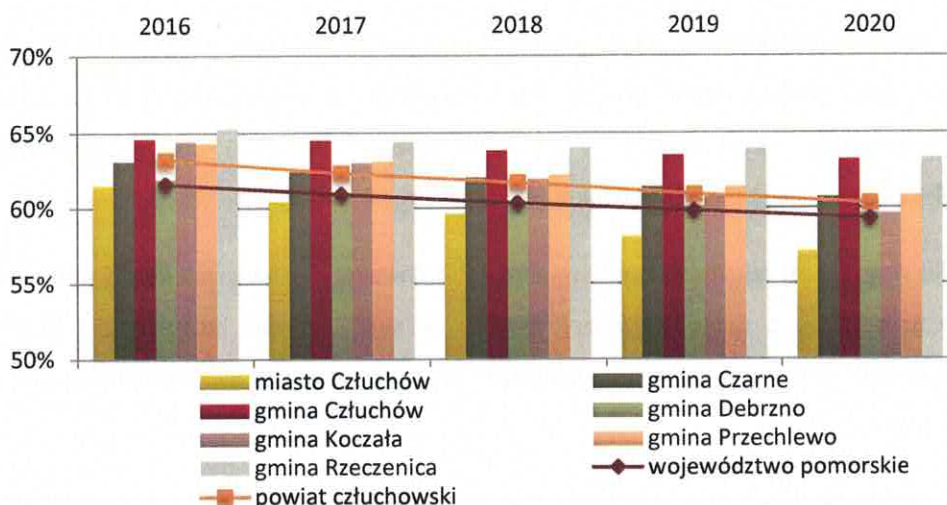

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat zauważalny jest spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym, zarówno w powiecie człuchowskim, jak i na poziomie województwa pomorskiego. W 2016 roku udział ten w powiecie człuchowskim wynosił 63,2%, natomiast w 2020 roku wartość ta spadła do 60,3%.

Najmniejszym stopniem udziału społeczeństwa w wieku produkcyjnym odznacza się miasto Człuchów, natomiast największym gmina Rzeczenica i Człuchów.

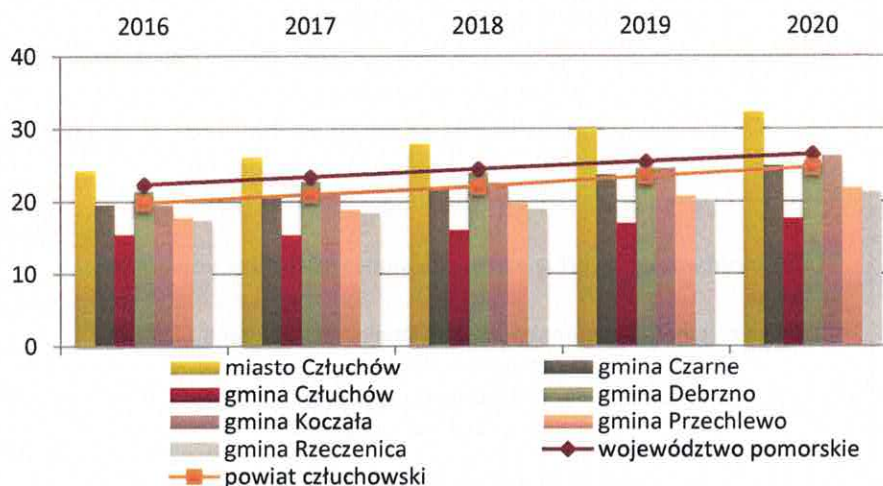
WYKRES 6. UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM W % LUDNOŚCI OGÓŁEM W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat, wzrost udział ludności w wieku poprodukcyjnym, jednak nie odbiega on znacząco od wartości dla województwa pomorskiego, co oznacza, iż w powiecie nie obserwuje się znacząco zjawiska starzejącego się społeczeństwa. Potwierdza to także współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, który w stosunku do województwa pomorskiego, na przestrzeni ostatnich 5 lat przyjmował niższe wartości (w 2020 roku różnica kształtowała się na poziomie 1,8 p.p.).

WYKRES 7. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO OSOBAMI STARSZYMI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

V. GOSPODARKA I RYNEK PRACY

PODMIOTY GOSPODARCZE

Szansą na rozwój przedsiębiorczości w powiecie jest podstrefa Pomorskiej Strefy Ekonomicznej w gminie Człuchów, zlokalizowana przy drodze krajowej nr 22, o powierzchni 15 ha. Dostępność atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w powiecie sprzyja lokowaniu nowych przedsiębiorstw, co w konsekwencji wpływać może na zwiększenie się liczby nowych miejsc pracy.

W 2020 roku w powiecie człuchowskim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 5 476 podmiotów gospodarki narodowej, z czego najwięcej działało w sekcji handlu hurtowego i detalicznego, budownictwa oraz przetwórstwa przemysłowego. Najmniej przedsiębiorstw działało w zakresie górnictwa i wydobywania.

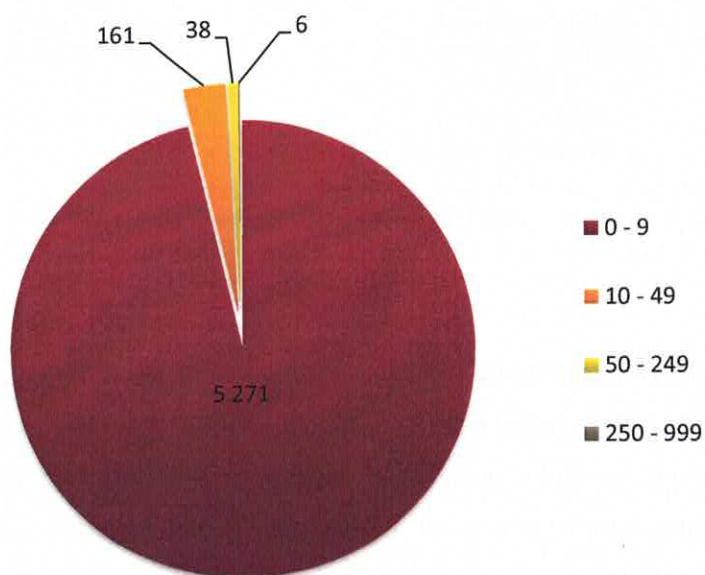
TABELA 4. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU REGON WEDŁUG SEKCJI PKD 2007 W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM 2020 ROKU

ogółem		5 476
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	255
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	2
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	430
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	28
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	17
Sekcja F	Budownictwo	874
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 177
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	334
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	127
Sekcja J	Informacja i komunikacja	74
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	138
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	443
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	325
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	126
Sekcja P	Edukacja	196
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	50
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	108
Sekcje S i T	Pozostała działalność usługowa	424

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W 2020 roku największą część stanowiły przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Ponadto na obszarze powiatu zlokalizowanych było 161 podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób oraz 38 z liczbą pracowników od 50 do 249. Najmniejszą część stanowiły firmy zatrudniające od 250 do 999 osób.

WYKRES 8. LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU REGON WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W 2020 ROKU

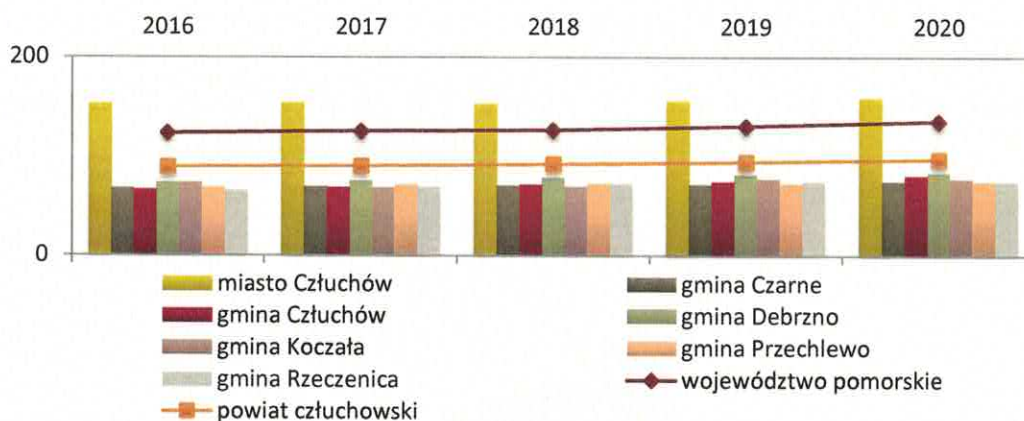

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS

Powiat człuchowski cechuje się wysoką aktywnością gospodarczą mieszkańców. Na miejsce lokalizacji przedsiębiorstw mogą wpływać takie czynniki jak miejsce zamieszkania właścicieli lub tańsze koszty lokalizacji. Analizując dane dotyczące podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności, na poziomie powiatu znacznie wyróżnia się miasto Człuchów z wartością 159 podmiotów (2020 r.), ze względu na pełnione funkcje ośrodka centralnego. Na przestrzeni analizowanego okresu widoczny jest wzrost danego wskaźnika we wszystkich gminach. Wartość ogółem dla powiatu człuchowskiego wzrosła z 90 w 2016 roku do 98 w 2020 roku. Wskaźnik dla województwa pomorskiego jest znacznie wyższy i w 2020 roku wynosił 136 podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1000 ludności. Jednostką terytorialną wyróżniającą się w danym aspekcie jest miasto Człuchów, dla którego wskaźnik jest zdecydowanie większy względem zarówno powiatu człuchowskiego, jak i województwa pomorskiego.

WYKRES 9. PODMIOTY WPISANE DO REJESTRU REGON NA 1000 LUDNOŚCI
W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
W LATACH 2016-2020

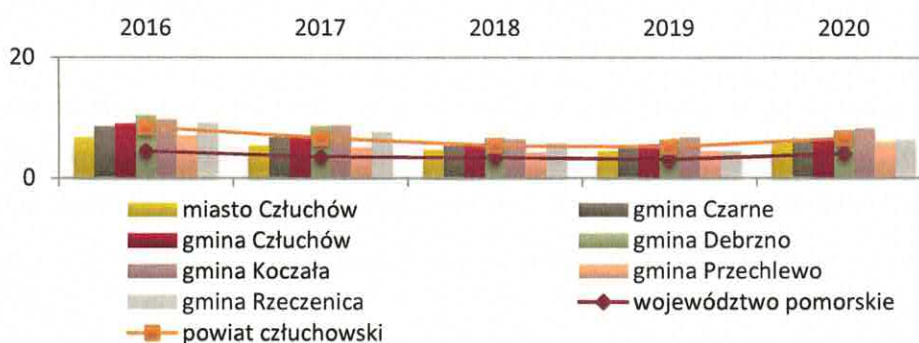

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

BEZROBOCIE

W latach 2016-2019 udział liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie człuchowskim spadł z 8,5% do 5,2%, natomiast w 2020 roku nastąpił jego wzrost o 1,4%. Dynamiczne zmiany na rynku pracy mogą wynikać z pandemii COVID-19 i związanymi z tym problemami społeczno-gospodarczymi. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy, najmniejszym udziałem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wyróżniają się gminy Przechlewo, Rzeczenica i miasto Człuchów, zaś największym gmina Koczała i Debrzno. Korzystniejsza sytuacja przedstawia się w przypadku województwa pomorskiego, dla którego wskaźnik na przestrzeni lat przyjmuje znacznie niższe wartości, a w 2020 roku kształtował się na poziomie 4%.

WYKRES 10. DYNAMIKA UDZIAŁU BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM Z PODZIAŁEM NA GMINY W STOSUNKU DO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Za łagodzenie skutków bezrobocia, aktywizację zawodową lokalnej społeczności oraz promocję zatrudnienia na obszarze powiatu odpowiada Powiatowy Urząd Pracy w Człuchowie. W 2020 roku w zakresie aktywizacji zawodowej przez pracodawców zgłoszonych zostało 2 037 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, z czego 908 stanowiły subsydiowane² miejsca pracy. Ponadto zorganizowano cztery spotkania dla 25 osób dotyczące porad grupowych oraz sześć spotkań dla grupy 27 osób w ramach grupowej informacji zawodowej, a 425 osób skorzystało z indywidualnego poradnictwa zawodowego. W ramach wykorzystania środków finansowych Krajowego Funduszu Szkoleniowego w 2020 roku przeszkolono 805 pracowników i pracodawców w formie kursów i studiów podyplomowych, m.in. szkoleń z rachunkowości i księgowości, szkoleń dla opiekunów osób starszych, kursów i studiów podyplomowych dla nauczycieli. W zakresie korzystania ze środków Funduszy Pracy oraz promocji zatrudnienia, PUP w Człuchowie współpracuje z Powiatową Radą Rynku Pracy. Co więcej, w związku z pandemią COVID-19 PUP w Człuchowie od 2020 r. wykonuje nowe zadania służące ochronie miejsc pracy oraz zapewnieniu wsparcia przedsiębiorcom, które przedstawione zostały w tabeli poniżej.

TABELA 5. ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ POWIAT CZŁUCHOWSKI W ZWIĄZKU Z PANDEMIĄ COVID-19
W 2020 ROKU

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów, którym wypłacono dofinansowanie	Kwota [zł]
1.	Dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych od nich składek na ubezpieczenia społeczne dla mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.	258	6 527 634,58
2.	Dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorców samozatrudnionych.	442	2 317 380,00
3.	Niskooprocentowana pożyczka z Funduszu Pracy dla mikroprzedsiębiorców.	2169	10 765 532,51
4.	Dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych od nich składek na ubezpieczenia społeczne dla organizacji pozarządowych.	2	41 274,15
5.	Dotacja na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorcy i małego przedsiębiorcy określonych branż.	6	30 000,00
	Suma	2877	19 681 821,24

Źródło: Raport o stanie powiatu człuchowskiego za 2020 rok

² Zatrudnienie podejmowane w zakresie robót publicznych lub prac interwencyjnych, mające na celu aktywizację osób pozostających bez pracy.

W 2020 roku Powiatowy Urząd Pracy w Człuchowie odpowiadał za realizację:

- 2 projektów w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Algorytm +6 w zakresie rezerwy Funduszy Pracy,
- 1 projekt w zakresie Programu Regionalnego.

Mimo podejmowanych działań w celu poprawy aktywności zawodowej, kluczowa wydaje się szersza współpraca Powiatowego Urzędu Pracy z przedsiębiorcami w celu dostosowania ofert pracy i szkoleń do lokalnego rynku pracy. Istotną kwestią jest również aktywizacja mieszkańców powiatu człuchowskiego w celu poprawy poziomu przedsiębiorczości (w tym zakładania działalności gospodarczej) oraz związana z tym wymiana wiedzy między samorządem a przedsiębiorcami. Wyzwaniem dla prawidłowego funkcjonowania powiatu jest również zatrzymanie wykwalifikowanej kadry pracowniczej na obszarze powiatu.

RYNEK PRACY

W 2019 roku najwięcej osób w powiecie pracowało w sekcji przemysłu i budownictwa (30,2%), a niespełna 25% mieszkańców powiatu zatrudniona była w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. Najmniejszy odsetek osób pracujących w powiecie człuchowskim zatrudniony był w sekcji działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługa rynku nieruchomości (2,8%). Blisko 29% osób zatrudniona jest w pozostałych usługach.

WYKRES 11. ODSETEK PRACUJĄCYCH WEDŁUG GRUP SEKCJI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W 2020 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

VI. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I GOSPODARKA KOMUNALNA

CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

Powiat człuchowski położony jest w granicach następujących jednostek regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski:

- megaregion: Pozaalpejska Europa Środkowa,
- makroregion: Pojezierze Południowopomorskie, Pojezierze Zachodniopomorskie,
- mezoregion: Pojezierze Bytowskie (część północna), Równina Charzykowska, Pojezierze Północnokrajeńskie, Pojezierze Południowokrajeńskie (część południowa), Dolina Gwdy (część zachodnia).

Obszar ten charakteryzuje się takimi formami jak równiny sandrowe, płaskie moreny denne oraz obszary pagórków moreny czołowej. Przeprowadzone badania geologiczne ukazały obniżenie podłoża krystalicznego do około 10 km głębokości.

KLIMAT

Powiat człuchowski zlokalizowany jest w pomorskiej dzielnicy klimatycznej, odznaczającej się znacznym kontynentalizmem. Szacuje się, że rocznie występują 42 dni z mrozem, 116 dni z przymrozkami, 18 upalnych, 84 zimy oraz 65 dni lata. Średnia roczna ilość opadów kształtuje się na poziomie 580 mm, a największe sumy opadów charakterystyczne są dla lipca, który jest również najcieplejszym miesiącem ze średnią temperaturą 17 stopni Celsjusza. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń, ze średnią temperaturą -2,1 stopnia. Powiat człuchowski wyróżnia się opóźnieniem pór roku w porównaniu do pozostałych terenów centralnej Polski.

JAKOŚĆ POWIETRZA

Podstawowym źródłem zanieczyszczenia w województwie pomorskim jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego, komunikacji oraz działalności przemysłowej. Ponadto, na jakość powietrza oddziałują zanieczyszczenia pochodzące z pozostałego obszaru Polski i Europy³.

W *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2020*, wyróżniono dwie strefy: Aglomerację Trójmiejską oraz strefę pomorską. Gminy powiatu człuchowskiego znalazły się w strefie pomorskiej, która zajmuje 17 907 km². W raporcie

³ *Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2020.*

wykorzystane zostały wyniki badań z systemu Państwowego Monitoringu Środowiska, Agencji Regionalnego Monitoringu Atmosfery Aglomeracji Gdańskiej oraz Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Ocena jakości powietrza opracowywana została na podstawie otrzymanych wyników ze stanowisk pomiarowych, których na terenie województwa jest 13, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ze względu na ochronę roślin. Na podstawie dokonanych pomiarów, strefa zaliczana jest do jednej z dwóch klas:

- A – stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają poziomu dopuszczalnego,
- C – stężenia zanieczyszczeń są powyżej poziomu dopuszczalnego.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim uwzględnia 12 substancji określonych w celu ochrony zdrowia ludzi oraz 3 substancje w celu ochrony roślin.

W 2020 r., na podstawie przeprowadzonej oceny jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia, strefę pomorską zaliczono do klasy A, za wyjątkiem pyłu PM_{2.5} zaliczonego do strefy A1 oraz BaP(PM₁₀), którą zaliczono do klasy C. Przekroczony poziom benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀ powodowany jest głównie przez spalanie paliw stałych (drewno, węgiel itp.) w piecach i kotłach dla celów grzewczych.

TABELA 6. KLASY STREF DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ UZYSKANE W ROCZNEJ OCENIE DOKONANEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW USTANOWIONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA W 2020 R.

Zanieczyszczenie	Klasyfikacja
SO ₂	A
NO ₂	A
C ₆ H ₆	A
CO	A
O ₃	A
PM ₁₀	A
PM _{2.5}	A1
Pb(PM ₁₀)	A
As(PM ₁₀)	A
Cd(PM ₁₀)	A
Ni(PM ₁₀)	A
BaP(PM ₁₀)	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2020

Ze względu na kryteria dla ochrony roślin, w 2020r. strefę pomorską zaliczono do klasy A pod względem wszystkich substancji podlegających klasyfikacji.

TABELA 7. KLASY STREF DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ UZYSKANE W ROCZNEJ OCENIE DOKONANEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW USTANOWIONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN W 2020 R.

Zanieczyszczenie	Klasyfikacja
SO ₂	A
NO _x	A
O ₃	A

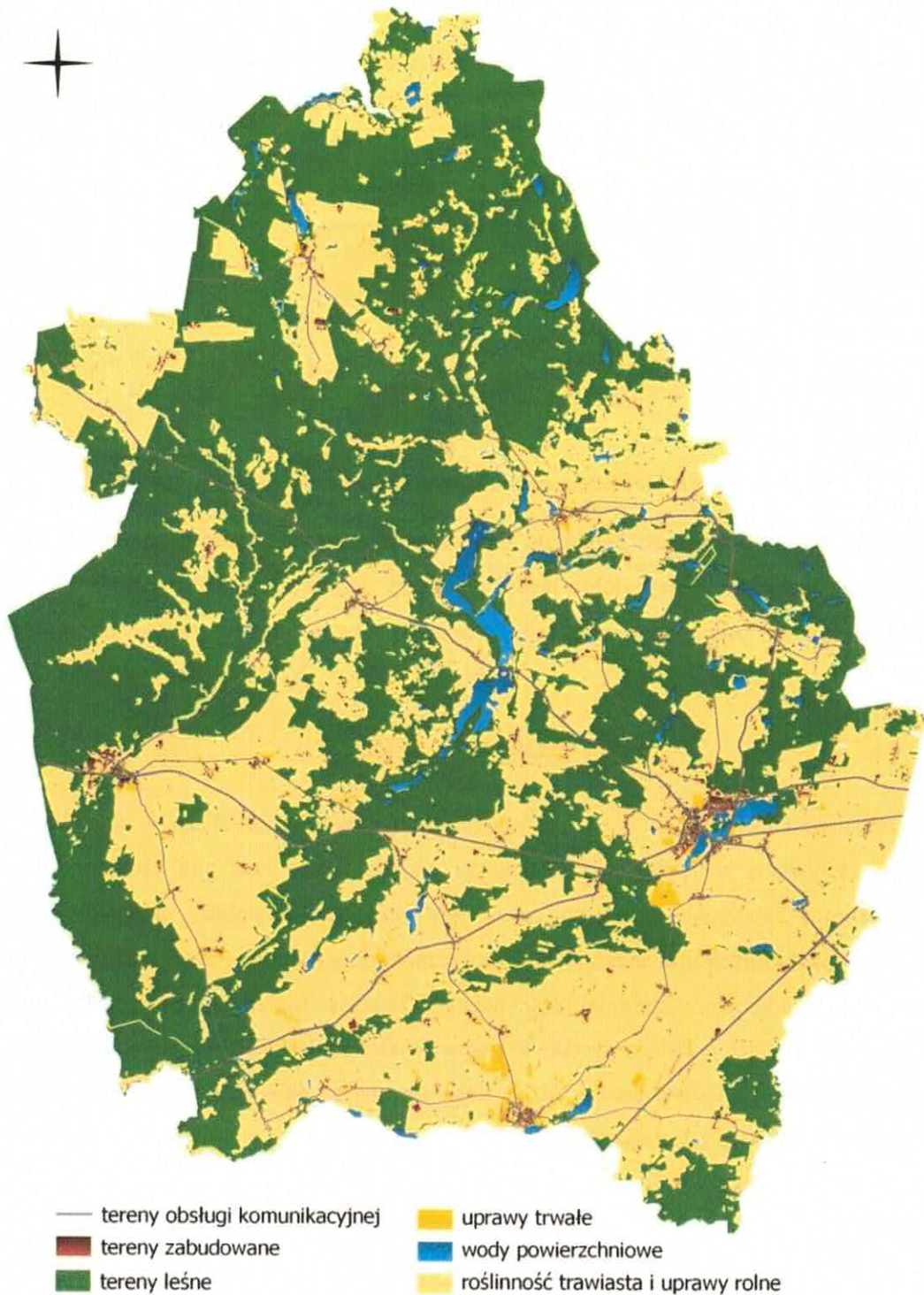
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2020

Na podstawie przeprowadzonych badań na terenie województwa pomorskiego zauważa się, że w powiecie człuchowskim istnieje dobra jakość powietrza. Strefa pomorska otrzymała klasę A dla wszystkich poddanych ocenie zanieczyszczeń, za wyjątkiem benzo(a)pirenu, zakwalifikowanego do klasy C.

UŻYTKOWANIE TERENU

Powiat człuchowski jest jednym ze słabiej zaludnionych obszarów Polski, co w znacznej mierze wpływa na zachowany korzystny stan środowiska przyrodniczego oraz niski stopień urbanizacji obszarów. Tereny zabudowane skupione są przede wszystkim w pobliżu głównych ośrodków osadniczych, wokół których obszar zajmowany jest przez tereny rolnicze. Ponadto rozmieszczone są one głównie w południowo-wschodniej części powiatu. Znaczny stopień jego powierzchni stanowią tereny leśne występujące przede wszystkim w północno-zachodnim obszarze. Element użytkowania terenu stanowią także zbiorniki wodne, które zlokalizowane są głównie w środkowej, zachodniej i północnej części powiatu człuchowskiego.

RYСУNEK 6. UŻYTKOWANIE TERENU W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne

ZASOBY CENNE PRZYRODNICZO

Powiat człuchowski wyróżnia się dużą ilością obszarów cennych przyrodniczo. Szczególnym walorem krajobrazowym są wody powierzchniowe, stanowiące ok. 2% powierzchni powiatu. Na jego terenie zlokalizowanych jest kilkadziesiąt jezior, które pełnią nie tylko funkcje krajobrazowe i przyrodnicze, ale są podstawą do rozwijania rybactwa i turystyki. Istotnym elementem środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu są także głązy narzutowe, m.in. w Biernatce (gmina Czarne), Grodzisku i Olszanowie (gmina Rzeczzenica).

Blisko połowa powierzchni powiatu pokryta jest obszarami leśnymi, co odzwierciedla jego walory przyrodnicze. Największym stopniem pokrycia gruntami leśnymi odznaczają się gminy: Koczała (68,7%), Rzeczzenica (65,7%) oraz Człuchów (53,7), zaś najmniejszym miasto Człuchów (1,5%).

TABELA 8. LESISTOŚĆ W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W 2020 ROKU

	Lesistość [%]
Województwo pomorskie	36,4
Powiat człuchowski	49,4
Miasto Człuchów	1,5
Gmina Człuchów	53,7
Gmina Czarne	36,1
Gmina Debrzno	27,5
Gmina Koczała	68,7
Gmina Przechlewo	51,2
Rzeczzenica	65,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział powierzchni prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi 10,8%. Na obszarze powiatu człuchowskiego występują następujące formy ochrony przyrody:

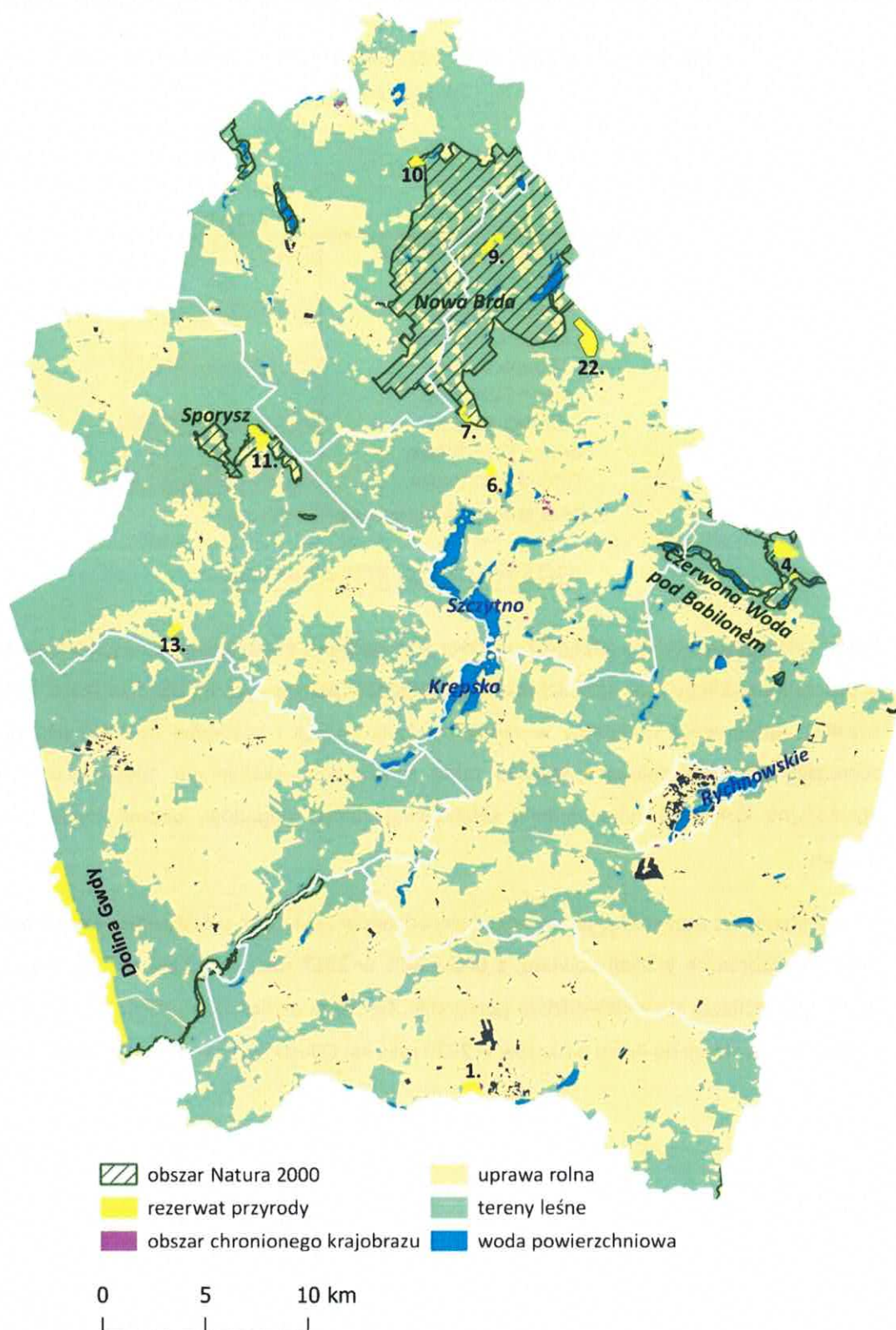
Lp.	Nazwa	Forma ochrony przyrody	Położenie
1.	Miłachowo	Rezerwat przyrody	Gmina Debrzno
2.	Dolina Gwdy	Rezerwat przyrody	Gmina Czarne
3.	Jezioro Bardze Małe	Rezerwat przyrody	Gmina Człuchów
4.	Jezioro Sporackie	Rezerwat przyrody	Gmina Człuchów
5.	Sosny	Rezerwat przyrody	Gmina Człuchów
6.	Osiedle Kormoranów	Rezerwat przyrody	Gmina Przechlewo

7.	Przytoń	Rezerwat przyrody	Gmina Przechlewo
8.	Jeziro Krasne	Rezerwat przyrody	Gmina Przechlewo
9.	Bagnisko Niedźwiady	Rezerwat przyrody	Gmina Przechlewo
10.	Jeziro Cęgi Małe	Rezerwat przyrody	Gmina Koczała
11.	Bocheńskie Błoto	Rezerwat przyrody	Gmina Rzeczenica
12.	Międzybórz	Rezerwat przyrody	Gmina Rzeczenica
13.	Cisy w Czarnem	Rezerwat przyrody	Gmina Rzeczenica
14.	Doliny Rzeki Debrzynki	Obszar chronionego krajobrazu	Gmina Debrzno
15.	Jeziro Człuchowskich	Obszar chronionego krajobrazu	Miasto Człuchów, gmina Człuchów
16.	Okolice Jezior Krępsko i Szczytno	Obszar chronionego krajobrazu	Gmina Człuchów, gmina Przechlewo, gmina Czarne, gmina Rzeczenica, gmina Koczała
17.	Fragment Borów Tucholskich	Obszar chronionego krajobrazu	Gmina Przechlewo, gmina Koczała
18.	Źródłiskowy Obszar Brdy i Wieprzy na Wschód od Miastka	Obszar chronionego krajobrazu	gmina Koczała
19.	Dolina Szczyry	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Czarne, gmina Debrzno
20.	Duży Okoń	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Człuchów
21.	Las Wolność	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Człuchów
22.	Czerwona Woda pod Babilonem	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Człuchów, gmina Przechlewo
23.	Jeziro Krasne	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Przechlewo
24.	Nowa Brda	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Przechlewo, gmina Koczała
25.	Dolina Wieprzy i Studnicy	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Koczała
26.	Jeziro Dymno	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Koczała
27.	Sporysz	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Rzeczenica
28.	Dolina Łobzonki	Obszar Natura 2000 – obszary siedliskowe	Gmina Debrzno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Geoserwis GDOŚ

RYSUNEK 7. FORMY OCHRONY PRZYRODY W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne

Na terenie powiatu zlokalizowanych jest także 87 pomników przyrody, z czego najwięcej znajduje się w mieście Człuchów, a najmniej w gminie Rzeczenica. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

TABELA 9. LICZBA POMNIKÓW PRZYRODY W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W 2020 ROKU

	Liczba pomników przyrody
Województwo pomorskie	2 756
Powiat człuchowski	87
Miasto Człuchów	33
Gmina Człuchów	6
Gmina Czarne	10
Gmina Debrzno	9
Gmina Koczała	16
Gmina Przechlewo	10
Gmina Rzeczenica	3

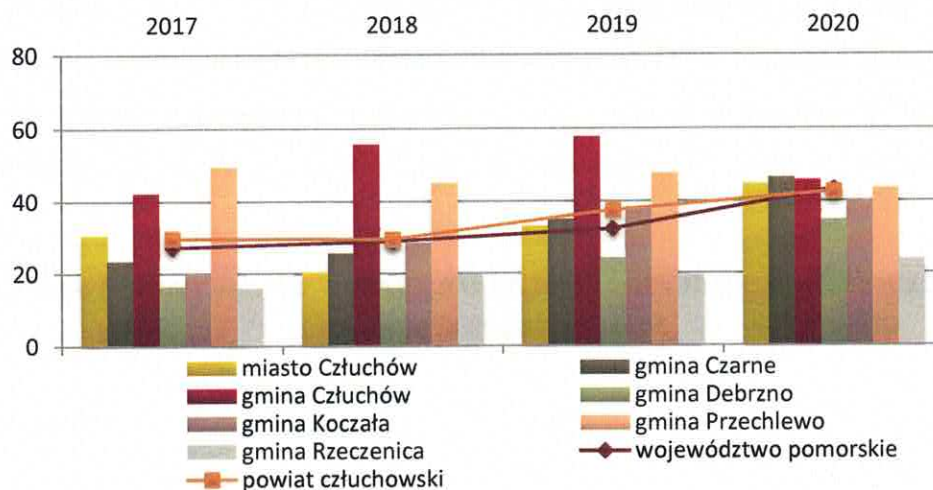
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

GOSPODARKA KOMUNALNA

Dzięki selektywnej zbiórce odpadów możliwe jest szybsze i efektywniejsze odzyskiwanie surowców w procesie recyklingu oraz ograniczenie ilości odpadów zalegających na składowiskach. Możliwe jest również ograniczenie wydatków w ramach zużycia energii i nakładów finansowych. Na poziom segregacji odpadów znacząco wpływa także świadomość ekologiczna mieszkańców oraz akcje promocyjne dotyczące odpowiedniej selektywnej zbiórki odpadów, organizowane na obszarze powiatu.

Na przestrzeni lat zauważalny jest wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów zebranych w skali powiatu, z blisko 30% w 2017 roku do 42,6% w 2020 roku. Podobną tendencją odznacza się województwo pomorskie. Gminami o większym udziale odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów w 2020 roku są: Człuchów, Czarne oraz miasto Człuchów.

WYKRES 12. ODPADY ZEBRANE SELEKTYWNIE W RELACJI DO OGÓŁU ODPADÓW ZEBRANYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W STOSUNKU DO ŚREDNIEJ W GRUPIE PORÓWNAWCZEJ

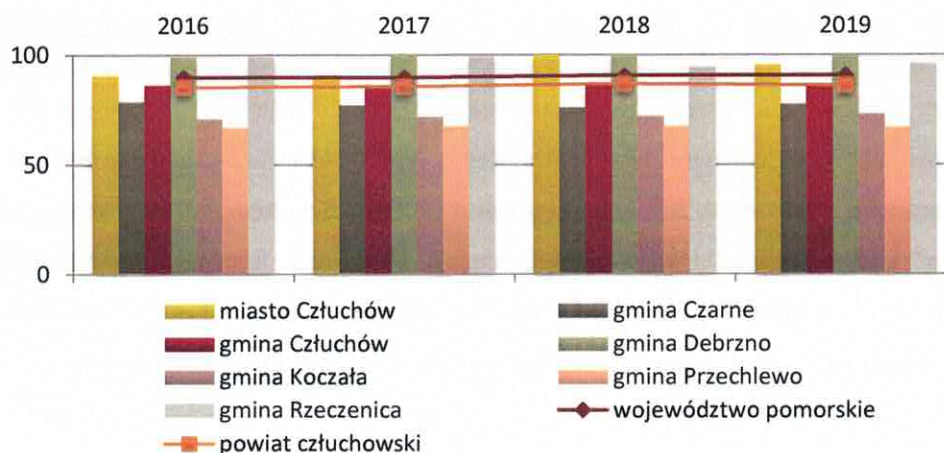

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

GOSPODARKA WODNO - KANALIZACYJNA

Na obszarze powiatu człuchowskiego widoczna jest tendencja wzrostowa w zakresie udziału budynków mieszkalnych podłączonych do wodociągów w budynkach mieszkalnych ogółem – w 2017 było to 85,2%, natomiast w 2019 - 86,1%. Analogiczna sytuacja występuje w przypadku województwa pomorskiego.. Wyższym stopniem udziału budynków podłączonych do wodociągu, w porównaniu do skali powiatu, wyróżnia się przede wszystkim gmina Debrzno, gdzie do instalacji wodociągowej podłączonych jest 100% budynków oraz miasto Człuchów, gmina Rzeczenica i gmina Człuchów.

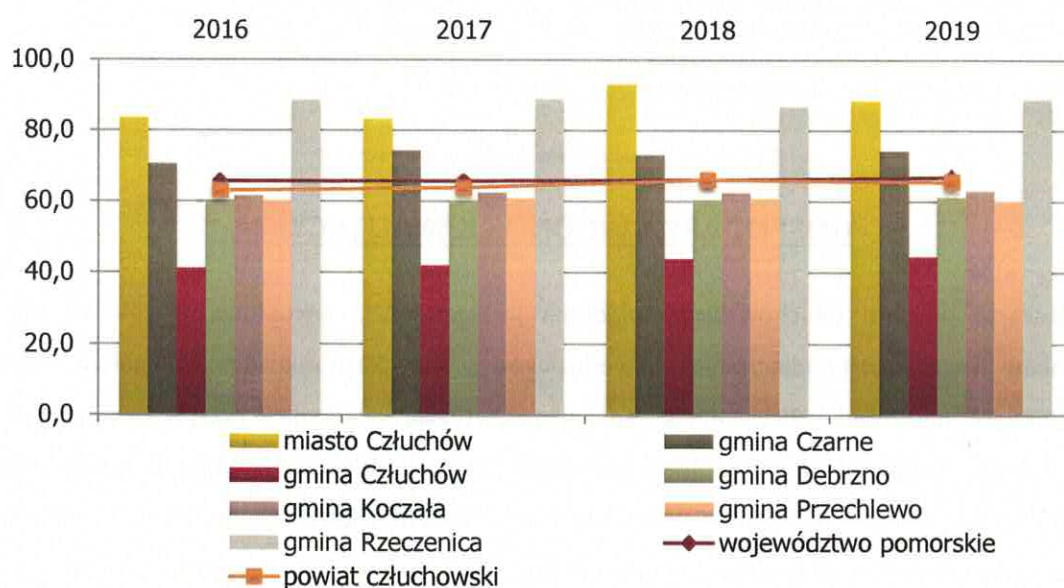
WYKRES 13. BUDYNKI MIESZKALNE PODŁĄCZONE DO WODOCIĄGU W % OGÓŁU BUDYNKÓW MIESZKALNYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na nieco niższym poziomie kształtuje się odsetek budynków podłączonych do kanalizacji, choć na przestrzeni analizowanego okresu widoczny jest jego wzrost z 63% do 65,5%. Podobne wartości przypisane są dla województwa pomorskiego. Wśród gmin powiatu człuchowskiego najmniejszą ilością budynków podłączonych do danej instalacji odznaczała się gmina Człuchów, gdzie wartość ta na przestrzeni lat oscylowała w okolicach 40%. Jednostkami pozytywnie wyróżniającymi się w danym aspekcie w 2019 roku były: gmina Rzeczenica (88,9%), miasto Człuchów (88,4) oraz gmina Czarne (74,2%).

WYKRES 14. BUDYNKI MIESZKALNE PODŁĄCZONE DO KANALIZACJI W % OGÓŁU BUDYNKÓW MIESZKALNYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

VII. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Na obszarze powiatu człuchowskiego zlokalizowanych jest 50 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego. Większość z nich stanowią obiekty sakralne (kościół parafialne i filialne). W zestawieniu znalazło się także 5 parków, wśród których znajduje się „Lasek Luizy” w Człuchowie, którego początki sięgają 1800 roku. Jednymi z charakterystycznych obiektów na obszarze powiatu są m.in. układ urbanistyczny miasta Człuchowa (szachownicowy układ miasta, założonego w 1348 r. na prawie niemieckim) oraz zamek krzyżacki w Człuchowie.

TABELA 10. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

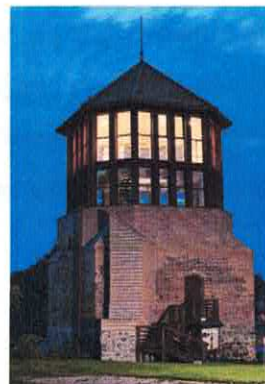
Typ obiektu	Ilość
obiekty sakralne	32
park	5
Chata	2
zespół dworsko-parkowy	2
zespół pałacowo-parkowy	2
dwór	1
cmentarz wojenny jeńców rosyjskich	1
ruiny zamku	1
układ urbanistyczny	1
zagroda/budynki gospodarcze	1
mury miejskie	1
zespół zamku krzyżackiego	1

Źródło: Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku

Średniowieczny zamek krzyżacki z XIV w. w Człuchowie z 46-metrową wieżą, lochami, fosami i murami obronnymi. Siedziba Muzeum Regionalnego.

„Wieża Czarownic” w Debrznie, pochodząca z XIV w. i będąca częścią murów obronnych Debrzna.

Kościół św. Anny w Przechlewie pochodzący z przełomu XVII i XVIII wieku, szachulcowy, jednonawowy konstrukcji słupowo-ramowej, z chrzcielnicą z rzeźbami z ok. 1650 r.

Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Brzeziu z 1812 r. Wybudowany został na miejscu poprzedniego, który spłonął w pożarze wsi. Zachowały się takie elementy jak ołtarz rokokowy (XVIII w.), ambona rokokowa z figurami apostołów oraz rokokowa chrzcielnica.

Park „Lasek Luizy”, zlokalizowany w centrum Człuchowa. Nazwany na cześć pobytu królowej Prus, żony Fryderyka Wilhelma III.

Zabytkowy drewniany kościół pw. Św. Mikołaja w Starznie, pochodzący z 1617 r. Na jego barokowe wnętrze składają się m.in. ołtarz z XVIII w., krucyfiks oraz chrzcielnica z połowy XVIII wieku.

Szachownicowy układ miasta Człuchów z epoki średniowiecza. Charakteryzuje się przecinającymi się pod kątem prostym uliczkami, co jest typowym elementem dla średniowiecznych miast lokowanych na prawie niemieckim.

Istotną rolę w propagowaniu dziedzictwa kulturowego na obszarze powiatu pełni Muzeum Regionalne w Człuchowie, mające swoją siedzibę w dawnym średniowiecznym zamku krzyżackim. Jego działalność dotyczy zarówno historii Człuchowa, jak i całego regionu. Prezentowane są tam wystawy o stałym charakterze, m.in. Pradzieje ziemi człuchowskiej, Kultura materialna ziemi człuchowskiej czy też Rzemiosło artystyczne XV-XX w. oraz czasowe, podczas których udostępniane są zbiory z innych muzeów, instytucji lub osób prywatnych.

Na obszarze powiatu działalność kulturalna szerzona jest również poprzez:

- Miejski Dom Kultury w Człuchowie,
- Czarneńskie Centrum Kultury,
- Centrum Kultury Sportu i Turystyki w Debrnie,
- Gminny Ośrodek Kultury w Koczale,
- Centrum Kultury w Przechlewie,
- Gminne Centrum Kultury, Sportu, Turystyki i Rekreacji w Rzeczenicy,
- Powiatowy Ośrodek Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki.

WYDARZENIA

Jednym ze znaków rozpoznawczych regionu jest organizowany Polish Boogie Festival w Człuchowie, wyróżniający się na tle całej Europy Wschodniej. Jest to wydarzenie w stylu lat 40., 50. i 60. , łączące w sobie muzykę, taniec, kino, modę i motoryzację.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

W ramach współpracy zagranicznej, Starostwo Powiatowe w Człuchowie podpisało umowę partnerską z powiatem Northeim w Niemczech, dzięki której możliwa jest wymiana kulturalna, gospodarcza i informacyjna w takich aspektach jak: opieka medyczna, rehabilitacja, ratownictwo i straż pożarna czy też wymiana młodzieży.

Na podobną współpracę zdecydowały się również poszczególne gminy:

- Miasto Człuchów – Uslar i Konstantz (Niemcy), Conches (Francja),
- Gmina Czarne – Langlingen (Niemcy),
- Gmina Debrzno – Weinbach (Niemcy),
- Gmina Przechlewo – Gramzow (Niemcy).

Działania integracyjne opierają się przede wszystkim na wymianie doświadczeń w zakresie administracji, udziału w wydarzeniach o charakterze kulturalnym i sportowym oraz projektów wymiany młodzieży i grup sportowych.

VIII. SPORT I REKREACJA

OBIEKTY SPORTOWE

Dostępność bazy o charakterze sportowym i rekreacyjnym umożliwia lokalnej społeczności wzrost aktywności fizycznej, rozwój zainteresowań, oraz sposoby spędzania wolnego czasu.

Do najważniejszych obiektów zlokalizowanych w powiecie człuchowskim zalicza się:

- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Człuchowie – kompleks sportowy z sauną, siłownią, dwoma boiskami piłkarskimi, bieżnią, torem łuczniczym, kortami tenisowymi oraz skate parkiem,
- Camping nr 80 w Człuchowie – położony nad Jeziorem Rychnowskim, z placem zabaw, parkiem wodnym i linowym, mini golfem i plażą,
- Stadion Miejski w Czarnem,
- Kompleks wypoczynkowy nad Jeziorem Dymno w Koczale – z budynkiem socjalnym, polem namiotowym, strzeżonym kąpieliskiem w okresie wakacyjnym i wypożyczalnią kajaków,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Przechlewie - z polem namiotowym, wypożyczalnią sprzętu sportowego oraz organizujący spływy kajakowe rzeką Brdą,
- Kompleks turystyczny Rzewnica – położony nad Jeziorem Szczytno, w pobliżu terenów leśnych, z rozbudowanym zapleczem rekreacyjnym.

KLUBY I ORGANIZACJE SPORTOWE

Na terenie powiatu człuchowskiego działają kluby, stowarzyszenia i organizacje sportowe realizujące zadania z zakresy sportu i rekreacji. Do najważniejszych klubów i organizacji sportowych zalicza się:

- GKS „Drzewiarz” Rzeczenica,
- LKS PRIME FOOD - Brda Przechlewo,
- LKS Granit,
- Uczniowski Klub Sportowy AS,
- Człuchowski Auto-Moto Klub,
- Człuchowski Międzyszkolny Klub Lekkoatletyczny,
- Klub Żeglarski VI-KING Człuchów,
- MKS „Piaś U57” Człuchów,
- Międzyszkolny Klub Sportowy POLSTYR,
- Powiatowe Towarzystwo Piłki Siatkowej w Człuchowie,
- Yacht Klub Człuchów,
- MKS Debrzno.

IX. TURYSTYKA

Powiat człuchowski wyróżnia się szeroko rozwiniętą ofertą turystyczną. Liczne jeziora oraz wysoki stopień terenów leśnych pozwalają na zagospodarowanie tych terenów pod bazę wypoczynkowo-sportowo-rekreacyjną. Ponadto południowa część powiatu znajduje się w północnej części Krajny - historycznej krainy zamieszkałej przez plemiona słowiańskie. Stanowi ona obszar dziedzictwa kulturowego o znaczeniu krajowym, rozciągającego się na terenie trzech województw (wielkopolskiego, pomorskiego i kujawsko-pomorskiego). W poszczególnych gminach wchodzących w skład powiatu człuchowskiego wymienia się takie ważne aspekty kształtujące sferę turystyczną jak:

GMINA KOCZAŁA

- Jezioro Dymno – położone przy zachodniej granicy Borów Tucholskich. Jego powierzchnia wynosi 68,22 ha, a maksymalna głębokość kształtuje się na poziomie 18 m. Słynie ono z wyjątkowo czystej wody (I klasa czystości pod względem chemicznym i sanitarnym), dużego stopnia przezroczystości (ok. 7 - 8m) oraz szmaragdowego koloru. Od 2009 roku włączone do sieci Natura 2000. W okresie wakacyjnym funkcjonuje tu gminne kąpielisko.
- Ponadto możliwe są spływy kajakowe rzeką Brdą oraz Rudą.
- Ofertę uzupełniają liczne szlaki rowerowe i piesze.

GMINA RZECZENICA

- Na obszarze gminy obecne są liczne szlaki kajakowe i rowerowe. Jednym z popularniejszych jest szlak kajakowy rzeki Białej, charakteryzujący się niezbyt dużą głębokością, ale z atrakcyjnymi przeszkodami terenowymi, takimi jak: rozlewiska, gęstwiny trzcin czy też zabagnione brzegi. Przez obszar gminy przebiega również Rzewnicki szlak rowerowy, zlokalizowany wzdłuż linii brzegowej Jeziora Szczytno oraz szlak „Greenway - naszyjnik północy” o długości 870 km, prowadzący przez obszar Środkowego i Wschodniego Pomorza i wzdłuż Parku Narodowego „Bory Tucholskie” oraz trzech parków krajobrazowych (Drawski, Zaborski, Wdzydzki). Ponadto w gminie zlokalizowany jest nowoczesny kompleks turystyczny „Rzewnica”, gdzie organizowane są zawody żeglarskie oraz imprezy szantowe. Oferta uzupełniona jest o pole biwakowe i paintball. Organizowane są również rejsy tratwami po Jeziorze Szczytno. Liczne łowiska stanowią atrakcyjne miejsce dla rozwoju wędkarstwa.

GMINA PRZECHLEWO

- Jedną z form aktywnego wypoczynku na obszarze gminy jest spływ kajakowy rzeką Brdą.
- Bogactwem gminy są 33 jeziora, z których większość stanowią jeziora rynnowe z trudno dostępną linią brzegową. Do największych zaliczyć można m.in. kompleks Jezior Szczytno Wielkie i Małe (645,2 ha), Jezioro Lipczyno (155 ha) oraz Jezioro Końskie (55 ha).
- Gminę cechuje rozwinięta sieć szlaków turystycznych: piesze (Szlak Kormoranów, Szlak Doliną Brdy), kajakowe (Szlak Kajakowy Górnej Brdy) oraz najliczniejsze rowerowe (m.in. trasy: „Jelenia”, „Wokół jezior”, „Szlak jagodowy”), sprzyjające aktywnemu wypoczynkowi.
- Działalność Ośrodka Sportu i Rekreacji w Przechlewie umożliwia wypożyczenie sprzętu wodnego, sportowego i rekreacyjnego oraz korzystanie z pola namiotowego.

GMINA CZARNE

- Gmina oferuje szeroką gamę szlaków turystycznych: pieszych, rowerowych, kajakowych rzeką Czernicą oraz motorowych. Urozmaiceniem oferty turystycznej są parki i skwery, m.in. Park Historyczny w Bińczu.

GMINA DEBRZNO

- Charakterystycznym elementem w gminie są dawne mury obronne i „Baszta Czarownic” z XV wieku, służąca w przeszłości jako więzienie, w tym głównie dla kobiet oskarżanych o czary.

- Przez obszar gminy przebiegają liczne szlaki piesze i rowerowe, m.in. „Greenway – naszyjnik północy”, obfitujący w zabytki architektury oraz prezentujący dziedzictwo kulturowe Kaszub, Krajny i Pomorza Środkowego.

GMINA CZŁUCHÓW

- Tereny o szczególnych walorach przyrodniczych zlokalizowane są głównie w północnej części gminy. Przez jej obszar przebiegają szlaki piesze i rowerowe, m.in. „Greenway – Naszyjnik Północy”.
- Głównymi zabytkami w gminie są przede wszystkim drewniane kościoły, pochodzące z II połowy XVIII wieku zlokalizowane w Kiełpinie, Krępsku i Polnicy.
- Na obszarze gminy działa również kilka gospodarstw agroturystycznych.
- Jednym z ważniejszych ośrodków turystycznych na obszarze gminy jest Łódzki Ośrodek Wczasowy, położony na skraju Borów Tucholskich, nad Jeziorem Rychnowskim.
- Nad Jeziorem Rychnowskim zlokalizowana jest również plaża WOPR zapewniająca wysoki poziom bezpieczeństwa, oferująca wypożyczalnię sprzętu wodnego oraz naukę pływania dla najmłodszych.

MIASTO CZŁUCHÓW

- Miasto wyróżnia się bogatą ofertą zabytków o znaczeniu historycznym. Są to przede wszystkim pozostałości średniowiecznego zamku krzyżackiego z XIV w., układ urbanistyczny śródmieścia oraz dawny dwór przy al. Wojska Polskiego.
- Przez obszar miasta przebiegają szlaki tematyczne, m.in. „Szlak zamków gotyckich”, łączy 14 gotyckich zamków Kaszub, Warmii i Mazur oraz szlak pielgrzymkowy „Pomorska Droga Świętego Jakuba – Droga Człuchowska”, którego znaczna część przebiega przez Bory Tucholskie. Obecne są również liczne szlaki rowerowe i piesze. Uzupełnieniem dla całej rodziny jest park wodny i linowy.
- Istotnym obiektem turystycznym w mieście jest położony nad Jeziorem Rychnowskim Camping nr 80 ze zróżnicowaną ofertą rekreacyjną przeznaczoną głównie dla dzieci i młodzieży, na którą składają się m.in. dwa place zabaw, park wodny ze ślizgawkami, park linowy oraz przystań żeglarska.
- Na obszarze miasta działalność szkoleniowo-wychowawczą prowadzi Yacht Klub Człuchów, organizujący żeglarskie obozy i zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz umożliwiający sportową aktywizację lokalnej społeczności.

Różnorodna oferta turystyczno-przyrodnicza na obszarze całego powiatu człuchowskiego stwarza warunki do szerszego rozwoju i wykorzystania potencjału branży turystycznej i rekreacyjnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, przy zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego. Na realizację wymienionych założeń znacząco mogą wpłynąć działania nastawione na lepszy stopień informowania i promocji, ścisła współpraca wszystkich jednostek terytorialnych, wspieranie rozwoju właściwej infrastruktury czy też wykreowanie marki lokalnej.

RUCH TURYSTYCZNY – LICZBA TURYSTÓW, WYKORZYSTANIE BAZY

Według danych GUS, najczęściej odwiedzanymi przez turystów jest miasto oraz gmina Człuchów, a także gmina Przechlewo. Liczba odwiedzających powiat na przestrzeni lat oscylowała w okolicach 2 tys. Wyjątkiem był rok 2020, w którym powiat przyjął 520 turystów, na co oddziaływać mogła pandemia COVID-19 i związane z nią ograniczenia. W 2020 roku największą część turystów stanowiły osoby pochodzące z Niemiec (171), Rosji (90), Danii (66) oraz Wielkiej Brytanii (39).

TABELA 11. LICZBA TURYSTÓW W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W LATACH 2016-2020

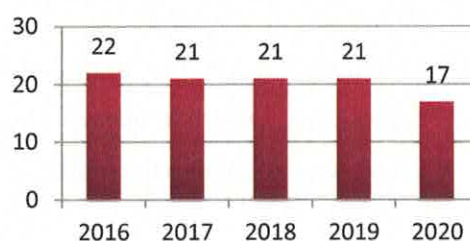
	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat człuchowski	2042	1983	2174	2048	520
Miasto Człuchów	617	465	645	724	97
Gmina Czarne	2	0	0	21	19
Gmina Człuchów	714	795	687	719	218
Gmina Debrzno	0	0	0	8	7
Gmina Koczała	47	15	60	118	32
Gmina Przechlewo	662	708	782	458	147
Gmina Rzeczenica	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WYKRES 15. LICZBA TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH

2016-2020

Według danych GUS, w powiecie człuchowskim w 2020 roku działało 17 obiektów noclegowych. Liczba ta, w porównaniu do 2016 roku, uległa zmniejszeniu o 5 obiektów noclegowych. Wpływ na daną sytuację mogły mieć restrykcje dotyczące świadczenia usług turystycznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

X. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Sposób zagospodarowania terenu powiatu człuchowskiego determinowany jest głównie przez środowisko przyrodnicze. Istotne znaczenie w ramach struktury funkcjonalno-przestrzennej będzie mieć południowe pasmo rozwojowe, które obejmuje sieć drogowo-kolejową na trasie Elbląg – Malbork – Tczew – Starogard Gdański – Czersk – Chojnice – Człuchów – Wątcz – Kostrzyn. Jest to obszar o potencjale rozwojowym w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przemysłu drzewno-meblarskiego⁴.

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY CHOJNICE - CZŁUCHÓW

Powiat człuchowski wraz z powiatem chojnickim tworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Chojnice-Człuchów. Jego powierzchnia wynosi 853 km², a zasięg jego potencjalnego oddziaływania wykracza poza granice województwa pomorskiego. Obszar ten cechuje się znaczną ilością zasobów leśnych oraz rolniczych terenów produkcyjnych. Jego głównym założeniem jest wykreowanie silnego, bi-polarnego ośrodka rozwojowego w peryferyjnej części województwa pomorskiego. Szansę na rozwój stanowi lokalizacja na skrzyżowaniu szlaków drogowych i kolejowych oraz brak dominującej jednostki w bliższym otoczeniu. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego jeden z kierunków działań dotyczy sposobu kształtowania struktur sieci osadniczej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego, w którym wyodrębniono miejskie obszary funkcjonalne, w tym MOF Chojnice-Człuchów oraz sposób ich kształtowania poprzez prowadzenie wspólnej polityki przestrzennej i wzmacnianie powiązań na obszarach miast rdzeniowych oraz gmin w zasięgu ich funkcjonalnego otoczenia.

RYSUNEK 8. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030

⁴ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030.

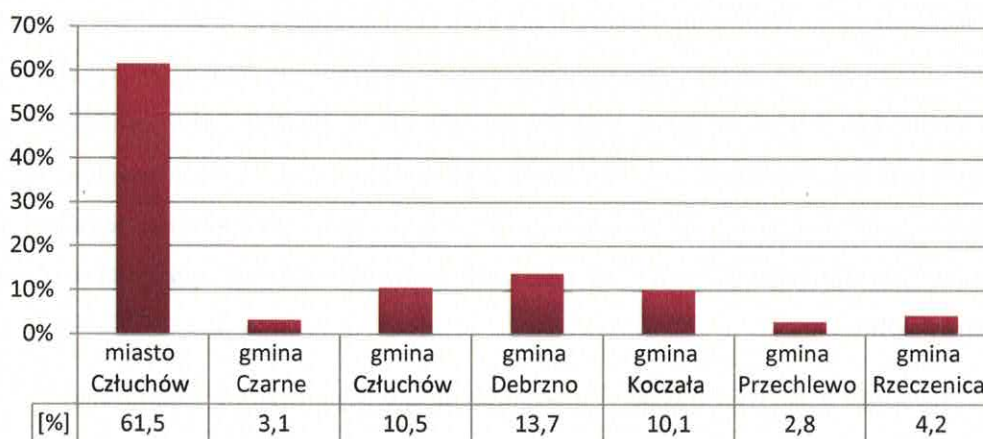

MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Najważniejszym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną na poziomie gminy jest Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, będący aktem prawa miejscowego, decydujący o sposobie zagospodarowania danego obszaru. W związku z tym, działania z zakresu prowadzenia oraz kształtowania polityki przestrzennej prowadzi się w głównej mierze na poziomie lokalnym.

Stopecień pokrycia gmin powiatu człuchowskiego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2020 roku kształtuje się na zróżnicowanym poziomie. Zdecydowanie wyróżnia się miasto Człuchów, w którym MPZP pokrywały aż 61,5% powierzchni. W pozostałych gminach stopień pokrycia MPZP kształtował się na znacznie niższym poziomie – najmniej w gminie Przechlewo (2,8%), a najwięcej w gminie Debrzno – 13,7%.

WYKRES 16. UDZIAŁ POWIERZCHNI OBJĘTEJ OBOWIĄZUJĄCYMI MIEJSCOWYMI PLANAMI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W POWIERZCHNI OGÓŁEM W GMINACH POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO W 2020 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

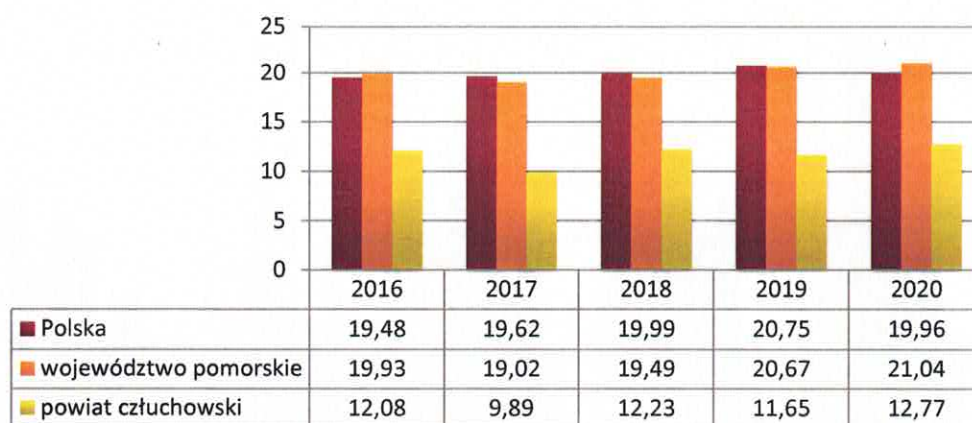
Z przedstawionych powyżej danych wynika, iż stopień pokrycia poszczególnych gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest relatywnie niski. Stanowi to barierę dla kompleksowego kształtowania przestrzeni w powiecie, ponieważ dla większości terenów nie wskazano ich użytkowania, co wiąże się z koniecznością wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Sytuacja ta jest o tyle niekorzystna, że na styku poszczególnych gmin mogą powstawać niekontrolowane konflikty przestrzenne.

XI. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Jednym z najważniejszych zadań publicznych samorządów jednostek terytorialnych jest zapewnienie wysokiego poziomu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Zadania własne powiatu w tym zakresie dotyczą ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej oraz zapobiegania pozostałym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska. Starosta, na podstawie ustawy o samorządzie powiatowym, pełni rolę zwierzchnika nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami, a swoje zadania realizuje przy pomocy komisji bezpieczeństwa i porządku.

Według danych GUS, wskaźnik popełnionych przestępstw w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020 prezentował się na zróżnicowanym poziomie. Najmniejszą liczbę przestępstw odnotowano w 2017 r. (9,9 na 1000 mieszkańców), natomiast najwyższą w roku 2020, gdzie zarejestrowano 12,8 przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik popełnionych przestępstw jest znacznie niższy w porównaniu do województwa pomorskiego, gdzie na przestrzeni lat można zaobserwować jego wzrost z 19,9 w 2016 r. do 21 w roku 2020. Analogiczna tendencja widoczna jest w skali kraju.

WYKRES 17. LICZBA PRZESTĘPSTW NA 1000 MIESZKAŃCÓW NA TLE POLSKI, WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO I POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na stan bezpieczeństwa w powiecie wpływa 26 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Liczba zdarzeń, w których interweniowała straż pożarna w powiecie człuchowskim kształtowała się na podobnym poziomie, z wyjątkiem 2019, kiedy zanotowano 732 interwencje. Zdecydowaną większość stanowią zagrożenia miejscowe, na które składają się głównie wypadki drogowe. W analizowanym czasie zauważalny jest ich wzrost z 713 w 2018 r. do 820 w roku 2020. Tendencję spadkową zaobserwować można w interwencjach dotyczących pożarów. Najmniejsza część zgłoszeń dotyczyła fałszywych alarmów.

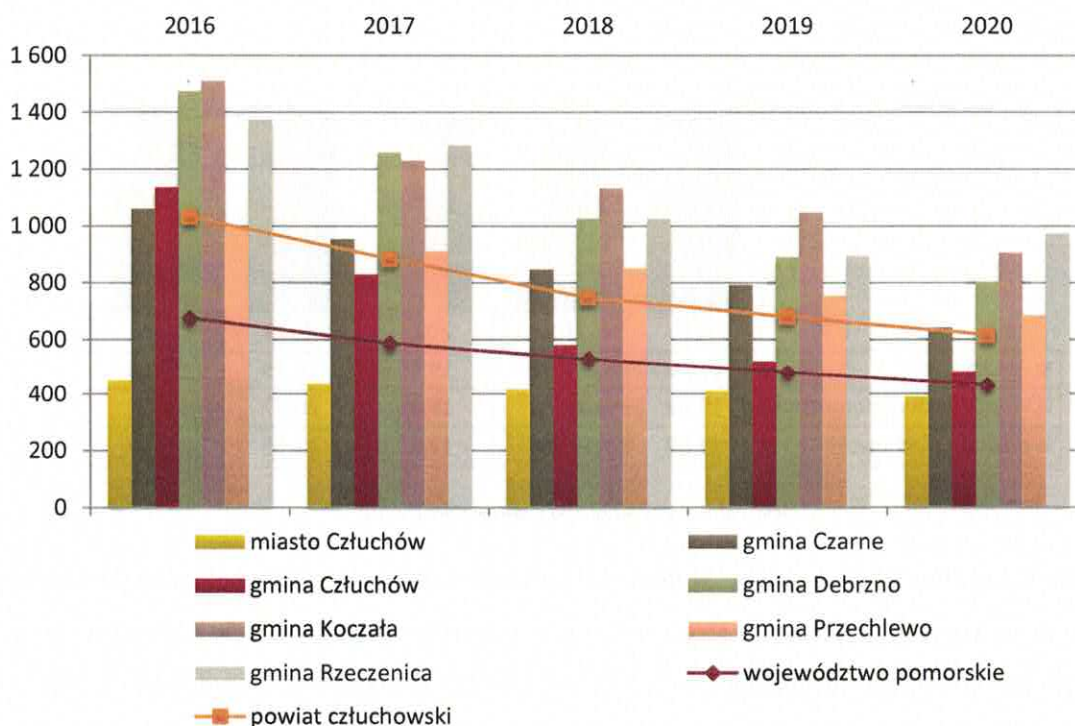
TABELA 12. INTERWENCJE STRAŻY POŻARNEJ W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W LATACH 2018-2020

	Zdarzenia ogółem	Pożary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe
2018	1011	264	713	34
2019	732	206	497	29
2020	1034	165	820	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

XII. POLITYKA SPOŁECZNA

W latach 2016-2020 w powiecie człuchowskim zauważalny był znaczny spadek beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej o około 40%, natomiast w przypadku województwa pomorskiego wartość ta zmalała o blisko 36%. Na przestrzeni lat, najmniejszą ilością osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyróżniało się miasto i gmina Człuchów, największym zaś Rzeczenica i Przechlewo.

WYKRES 18. BENEFICJENCI ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI W POWIECIE
CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 294 i z 2020 r. poz. 875) osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą skorzystać ze świadczonej nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i mediacji. W 2020 roku w powiecie człuchowskim funkcjonowały dwa punkty, w których udzielono 554 porad, głównie z zakresu prawa rodzinnego, pracy, cywilnego, ubezpieczeń społecznych oraz opieki zdrowotnej:

- W Człuchowie przy al. Wojska Polskiego 5, obsługiwany przez adwokatów i radców prawnych określonych przez organy samorządów prawniczych OIRP w Koszalinie oraz ORA w Koszalinie w ramach porozumienia w sprawie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym z zakresu nieodpłatnej mediacji, na obszarze powiatu człuchowskiego,
- W Debrznie przy ul. Ogrodowej 26, prowadzony przez organizację o charakterze pozarządowym Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno, wybraną na podstawie otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego w zakresie prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej.

Jednym z zadań samorządu powiatowego jest ochrona praw konsumentów, na podstawie ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Wyznaczony do tego Powiatowy Rzecznik Konsumentów pełni następujące funkcje:

- zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów,
- składanie wniosków w sprawie stanowienia i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie ochrony interesów konsumentów,
- występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów,
- współdziałanie z Prezesem Urzędu, organami Inspekcji Handlowej oraz organizacjami konsumenckimi,
- wykonywanie innych zadań określonych w ustawie lub w przepisach odrębnych⁵.

Porady w tym zakresie udzielane są osobiście, telefonicznie, mailowo lub pisemnie. W 2020 roku udzielono 149 porad. Ponadto Powiatowy Rzecznik Konsumentów wystąpił pisemnie do przedsiębiorców w 51 sprawach.

Kolejną jednostką organizacyjną powiatu człuchowskiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie, które pełni zadania własne i zlecone powiatowi w ramach ustaw o pomocy społecznej,

---

⁵ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. 2007 Nr 50 poz. 331).

przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ponadto wykonuje programy celowe skierowane do mieszkańców powiatu, które finansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W ramach zadań dotyczących wspierania rodziny, systemu rodzinnej pieczy zastępczej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej, obejmowały one opiekę nad dziećmi w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

OCHRONA ZDROWIA

Dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców.

W 2020 roku na obszarze powiatu człuchowskiego działalność prowadziło 21 przychodni, z czego najwięcej na obszarze miasta Człuchów (10) oraz gminy Czarne (5). Dwie przychodnie zdrowia zlokalizowane były w gminie Przechlewo, natomiast w pozostałych gminach działała jedna jednostka ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.

TABELA 13. LICZBA PRZYCHODNI ZDROWIA W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W 2020 ROKU

	Liczba przychodni
Powiat człuchowski	21
Miasto Człuchów	10
Gmina Człuchów	1
Gmina Czarne	5
Gmina Debrzno	1
Gmina Koczała	1
Gmina Przechlewo	2
Gmina Rzeczenica	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2020 roku na obszarze powiatu człuchowskiego działało 13 aptek, z czego zdecydowana większość znajdowała się w mieście Człuchów. W gminie Czarne oraz Debrzno istniały dwa punkty apteczne, natomiast w pozostałych funkcjonowała jedna apteka.

TABELA 14. LICZBA APTEK W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W 2020 ROKU

	Liczba aptek
Powiat człuchowski	13
Miasto Człuchów	7
Gmina Człuchów	-
Gmina Czarne	2
Gmina Debrzno	2

Gmina Koczała	1
Gmina Przechlewo	1
Gmina Rzeczenica	1

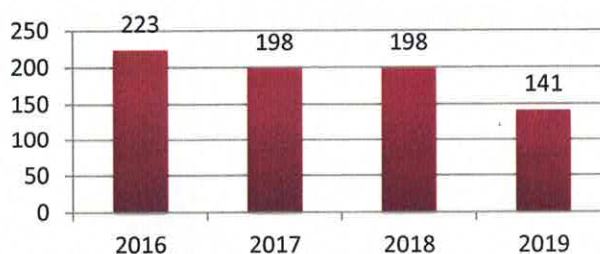
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zakresie ochrony zdrowia jednym z ważniejszych podmiotów działających w powiecie człuchowskim jest Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Człuchowie. W 2020 roku podjęto działania mające na celu poprawę jego sytuacji finansowej. Działalność szpitala została przeprofilowana i pozostawiono w strukturach izbę przyjęć, oddział chorób wewnętrznych i oddział pediatryczny. Pracę kontynuował oddział psychiatryczny, oraz poradnie przyszpitalne i POZ. Zoptymalizowano możliwości świadczenia usług w zakresie chorób wewnętrznych zwiększając liczbę łóżek do 45, natomiast w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicy do 100 łóżek i Hospicjum do 20 łóżek.

W celu usprawnienia działalności jednostek ochrony konieczne są działania informacyjne na temat świadczonych usług oraz nawiązanie szerszej współpracy międzygminnej w zakresie zdrowia publicznego. Ponadto istotna jest również stabilność kompleksowej pomocy szpitalnej.

WYKRES 19. LICZBA ŁÓŻEK W SZPITALACH OGÓLNYCH W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2019

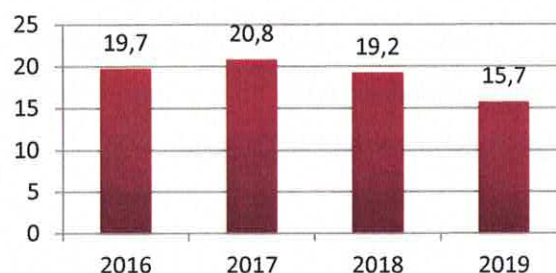
Na przestrzeni lat zauważalny jest spadek liczby łóżek w szpitalu ogólnym, co związane jest z niekorzystną sytuacją finansowania świadczeń zdrowotnych i stale pogarszającą się sytuacją w szpitalach w całym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

WYKRES 20. LEKARZE (PERSONEL PRACUJĄCY OGÓŁEM) NA 10 TYS. LUDNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2019

Zauważalny jest także spadek dostępnej kadry lekarskiej na obszarze powiatu, który znacznie wpływa na jakość i dostępność świadczonych usług. Wskaźnik lekarzy na 10 tys. w latach 2016-2019 wykazywał tendencję spadkową – w 2016 r. wynosił on 19,7, natomiast w 2019 - 15,7.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

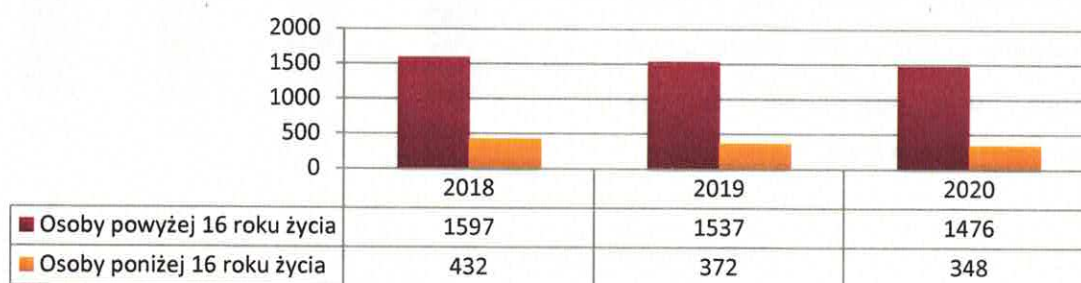
WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W ramach wsparcia osób z niepełnosprawnościami, powiat wykonuje zadania dotyczące rehabilitacji społecznej i zawodowej w oparciu o Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Są one ukierunkowane na zwroty kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy, dofinansowanie kosztów działalności warsztatów terapii zajęciowej, uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, likwidację barier architektonicznych, likwidację barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Za wydawanie orzeczeń o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności i wskazań do ulg i uprawnień odpowiada Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

W latach 2018-2020 w powiecie człuchowskim zauważalny był spadek ilości wydawanych orzeczeń z określeniem stopnia niepełnosprawności zarówno dla osób powyżej 16 roku (o 121), jak i poniżej 16 roku życia (o 84).

WYKRES 21. LICZBA OSÓB Z WYDANYMI ORZECZENIAMI O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2018-2020

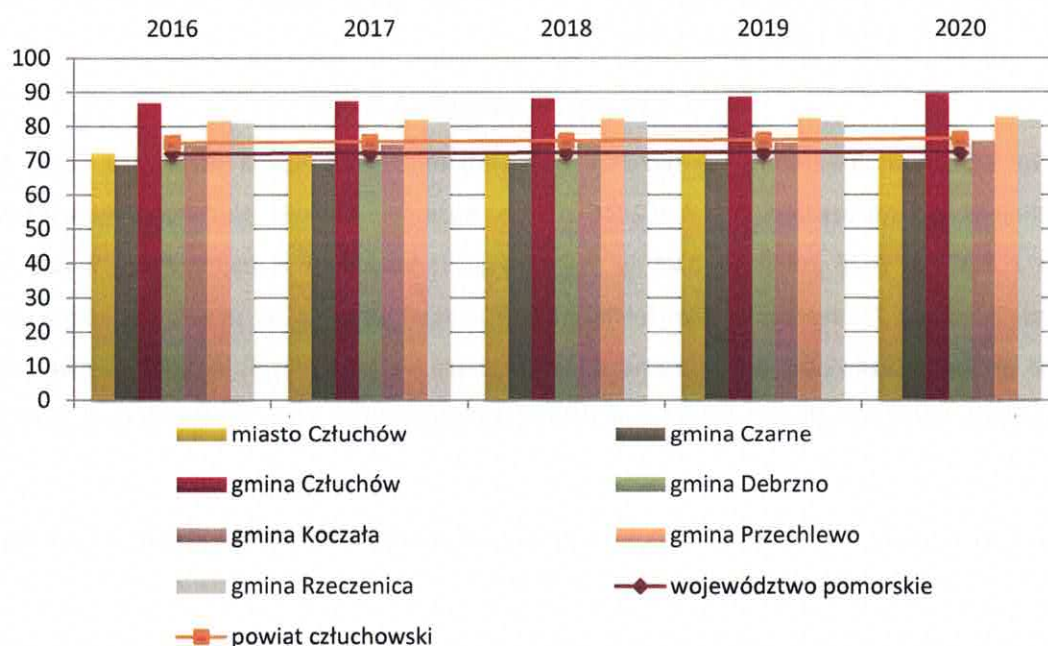
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Czarne funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną powiatu człuchowskiego, działającą w formie jednostki budżetowej. Posiada on 199 miejsc dla osób przewlekle psychicznie chorych.

GOSPODARKA MIESZKANIOWA

We wszystkich gminach powiatu człuchowskiego na przestrzeni analizowanego okresu widoczny jest wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania, co świadczy o coraz większym poziomie i jakości życia mieszkańców. W 2017 roku przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 75,2 m², natomiast w 2020 roku wzrosła do 76,4 m². Gminami wyróżniającymi się w powiecie pod tym względem są Człuchów (89,5 m²), Przechlewo (82,7 m²) i Rzeczenica (81,9 m²).

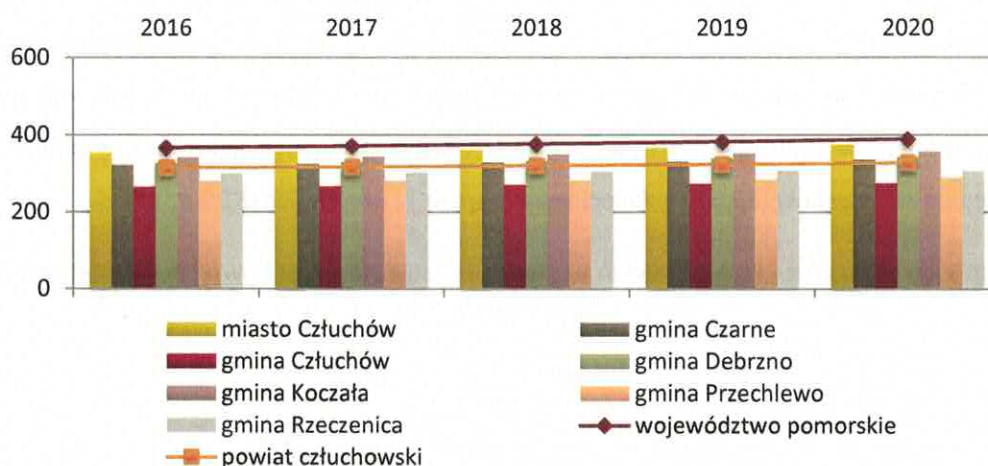
WYKRES 22. PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2016-2020 widoczny był także wzrost liczby mieszkań przypadający na 1000 ludności – w powiecie człuchowskim wzrosła ona z 315 w 2017 roku do 328,5 w roku 2020. Tendencję wzrostową można było zaobserwować także w województwie pomorskim, gdzie liczba mieszkań przypadających na 1000 ludności kształtowała się na wyższym poziomie niż w powiecie człuchowskim (389,5 w 2020 roku). Jednostkami terytorialnymi o większej liczbie mieszkań na 1000 ludności w stosunku do powiatu są: miasto Człuchów, gmina Koczała, gmina Debrzno oraz gmina Czarne.

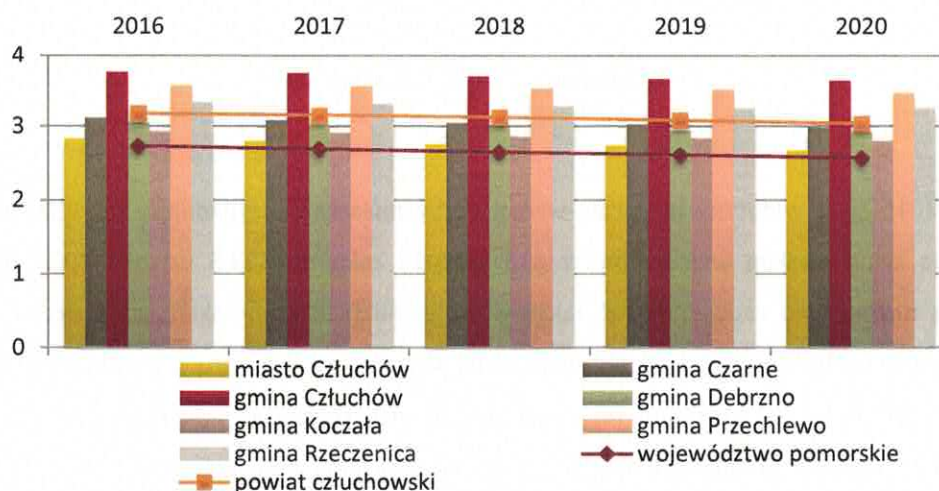
WYKRES 23. MIESZKANIA NA 1000 LUDNOŚCI W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wraz ze wzrostem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania spada przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W latach 2016-2020 na poziomie powiatu człuchowskiego wartość ta spadła z 3,17 w 2016 roku do 3,04 w 2020 roku. Jednostkami o najmniejszej liczbie osób przypadających na 1 mieszkanie, wyróżniającymi się w skali powiatu są: miasto Człuchów, gmina Koczała, gmina Debrzno oraz gmina Czarne. Znacznie niższe wartości przypisane są dla województwa pomorskiego, gdzie w analizowanym okresie dany wskaźnik spadł z 2,73 w 2016 roku do 2,57 w 2020 roku.

WYKRES 24. PRZECIĘTNA LICZBA OSÓB NA 1 MIESZKANIE W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

XIII. EDUKACJA

JEDNOSTKI OŚWIATOWE

Na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2006 r. Prawo oświatowe, jednym z priorytetowych zadań należących do zakresu działalności powiatu jest *zakładanie oraz prowadzenie publicznych szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, w tym integracyjnych oraz z oddziałami integracyjnymi, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego oraz placówek wymienionych w art. 2 pkt 3-8, z wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.*

Powiat człuchowski w latach 2019-2020 był organem prowadzącym dla 10 jednostek oświatowych, przedstawionych w tabeli poniżej. Największa liczba uczniów kształciła się w Zespole Szkół Sportowych im. Polskich Olimpijczyków w Człuchowie (588 w 2019 r. i 631 w 2020 r.). Wzrost liczby uczniów widoczny jest w Zespole Szkół Technicznych im. Józefa Szymczaka w Człuchowie, Zespole Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Czarnem, Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Debrnie oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Człuchowie, gdzie zauważalny był wzrost liczby dzieci w przedszkolu specjalnym oraz objętych wczesnym wspomaganie rozwoju.

TABELA 15. SIEĆ SZKÓŁ I PLACÓWEK OŚWIATOWYCH PROWADZONYCH PRZEZ POWIAT W 2020 ROKU

	2019	2020
Zespół Szkół Agrobiznesu w Człuchowie		
Technikum informatyczne	123	121
Technikum architektury krajobrazu	45	57
Technikum agrobiznesu	8	17
Technikum żywienia i usług gastronomicznych	111	103
Technikum ekonomiczne	90	86
Technikum turystyki na obszarach wiejskich	17	17
Technikum geodezyjne	36	20
Razem	430	421
Zespół Szkół Technicznych im. Józefa Szymczaka w Człuchowie		
Technikum	216	237
Branżowa szkoła I stopnia	295	311
Razem	511	548
Zespół Szkół Sportowych im. Polskich Olimpijczyków w Człuchowie		
Szkoła Podstawowa	384	427
Liceum Ogólnokształcące	204	204
Razem	588	631
Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Czarnieckiego w Człuchowie	288	284

Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Czarnem		
Liceum Ogólnokształcące	106	107
Technikum	111	115
Branżowa szkoła I stopnia	66	75
Razem	283	297
Centrum Kształcenia Ustawicznego w Człuchowie		
Liceum ogólnokształcące	123	96
Szkoła policealna	72	48
Razem	195	114
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Debrznie		
Szkoła Podstawowa	41	38
Szkoła branżowa I stopnia	64	79
Razem	105	114
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Wierzchowie Dworcu		
Szkoła Podstawowa	83	81
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Człuchowie		
Szkoła Podstawowa	58	62
Szkoła przysposabiająca do pracy	33	30
Szkoła branżowa I stopnia	28	24
Wczesne wspomaganie	24	33
Przedszkole specjalne dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Człuchowie	10	20
Razem	143	171
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Człuchowie	8437 (dzieci objęte opieką)	24(dzieci objęte wczesnym wspomaganiem)
Powiatowa Bursa Szkolna w Człuchowie	258	246

Źródło: Raport o stanie powiatu człuchowskiego za 2019 rok oraz Raport o stanie powiatu za 2020 rok

W powiecie człuchowskim działało 7 niepublicznych jednostek oświatowych. Najwięcej uczniów w latach 2019-2020 uczęszczało do Społecznego Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Nowaka – Jeziorańskiego STO w Człuchowie (101 w 2020 r.). Zaobserwowano spadek dzieci objętych opieką w Niepublicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Debrznie przy wzroście w Niepublicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Człuchowie.

TABELA 16. SIEĆ SZKÓŁ I PLACÓWEK PROWADZONYCH PRZEZ INNE ORGANY PROWADZĄCE W 2020 R.

	2019	2020
Spółeczne Liceum Ogólnokształcące im. Jana Nowaka – Jeziorańskiego STO w Człuchowie	121	101
Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych Progres w Człuchowie	-	-
Szkoła Policealna Progres w Człuchowie	-	-
Niepubliczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna „Terapeucik” w Człuchowie	5	12
Niepubliczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna „Jaś i Małgosia” w Debrznie	21	7
Ognisko Muzyczne „Piano” w Człuchowie	-	-
ZDZ Słupsk Ośrodek Kształcenia Zawodowego w Człuchowie	-	-

Źródło: Raport o stanie powiatu za 2019 rok oraz Raport o stanie powiatu za 2020 rok

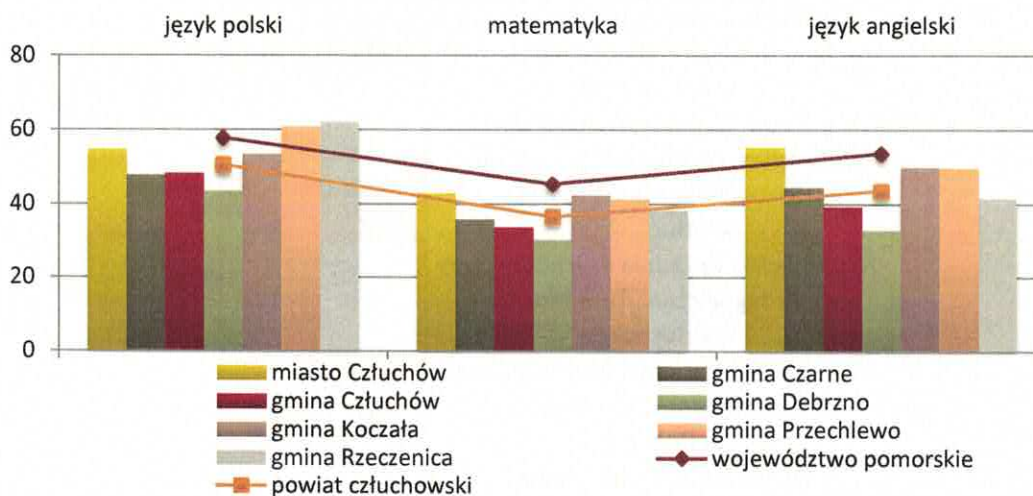
WYNIKI UCZNIÓW

Istotnym miernikiem w dziedzinie oświaty są wyniki egzaminu ósmoklasisty. W przypadku powiatu człuchowskiego, uczniowie najlepiej poradzili sobie z językiem polskim, najgorzej zaś z matematyką. Analogiczna sytuacja wystąpiła w województwie pomorskim, choć średnia wyników przyjęła wyższe wartości.

W przypadku języka polskiego zdecydowanie wyróżniły się gminy Rzeczenica i Przechlewo, dla których wyniki przewyższały średnią dla powiatu człuchowskiego oraz województwa pomorskiego. Średnia wyniku egzaminu z matematyki w skali powiatu wynosiła 36,58% i była niższa niż dla województwa pomorskiego o ok. 10%. Jednostkami o wyższym wyniku, w porównaniu do powiatu, były: miasto Człuchów (42,92%) oraz gminy Koczała (42,41%) i Przechlewo (41,42%). Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w powiecie ukształtował się na poziomie 43,69%, co stanowiło niższą wartość o ok. 10% w porównaniu do województwa pomorskiego (53,75%). W tym aspekcie zdecydowanie najlepiej wypadło miasto Człuchów z wynikiem 55,33%, przewyższając tym samym średni wynik dla województwa. Ponadto korzystnie zaprezentowały się również gminy: Koczała, Przechlewo oraz Czarne.

WYKRES 25. WYNIKI EGZAMINU ÓSMOKLASISTY W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM
W 2020 ROKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat 2019-2020 zauważalny był wzrost liczby uczniów przystępujących do egzaminu maturalnego o blisko 7,5%. Negatywnym aspektem jest spadek abiturientów z pozytywnym wynikiem egzaminu przy jednoczesnym wzroście uczniów, którzy nie zdali matury.

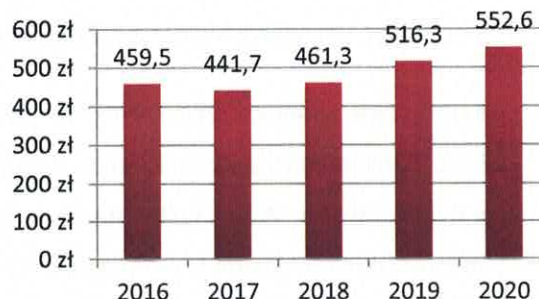
TABELA 17. LICZBA OSÓB PRZYSTĘPUJĄCYCH DO EGZAMINU MATURALNEGO
W LATACH 2019-2020 W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

	Ilość uczniów					
	Przystąpiło		Zdało		Nie zdało	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Zespół Szkół Agrobiznesu w Człuchowie	65	71	40	49	13	22
Zespół Szkół Technicznych im. Józefa Szymczaka w Człuchowie	21	22	15	4	5	18
Zespół Szkół Sportowych im. Polskich Olimpijczyków w Człuchowie	48	33	46	31	0	2
Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Czarnem	29	29	27	20	1	9
Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Czarnieckiego w Człuchowie	49	66	48	59	1	7
Centrum Kształcenia Ustawicznego w Człuchowie	5	12	2	1	1	11
Razem	217	233	178	164	21	69

Źródło: Raport o stanie powiatu za 2019 rok oraz Raport o stanie powiatu za 2020 rok

WYKRES 26. WYDATKI NA 1 MIESZKAŃCA W DZIALE OŚWIATA I WYCHOWANIE
W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM W LATACH 2016-2020

W latach 2016-2020 w powiecie człuchowskim wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazywały tendencję wzrostową. Najmniejsza kwota przeznaczona była w 2017 roku (441,7 zł), natomiast największa w roku 2020 (552,6 zł).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

XIV. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

W 2020 r. powiat człuchowski czynnie współpracował z organizacjami pozarządowymi, a także z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na podstawie Programu Współpracy Powiatu Człuchowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami na rok 2020. Jego głównym celem było zaspokajanie potrzeb mieszkańców, rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz budowanie partnerskich powiązań między powiatem i organizacjami pozarządowymi i podmiotami o innym charakterze. Najważniejsze działania określone w programie dotyczą:

- edukacji,
- udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,
- promocji i ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- polityki prorodzinnej,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki,
- ochrony środowiska i przyrody,
- ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- promocji powiatu,

- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art.3 ust. 3 ustawy o *działalności pożytku publicznego i wolontariacie*.

Na realizację powyższych zadań samorząd zabezpiecza w budżecie stosowne do potrzeb środki.

Na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. *prawo o stowarzyszeniach* (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 2261), istnieje możliwość założenia stowarzyszeń i stowarzyszeń zwykłych, nad którymi nadzór sprawuje starosta. W powiecie człuchowskim istnieją 32 stowarzyszenia zwykłe nadzorowane przez Starostę Człuchowskiego. Nie mogą one zrzeszać osób prawnych, powoływać terenowych jednostek organizacyjnych, prowadzić działalności gospodarczej i odpłatnej działalności pożytku publicznego. Środki na działalność uzyskiwane są głównie przez składki członkowskie, darowizny lub ofiarności publiczne. Wśród stowarzyszeń zwykłych w powiecie człuchowskim znajdują się:

- Klub Emerytów „Witosa”,
- CKK Orły Człuchów,
- Stowarzyszenie „Uśmiech Dziecka”,
- Przechlewskie Koło Kajakowe,
- Koło Miłośników Przechlewa,
- Drużyna Płonących Serc,
- Stowarzyszenie Koła Gospodyń Wiejskich Rychnowy,
- Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet „Pobudka” w Płonicy,
- Stowarzyszenie Integracyjne Kobiet Wiejskich Dobojewo,
- Bukowianki,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wierzchowie,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Uniechów,
- Koło Miłośników Jęcznik Małych,
- Przechlewscy Patrioci,
- Stowarzyszenie Żółwik,
- Stowarzyszenie Sportowo Rekreacyjne TriFun-Troka,
- „Obudź w sobie potencjał”,
- SPARTA SPORT SQUAD – siła, pasja, spokój,
- Człuchowski Alarm dla klimatu,
- „Z otwartym sercem”,
- Stowarzyszenie Strzelecko - Kolekcjonerskie „Walther”,
- Stowarzyszenie OFFLINE - ONLIFE,
- „Stowarzyszenie Kreatywny Sieroczyn”,

- Stowarzyszenie „Zakręcenii” na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- Stowarzyszenie Enigma przy Szkole Podstawowej im. Mariana Rejewskiego w Stołcznie,
- Stowarzyszenie Chór Euforia,
- Stowarzyszenie Motocyklowe Moto Człuchów,
- Stowarzyszenie Człuchowski Klub Motoryzacyjny,
- I love Przechlewo.

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ

Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej jest stowarzyszeniem działającym w granicach powiatu człuchowskiego, której przedmiotem działania jest m.in. wsparcie i rozwój przedsiębiorczości, szerzenie procesów partycypacji społecznej, dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz działania ukierunkowane na turystykę zrównoważoną. Stanowi ona wsparcie dla pozostałych instytucji w zakresie wykorzystywania lokalnych zasobów oraz potencjału Ziemi Człuchowskiej. Lokalna Grupa Działania wspiera działania w zakresie realizowanych programów: Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki, w następujących obszarach:

- kreowanie nowych miejsc pracy,
- zapobieganie zjawiskom ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- wspieranie rewitalizacji w sferze fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.

MŁODZIEŻOWA RADA POWIATOWA

W 2021 r. powołana zostanie Młodzieżowa Rada Powiatu składająca się z uczniów szkół ponadpodstawowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Człuchowski oraz niepublicznych szkół ponadpodstawowych z obszaru powiatu człuchowskiego (z wykluczeniem szkół będących częścią Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Wierzchowie Dworzec i Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Debrznie)⁶. Celem jej działalności będzie:

- Upowszechnienie idei samorządowej wśród młodzieży oraz zwiększenie aktywności młodzieży w lokalnym środowisku,
- Reprezentowanie interesów młodzieży,
- Współpraca z samorządami uczniowskimi,

---

⁶ W trakcie opracowywania dokumentu trwały wybory do Młodzieżowej Rady Powiatu. 30 grudnia 2021 r. na sesji Rady Powiatu zatwierdzony zostanie skład Młodzieżowej Rady Powiatu oraz wyznaczony pierwszy termin jej posiedzenia.

- Prowadzenie czynności na rzecz ochrony praw i godności ucznia,
- Pomoc charytatywna,
- Prowadzenie działań dotyczących życia młodych ludzi z terenu powiatu człuchowskiego, przede wszystkim w ramach nauki, kultury i sportu,
- Organizowanie imprez kulturalnych i spotkań młodzieżowych, promujące cele Rady,
- Prowadzenie działalności informacyjno-doradczej.

Głównymi zadaniami Młodzieżowej Rady Powiatu będą m.in. :

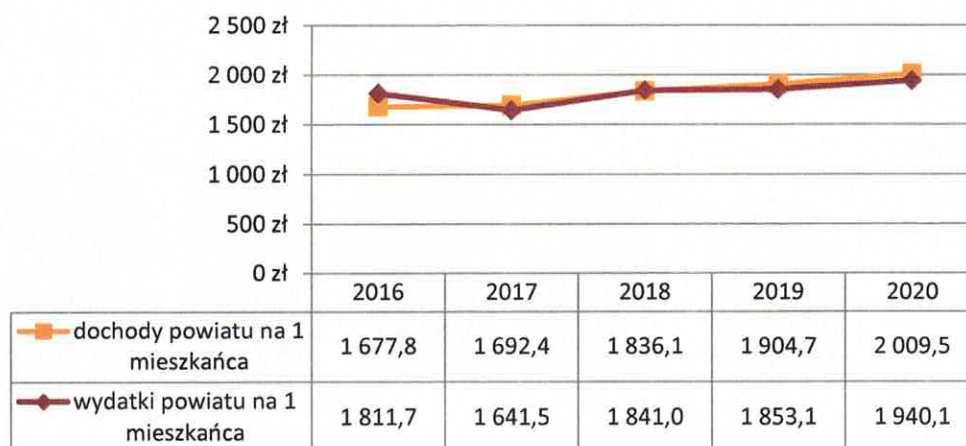
- Podejmowanie działań dotyczących życia młodych ludzi w powiecie, szczególnie w zakresie nauki, kultury i sportu,
- Prowadzenie czynności propagujących ideę samorządności wśród młodych ludzi,
- Dokonywanie opinii projektów uchwał Rady Powiatu Człuchowskiego w sprawach dotyczących młodzieży,
- Udział w przygotowywaniu działań strategicznych powiatu człuchowskiego na rzecz młodzieży,
- Nadzorowanie realizacji dokumentów strategicznych powiatu na rzecz młodzieży,
- Prowadzenie działań na rzecz młodzieży, głównie w ramach edukacji obywatelskiej,
- Nadzorowanie inicjatyw młodzieżowych,
- Czynny udział w działaniach dotyczących tworzenia i realizacji rządowych dokumentów strategicznych w zakresie polityki młodzieżowej.

XV. FINANSE SAMORZĄDOWE

BUDŻET POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

W latach 2016-2020 w powiecie człuchowskim zarówno wydatki, jak i dochody wykazywały tendencję wzrostową. Za wyjątkiem 2016 oraz 2018 roku, wartość dochodów nieznacznie przewyższała wydatki. Najniższy dochód powiat osiągnął w 2016 roku (1677,8 zł na 1 mieszkańca powiatu), zaś najwyższy w 2020 roku (2009,5 zł na 1 mieszkańca powiatu). W obszarze wydatków, najniższa kwota widoczna była dla 2017 roku (1641,5 zł na 1 mieszkańca powiatu), natomiast największa dla roku 2020 (1940,1 zł na 1 mieszkańca powiatu).

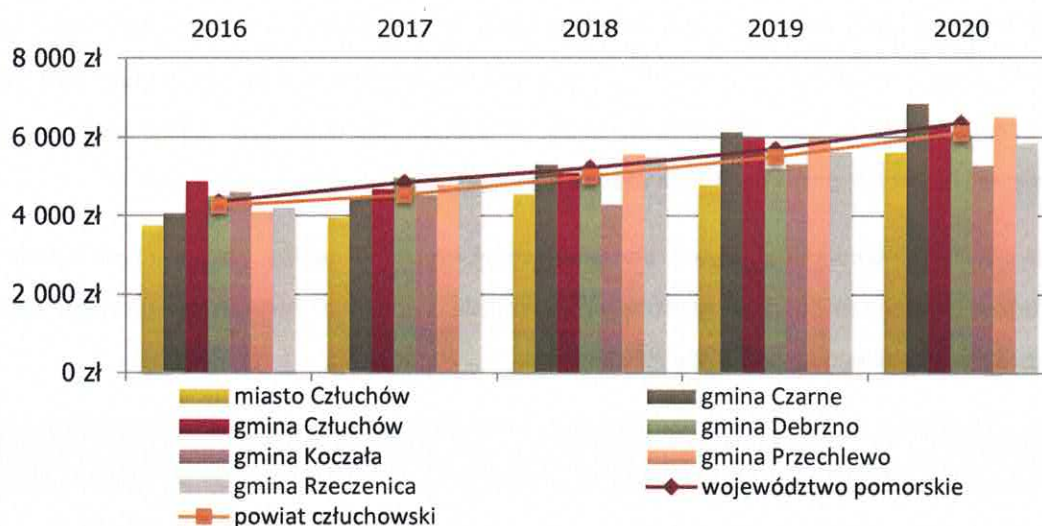
WYKRES 27. DOCHODY I WYDATKI POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO W LATACH 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując dochody na 1 mieszkańca w gminach powiatu człuchowskiego w latach 2016-2020 zauważyć można, że są one najwyższe dla gminy Czarne, Przechlewo oraz Człuchów i przewyższają one wartość dochodów dla całego powiatu. Najniższą wartością dochodów odznaczały się gminy Koczała oraz miasto Człuchów. Na przestrzeni lat, średnia dochodów na 1 mieszkańca dla powiatu człuchowskiego była bliska średniej dla województwa pomorskiego.

WYKRES 28. DOCHODY NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

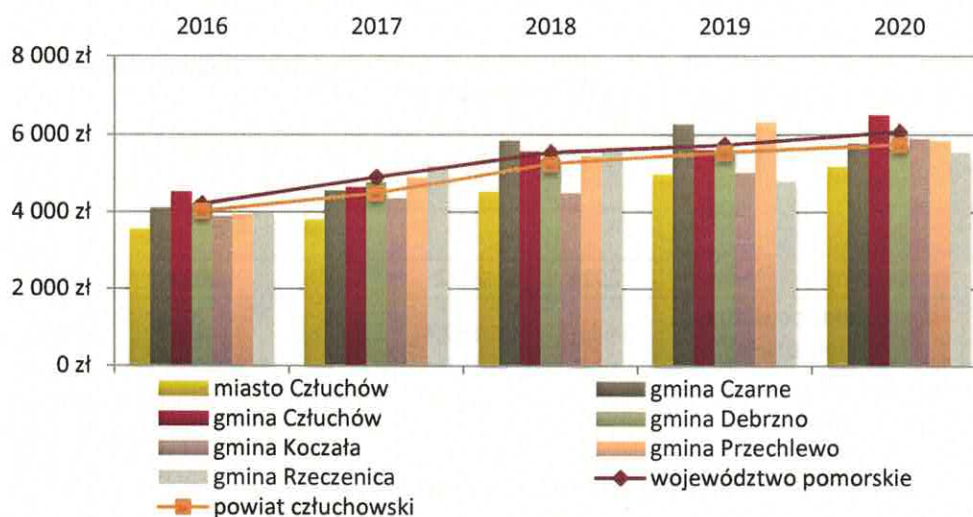

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na przestrzeni lat zauważalny jest wzrost wydatków na 1 mieszkańca we wszystkich gminach powiatu człuchowskiego. Gminami charakteryzującymi się największą wartością wydatków są gminy Człuchów oraz Czarne, natomiast najmniejsza ilość wydatków przypadająca na 1 mieszkańca przypisana jest dla miasta Człuchów.

WYKRES 29. WYDATKI NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

XVI. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi kompleksową metodę służącą zebraniu i uporządkowaniu wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy strategicznej. Prowadzona jest w układzie czterech grup czynników wyodrębnionych na podstawie analizy zjawisk podzielonych na zewnętrzne i wewnętrzne czynniki. Jest ona analizą sił i słabości na tle otoczenia, badanego przez pryzmat szans i zagrożeń, jakie mogą mieć istotny wpływ na przebieg procesów rozwojowych. Wyodrębnione zostały mocne i słabe strony, jako czynniki wewnętrzne, na które powiat człuchowski ma wpływ oraz szanse i zagrożenia, czyli czynniki zewnętrzne, które w dłuższej perspektywie czasu mogą znacząco oddziaływać na rozwój powiatu, jednak władze nie mają nad nimi bezpośredniej kontroli.

Analiza SWOT opracowana została z uwzględnieniem wyników analizy dokumentów źródłowych, warsztatów strategicznych oraz spostrzeżeń w trakcie tworzenia Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ relatywnie dobry stan środowiska przyrodniczego ▪ znaczne zasoby walorów przyrodniczych ▪ peryferyjne położenie jako szansa na rozwój zrównoważonej turystyki ▪ relatywnie dobry stan dróg powiatowych ▪ korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niekorzystna struktura demograficzna ▪ niewystarczająca informacja o rodzajach świadczeń medycznych dostępnych w powiecie, ▪ niedostateczna współpraca samorządów na obszarze powiatu, ▪ nierozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna ▪ niski stopień dostępności terenów

<ul style="list-style-type: none"> ▪ atrakcyjne dziedzictwo kulturowe i historyczne ▪ obecność linii komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym ▪ różnorodność obszarów z zakresu działalności przedsiębiorstw ▪ właściwa koordynacja działań w zakresie bezpieczeństwa ▪ korzystna działalność Młodzieżowej Rady Powiatowej ▪ baza surowców dla przetwórstwa rolno – spożywczego ▪ występowanie licznych szlaków kajakowych, rowerowych i pieszych 	<p>inwestycyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ odpływ wykwalifikowanych pracowników ▪ nieefektywna współpraca między samorządami, przedsiębiorcami i Urzędem Pracy w Człuchowie ▪ niewystarczająca jakość marketingu terytorialnego ▪ niedostateczna promocja wydarzeń kulturalnych i sportowych ▪ niewystarczająca promocja obiektów turystycznych ▪ brak nowoczesnego podejścia do turystyki w regionie ▪ niski stopień pokrycia gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, stanowiący barierę dla kompleksowego kształtowania przestrzeni w powiecie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywna promocja marki lokalnej ▪ rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej w regionie ▪ pozyskanie środków funduszy zewnętrznych, ▪ stale rozwijający się trend turystyki aktywnej („slow life”) ▪ wykorzystanie środków funduszy europejskich w zakresie Odnawialnych Źródeł Energii ▪ wzmocnienie roli transportu kolejowego ▪ rozwój gospodarki opartej na wiedzy oraz generowanie instytucji otoczenia biznesu ▪ kształcenie dualne jako szansa dla wzrostu lokalnej przedsiębiorczości ▪ zwiększenie częstotliwości połączeń komunikacyjnych gmin z ośrodkiem centralnym ▪ rozwój sieci internetowej i związanej z tym pracy zdalnej, która może wpłynąć na stopień osiedlania się na terenach oddalonych od ośrodków miejskich, ▪ stworzenie platformy współpracy między gminami 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpływ młodych ludzi do większych ośrodków miejskich ▪ niewystarczająca dostępność zewnętrznych środków pomocowych ▪ starzejące się społeczeństwo i związane z tym większe koszty zabezpieczenia społecznego ▪ izolacja dzieci i młodzieży w związku z nauczaniem zdalnym, ▪ postępujące zmiany klimatyczne ▪ zmniejszona aktywność lokalnej społeczności ▪ atrakcyjność sąsiednich powiatów ▪ wzrastająca skala problemów społecznych ▪ niski stopień współpracy międzysektorowej

<ul style="list-style-type: none"> ▪ stworzenie wiodącej placówki oświatowej w regionie ▪ kształcenie pod kątem istniejącej sytuacji na lokalnym rynku pracy ▪ wzrost roli mediów w propagowaniu tematów historycznych, zabytków i ich ochrony ▪ zwiększenie poziomu tożsamości lokalnej wśród mieszkańców 	
--	--

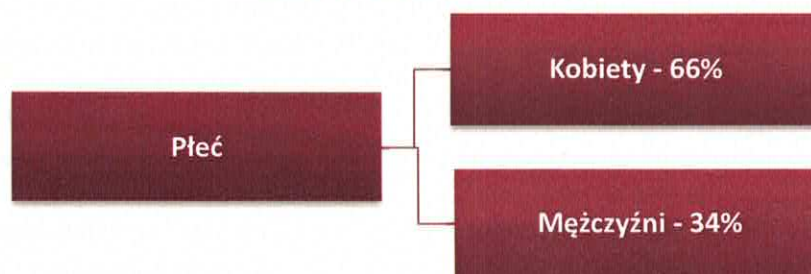
XVII. BADANIA ANKIETOWE

W proces tworzenia Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 zaangażowano także społeczność lokalną, która wzięła udział w anonimowym badaniu ankietowym mającym na celu ocenę poszczególnych uwarunkowań funkcjonowania powiatu, określenie stopnia zadowolenia z zamieszkania na obszarze powiatu oraz oczekiwanego obrazu powiatu w 2030 roku. Ponadto dzięki przeprowadzonemu badaniu, mieszkańcy mieli możliwość wskazania działań mających największy wpływ na rozwój powiatu oraz zdefiniowania jego mocnych i słabych stron.

PRÓBA BADAWCZA

W przeprowadzonym badaniu ankietowym wzięły udział 143 osoby, z czego kobiety stanowiły 66%, a mężczyźni 34%.

RYSUNEK 9. PŁEĆ RESPONDENTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W badaniu ankietowym wzięli udział mieszkańcy ze wszystkich gmin powiatu człuchowskiego, jednak największą część stanowiły osoby zamieszkujące gminę Człuchów (34%) oraz miasto i gminę Czarne (17%). Szczegółowe dane przedstawione zostały w tabeli poniżej.

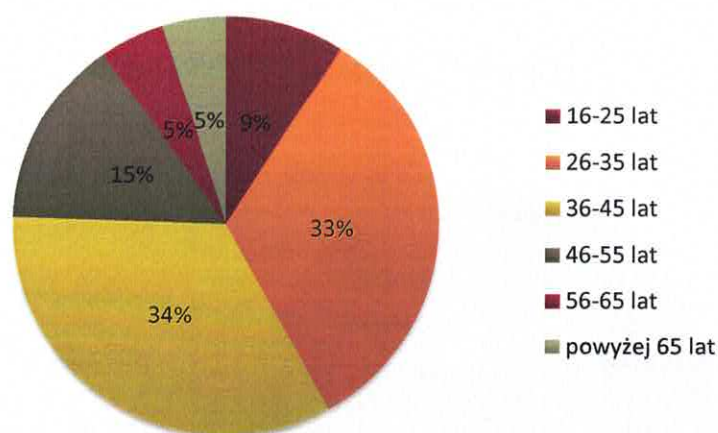
TABELA 18. MIEJSCE ZAMIESZKANIA RESPONDENTÓW

Odpowiedź	[%]
Gmina Człuchów	34
Miasto i Gmina Czarne	17
Miasto Człuchów	15
Gmina Rzeczenica	14
Miasto i Gmina Debrzno	11
Gmina Koczała	7
Gmina Przechlewo	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W procesie badawczym aktywnie wzięły udział wszystkie grupy społeczne, spośród których najliczniej odpowiadały osoby w wieku 36-45 lat (34%) oraz 26-35 (33%). Najmniejszą część spośród mieszkańców biorących udział w badaniu stanowiły osoby w przedziale wiekowym 56-65 lat oraz osoby powyżej 65 roku życia (5%).

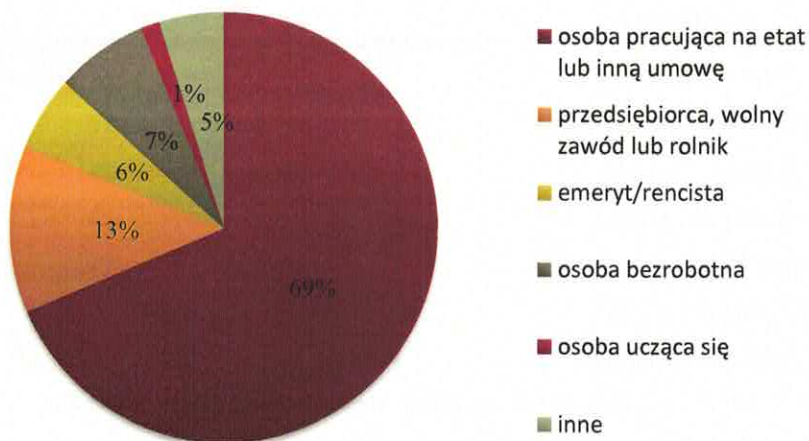
WYKRES 30. WIEK RESPONDENTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Zdecydowaną większość ankietowanych stanowiły osoby pracujące na etat lub inną umowę (69%), natomiast znacznie mniejsza część to przedsiębiorcy, rolnicy oraz osoby wykonujące wolny zawód (13%) oraz emeryci i renciści (6%). 7% biorących udział w badaniu stanowią osoby bezrobotne.

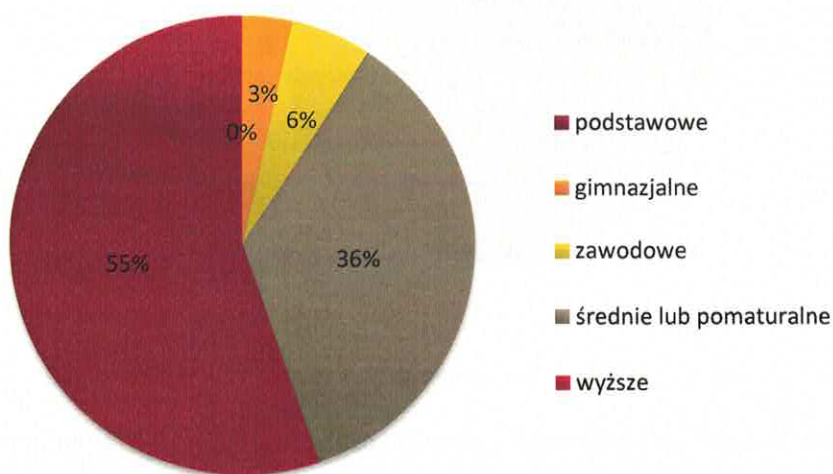
WYKRES 31. STATUS ZAWODOWY RESPONDENTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Ponad połowa respondentów posiada wykształcenie wyższe (55%), natomiast 36% stanowią osoby legitymujące się wykształceniem średnim lub pomaturalnym. Najmniejszy udział w badaniu miały osoby z zawodowym (6%) i gimnazjalnym (3%) wykształceniem.

WYKRES 32. WYKSZTAŁCENIE RESPONDENTÓW

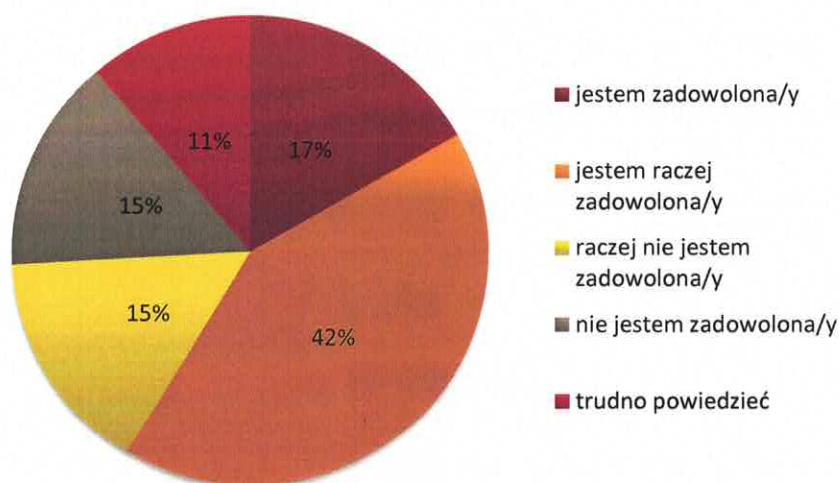

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

W przeprowadzonym badaniu ankietowym mieszkańcy określili stopień zadowolenia z zamieszkania w powiecie człuchowskim. 42% społeczności biorących udział w procesie badawczym jest raczej zadowolona z danego aspektu, natomiast 17% jest zadowolona, natomiast 11% ankietowanych nie ustosunkowało się do dokonania oceny w danym obszarze.

WYKRES 33. OCENA ZADOWOLENIA RESPONDENTÓW Z ZAMIESZKIWANIA W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

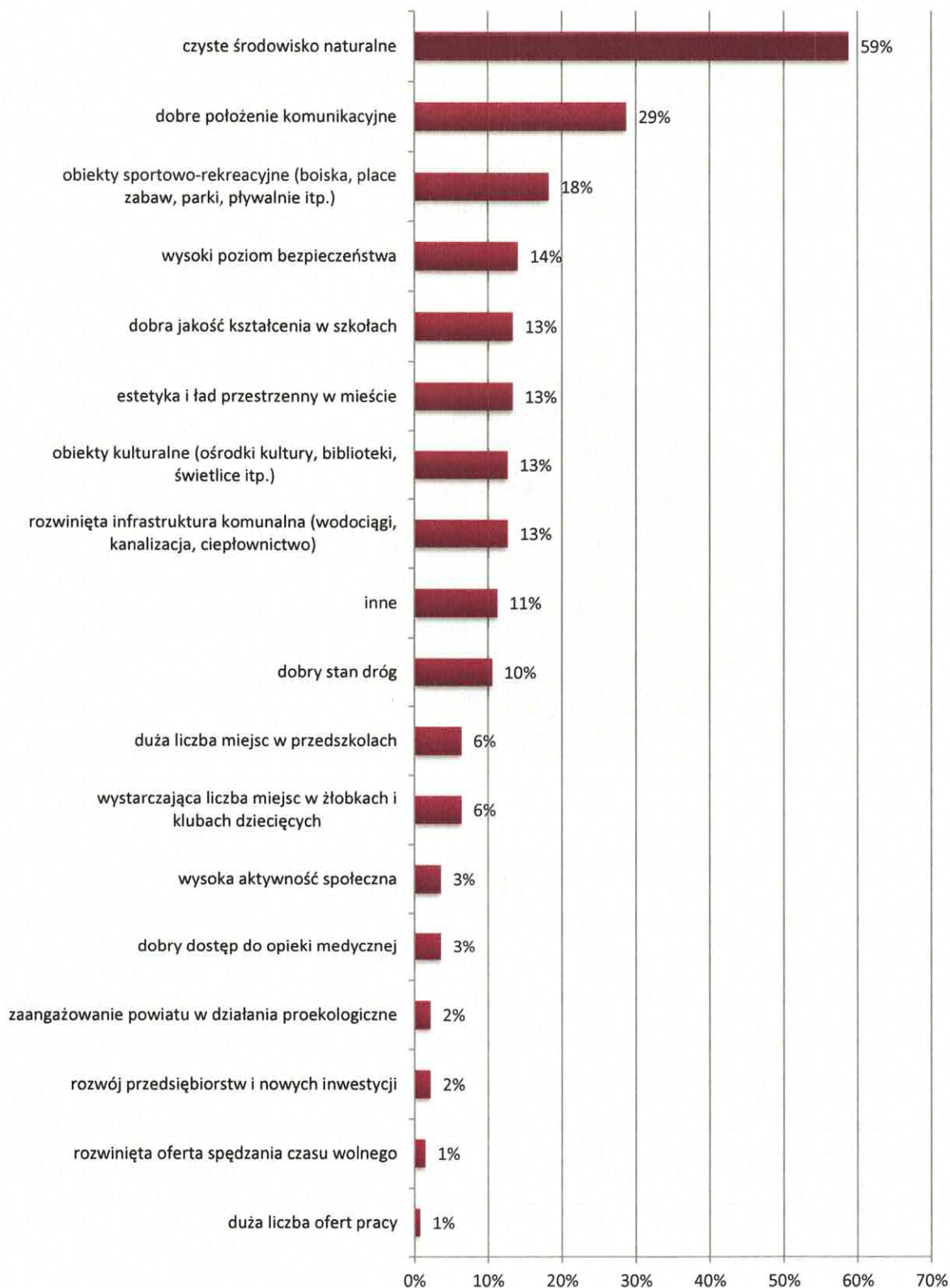

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Mieszkańcy powiatu człuchowskiego zostali poproszeni o wskazanie jego najmocniejszych stron (maksymalnie trzy odpowiedzi). Zdaniem zdecydowanej większości, najistotniejszym atutem powiatu jest czyste środowisko naturalne oraz dobre położenie komunikacyjne. Ponadto często wskazywano na dostępność obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz wysoki poziom bezpieczeństwa. Najrzadziej zaś wskazywano na takie aspekty jak zaangażowanie powiatu w działania proekologiczne, rozwój przedsiębiorstw i nowych inwestycji, rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego oraz duża liczba ofert pracy. Wśród innych odpowiedzi, przedstawiano takie elementy jak m.in. zasoby naturalne i historyczne dla rozwoju turystyki oraz czyste powietrze.

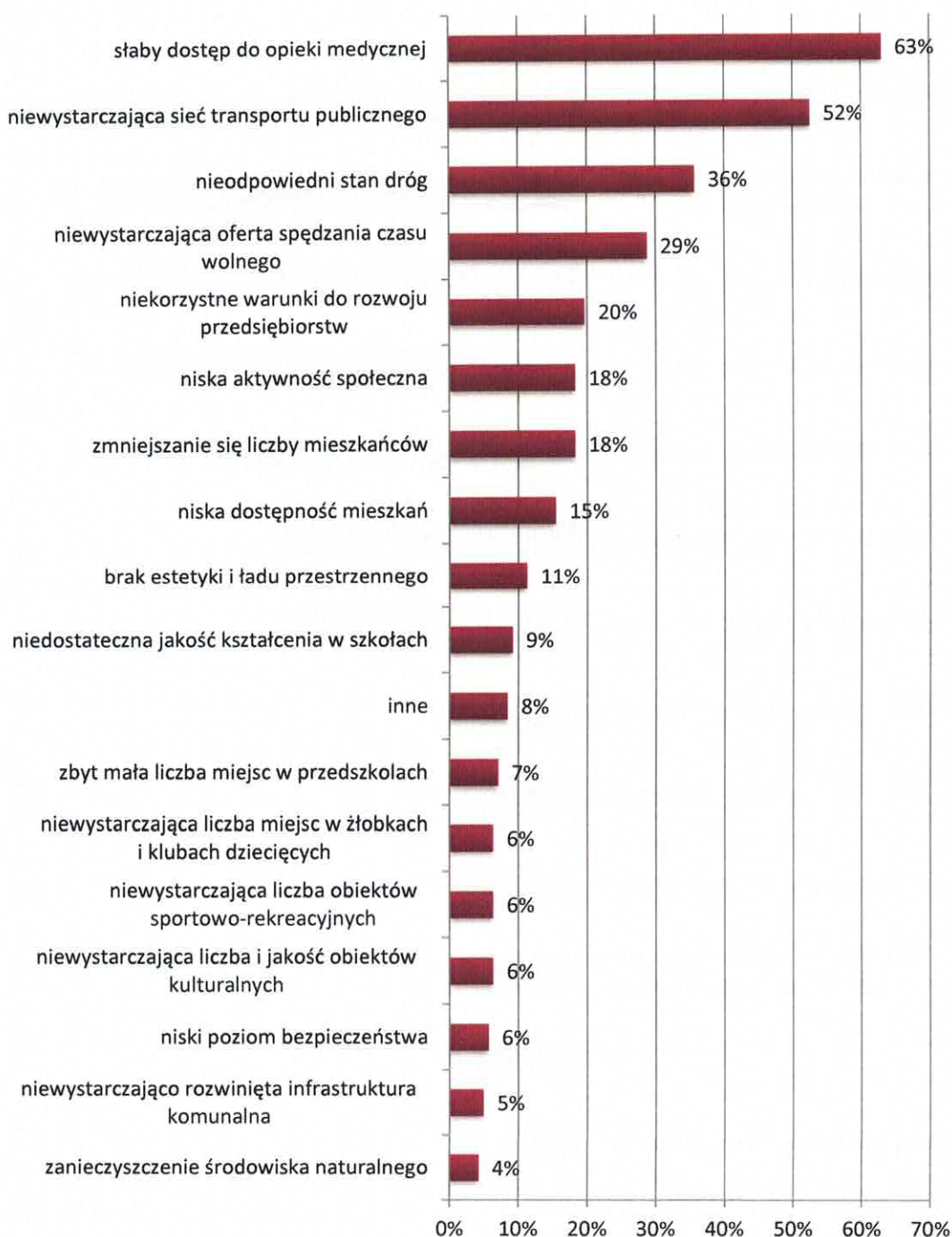
WYKRES 34. OCENA NAJMNOCSZYCH STRON POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Wśród najsłabszych elementów powiatu człuchowskiego najczęściej wskazywano na słaby dostęp do opieki medycznej, niewystarczającą sieć transportu publicznego oraz nieodpowiedni stan dróg. Wśród innych odpowiedzi udzielonych przez respondentów pojawiły się takie aspekty jak niewystarczająca jakość sieci internetowej oraz brak systemu ścieżek rowerowych.

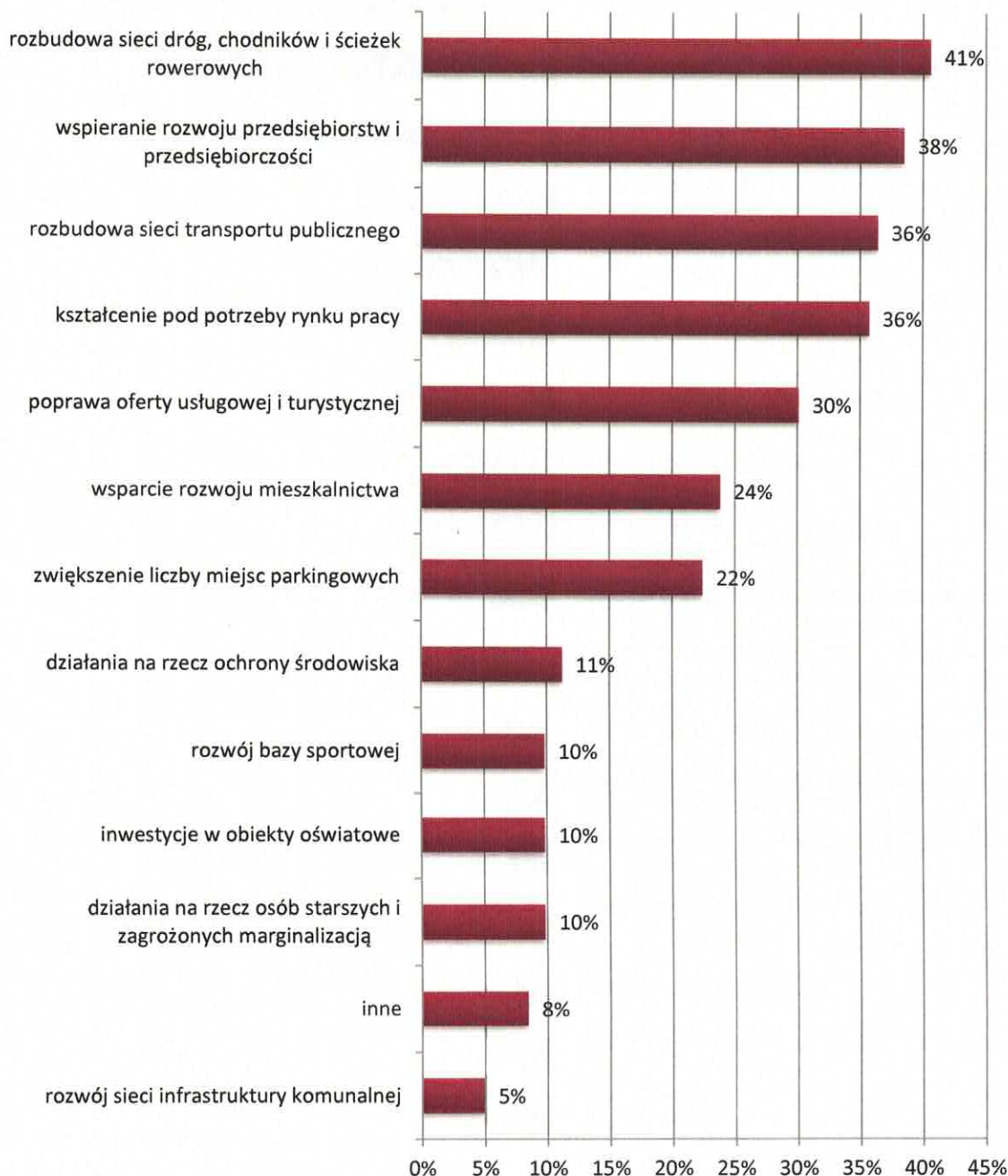
WYKRES 35. OCENA NAJSŁABSZYCH STRON POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

Kolejne pytanie dotyczyło określenia działań o największym wpływie na rozwój powiatu człuchowskiego. Najczęściej wskazywanymi elementami w danym zakresie były przede wszystkim rozbudowa sieci dróg, chodników i ścieżek rowerowych, wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i przedsiębiorczości, rozbudowa sieci transportu publicznego oraz kształcenie pod potrzeby rynku pracy.

WYKRES 36. KLUCZOWE DZIAŁANIA WPŁYWAJĄCE NA ROZWÓJ POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W zakresie aspektów, z którymi w opinii mieszkańców powiat miałby być utożsamiany w 2030 roku, najczęściej wskazywano na miejsce zapewniające wysoki standard życia dla mieszkańców. Ponadto często zwracano uwagę na miejsce ekologiczne, dbające o środowisko naturalne i estetykę otoczenia oraz miejsce atrakcyjne dla przedsiębiorców i inwestorów. Wśród innych odpowiedzi najczęściej wskazywano na współpracę mieszkańców oraz wysoki poziom szkolnictwa.

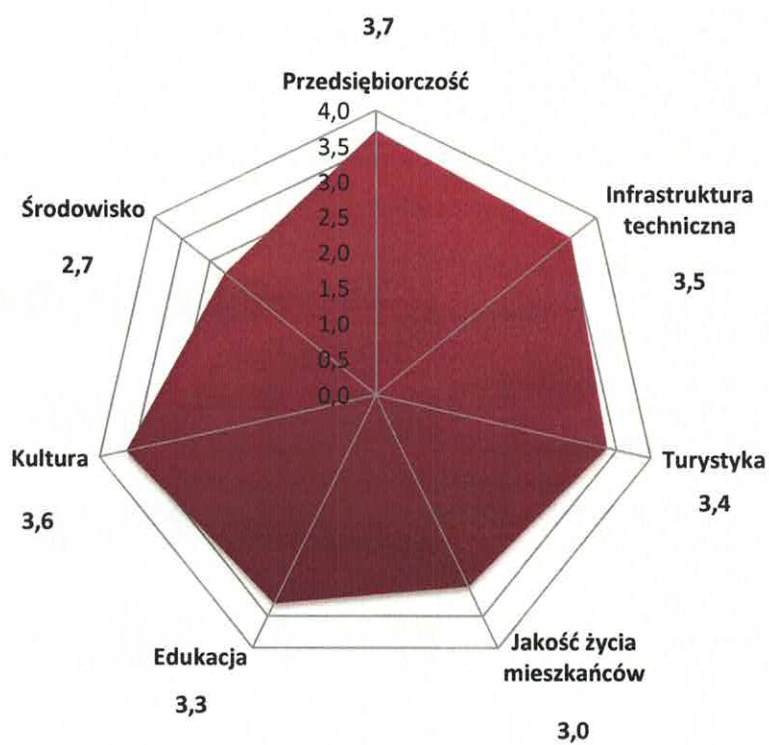
WYKRES 37. POŻĄDANY OBRAZ POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO W 2030 ROKU W OPINII RESPONDENTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

W ramach przeprowadzonego badania ankietowego, mieszkańcy dokonali oceny poziomu funkcjonowania poszczególnych aspektów na terenie powiatu człuchowskiego. Najlepiej oceniona została przedsiębiorczość, na którą składały się takie elementy jak możliwość znalezienia pracy, możliwości rozwoju zawodowego oraz skuteczność pozyskania inwestorów. W sposób pozytywny oceniona została także oferta kulturowa, gdzie oceniane były m.in. ilość organizowanych wydarzeń kulturowych, dostępność, stan i wyposażenie obiektów sportowych i rekreacyjnych oraz oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Na podobnym poziomie sklasyfikowano również infrastrukturę techniczną, która dotyczyła takich czynników, jak jakość usług wodociągowych, dostępność transportu publicznego oraz miejsc parkingowych, oświetlenie dróg czy też mieszkalnictwo (możliwość wynajmu, kupna mieszkania, budowa domu). Według ankietowanych mieszkańców najgorzej funkcjonują elementy związane ze środowiskiem w zakresie systemu odbioru odpadów, czystości w miejscach publicznych oraz jakości powietrza.

WYKRES 38. ŚREDNIA OCENA POSZCZEGÓLNYCH SFER FUNKCJONOWANIA
W POWIECIE CZŁUCHOWSKIM

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego

CZĘŚĆ II ROZWÓJ STRATEGICZNY POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

I. MISJA I WIZJA ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego powstała w związku ze zmieniającymi się

Misją

strategii jest

podkreślenie

ważności

strategii

rozwoju

w procesie

planowania

rozwoju.

uwarunkowaniami wewnętrznymi oraz zewnętrznymi i potrzebą dalszego planowania rozwoju strategicznego. Misją dokumentu jest zhierarchizowanie oraz skonkretyzowanie działań samorządu terytorialnego na rzecz kształtowania zrównoważonego rozwoju w powiecie.

W związku z powstaniem tak ważnego dokumentu strategicznego, powiat uzyska uzasadnienie celowości ubiegania się o zewnętrzne środki pomocowe z funduszy unijnych i krajowych.

Misją strategii jest zwiększenie

możliwości

aplikowania

o środki pomocowe

z funduszy unijnych

i krajowych.

Misją strategii jest eliminowanie

istniejących barier na rzecz

wykorzystywania atutów celem

zwiększenie jakości życia mieszkańców.

Strategia ma na celu zwiększenie jakości oraz poziomu życia społeczności lokalnej, odpowiadać ma na potrzeby mieszkańców, we współpracy ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi oraz pomocniczymi powiatu.

Wizję rozwoju stanowi pożądaný stan powiatu w perspektywie długookresowej, do którego dążyć będzie zarówno lokalna społeczność, jak i władze samorządowe.

WIZJA

Powiat człuchowski otwarty na turystę, wykorzystujący istniejące walory przyrodnicze, zorientowany na mieszkańców, o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, w szerokiej współpracy ze wszystkimi gminami wchodzącymi w jego skład.

Powiat otwarty na współpracę

II. CELE I KIERUNKI ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 wyznacza cele i kierunki działań prowadzących do realizacji określonej wizji na czterech poziomach:

RYSUNEK 10. HIERARCHIA CELÓW

Celem głównym jest wzrost konkurencyjności powiatu na tle regionu przy jednoczesnym zachowaniu szeroko pojętej współpracy terytorialnej poprzez ciągły rozwój gospodarczy, społeczny, przestrzenny oraz środowiskowy.

CEL I. AKTYWNA WSPÓŁPRACA

Kluczową rolę dla rozwoju regionu odgrywa budowa współpracy we wszystkich obszarach działań, zmierzająca do integracji funkcjonalno-przestrzennej. Jednym z wyznaczonych ustaleń w danym zakresie jest wzrost efektywności działania instytucji administracji publicznej, mający na celu jej usprawnienie oraz podniesienie jakości świadczonych usług. Ponadto istotny jest odpowiedni poziom komunikacji między jednostkami samorządu terytorialnego w celu usprawnienia działań organizacyjnych oraz wykonywania wspólnych zamierzeń rozwojowych. W określonych ustaleniach przewiduje się również zwiększenie poziomu współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami a Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie w celu aktywizowania zawodowego osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz dostosowania ofert do potrzeb lokalnego zapotrzebowania na rynku pracy. Szczególnie ważne będą także działania w zakresie wzmocnienia funkcji organizacji pozarządowych w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego oraz pomocy w realizowaniu zadań samorządów terytorialnych. W ramach wymiany doświadczeń, wiedzy i kultur zaleca się kontynuowanie oraz nawiązywanie nowych partnerstw z miastami zagranicznymi. W kształtowaniu aktywnej współpracy wyróżniono także działalność Chojnicko-Człuchowskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, którego cel definiowany jest jako powstanie „bieguna wzrostu”

w zakresie poszerzania oferty usługowej i gospodarczej, co pozwoli na zatrzymanie procesów emigracyjnych mieszkańców oraz pozytywnie wpłynie na rozwój obszarów peryferyjnych województwa pomorskiego.

I. CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
AKTYWNA WSPÓŁPRACA	Współdziałanie dla rozwoju regionu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości działania instytucji administracji publicznej ▪ Wzmocniona współpraca jednostek samorządów terytorialnych w celu zapewnienia spójności regionu ▪ Nawiązanie ścisłej współpracy między Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie a lokalnymi przedsiębiorcami ▪ Wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz zagranicznymi miastami partnerskimi ▪ Wzmacnianie powiązań Chojnicko-Człuchowskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego

CEL II. ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA

Obszar powiatu człuchowskiego wyróżnia się znacznymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, co determinuje jego potencjał rozwojowy. Działania w zakresie realizacji danego celu strategicznego dotyczą szczególnie podwyższenie jakości świadczonych usług turystycznych, działań promocyjnych oraz wzmocnienie oferty kulturowej. W obrębie celu II, najważniejszym kierunkiem działań jest poprawa stanu zagospodarowania turystycznego regionu, szczególnie poprzez rozwinięcie bazy noclegowej i gastronomicznej, wpływające na wzrost ruchu turystycznego. Ponadto, by podnieść jakość oferty turystycznej w powiecie, za priorytetowy aspekt uważa się również funkcjonowanie instytucjonalnego zaplecza z dziedziny turystyki. Warto zaznaczyć, iż rozwój infrastruktury turystycznej nie będzie służył tylko turystom, lecz również ludności miejscowej, zaspokajając tym samym ich potrzeby oraz stworzy warunki do integracji społecznej.

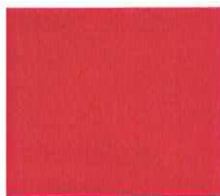
W kontekście kierunków działań służących realizacji celu „Zwiększenie roli marketingu terytorialnego”, istotna jest ścisła współpraca i skoordynowane czynności władz samorządowych w zakresie promowania walorów turystycznych i przyrodniczych powiatu. Do osiągnięcia wyznaczonego zadania niezbędne jest wykorzystanie narzędzi internetowych oraz zaangażowanie mediów społecznościowych.

W zakresie ustaleń dotyczących celu „Wykorzystanie istniejących uwarunkowań kulturowych”, istotnym aspektem jest obecność walorów kulturowych, niejednokrotnie będących elementem wyróżniającym powiat na tle pozostałych oraz budującym lokalną tożsamość kulturową. Do realizacji wyznaczonych ustaleń niezbędna jest w tym wypadku aktywna współpraca władz samorządowych z jednostkami organizacyjnymi działalności kulturalnej.

II. CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA	Rozwój infrastruktury turystycznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa nowych oraz modernizacja istniejących ścieżek rowerowych oraz dydaktycznych ▪ Rozbudowa szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (ławki, altany itp.) ▪ Rozwój działalności gospodarczych o znaczeniu turystycznym, w tym przede wszystkim bazy noclegowej i gastronomicznej ▪ Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej i wypoczynkowej ▪ Wzmacnianie potencjału turystycznego otoczenia instytucjonalnego ▪ Zagospodarowanie tablic informacyjnych z opisem istniejących walorów przyrodniczych
	Zwiększanie roli marketingu terytorialnego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca jednostek samorządów terytorialnych w ramach wspólnych działań nastawionych na promocję walorów przyrodniczych i kulturowych ▪ Tworzenie bazy informacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego oraz obiektów turystycznych ▪ Wykorzystanie roli mediów społecznościowych w działania promocyjne w zakresie turystyki ▪ Wdrażanie działań mających na celu zwiększenie dostępności do informacji turystycznej na obszarze regionu, tj. banery informacyjne, reklamy ▪ Systematyczne informowanie o nowych realizacjach w zakresie rozwoju przestrzeni turystycznych, w szczególności z wykorzystaniem narzędzi internetowych
	Wykorzystanie istniejących uwarunkowań kulturowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja wydarzeń wspierających lokalną kulturę i szerzącą dziedzictwo kulturowe regionu oraz ich promocja ▪ Wzmocniona współpraca władz samorządowych w celu organizacji i promocji wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu ▪ Modernizacja infrastruktury kultury i sztuki

- Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego
- Propagowanie zasobów dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców

CEL III. SPOŁECZEŃSTWO

Obszar działania celu 3. dotyczy szeroko pojętych kwestii dotyczących funkcjonowania społeczeństwa powiatu człuchowskiego. Wyznaczone kierunki działań stanowią odpowiedź na zidentyfikowane kluczowe problemy dotyczące wybranego aspektu na obszarze powiatu, nawiązującego przede wszystkim do poprawy jakości świadczonych usług zdrowotnych oraz zagwarantowanie ich lepszej dostępności. W ramach podniesienia poziomu aktywności sportowej, kierunki działań nastawione będą na organizację wydarzeń oraz promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, skierowane przede wszystkim do młodzieży, ale także do pozostałych grup społecznych. W danej dziedzinie, istotne będzie wsparcie finansowe danych stowarzyszeń i sekcji.

Na obszarze powiatu wskazuje się również potrzebę podniesienia jakości kształcenia, poprzez rozwój kwalifikacji zawodowych nauczycieli, większy stopień zaangażowania uczniów w proces nauczania (przez udział w zajęciach dodatkowych), wybór odpowiednich sposobów nauczania oraz wzrost kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz kształtowanie odpowiednich postaw i umiejętności. Szansą na wzrost zasobu wykwalifikowanych pracowników oraz ich dopasowanie do bieżących potrzeb lokalnego rynku pracy może być rozwinięty system kształcenia dualnego. Istotnym elementem w dziedzinie edukacji są również działania ukierunkowane na wyrównanie szans edukacyjnych wśród uczniów zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz na wspieranie rozwoju uczniów najbardziej uzdolnionych poprzez organizowanie programów stypendialnych. Na wzmocnienie potencjału powiatu człuchowskiego pozytywnie wpłynąć może wykreowanie wiodącej jednostki oświatowej, wyróżniającej się na tle regionu.

W zakresie wzmocnienia kapitału społecznego, na szczególną uwagę zasługuje poziom aktywności społeczeństwa, który stanowi istotny czynnik rozwojowy powiatu. Dzięki procesom partycypacji społecznej mieszkańcy mogą decydować o podejmowanych działaniach oraz realizować lokalne przedsięwzięcia, które wzmacniają ich więzi z miejscem zamieszkania oraz stymulują poziom zaufania do władz publicznych. Rola samorządu w tym zakresie powinna polegać na tworzeniu odpowiednich warunków do samoorganizacji obywateli, którzy mogą stać się partnerami w podejmowaniu kluczowych decyzji dla rozwoju regionu. Cel ten zakłada włączanie mieszkańców, organizacji pozarządowych oraz pozostałych inicjatyw społecznych w realizację zadań publicznych. Budowanie

więzi z regionem jest szczególnie ważne w przypadku ludzi młodych, którzy będą wiązać swoją przyszłość z powiatem człuchowskim.

W kontekście polityki społecznej, zadania ukierunkowane są głównie na podniesienie jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami, a także rozwój systemu wsparcia rodzin. Wraz z prognozami dotyczącymi zwiększenia udziału osób starszych w strukturze społeczeństwa, konieczne wydają się czynności związane z tworzeniem domów opieki przeznaczonych dla seniorów oraz organizacji innych form opieki, a także poszerzenie zasobu kadr (opiekunowie osób starszych, pielęgniarki). Ponadto kluczowe będą działania związane z rozbudową oferty spędzania wolnego czasu, zapobiegającym wykluczeniu społecznemu. Istotną kwestią jest również rehabilitacja zawodowa oraz społeczna osób z niepełnosprawnościami. Czynności w danym obszarze polegać będą przede wszystkim na dofinansowaniu zajęć i sprzętu rehabilitacyjnego, organizowaniu kursów zawodowych, a także dobór odpowiedniego miejsca pracy lub pomoc w zakładaniu własnej działalności gospodarczej. W celu ułatwienia codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, konieczne są działania podjęte na rzecz likwidacji barier architektonicznych. Są to przede wszystkim prace budowlano-instalacyjne oraz adaptacyjne pomieszczeń mieszkalnych oraz otoczenia zewnętrznego.

Ważnym aspektem dotyczącym realizacji ustaleń polityki społecznej jest zapewnienie wsparcia rodzinom dysfunkcyjnym pod względem psychologicznym oraz prawnym, poprzez m.in. prowadzenie ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, interwencji kryzysowej oraz świadczenie usług nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i nieodpłatnych mediacji. Kluczowe jest więc wsparcie systemu instytucji oraz punktów świadczących pomoc w danym zakresie, dzięki czemu ich działalność będzie efektywniejsza i obejmie wszystkie osoby potrzebujące pomocy. W danym obszarze wykazuje się również wspomaganie systemu instytucjonalnej i rodzinnej opieki nad dzieckiem, głównie poprzez udzielanie porad, organizowanie kursów i szkoleń oraz promowanie pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Jednym z istotniejszych uwarunkowań wpływających na jakość życia mieszkańców jest bezpieczeństwo publiczne w miejscu zamieszkania. Kierunki działań w danym obszarze dotyczą m.in. profilaktyki uzależnień, które mają za zadanie eliminację używania i nadużywania szkodliwych substancji, przede wszystkim wśród młodzieży.

W związku z występowaniem licznych zbiorników wodnych na obszarze powiatu, jako priorytetowy kierunek uważa się zagwarantowanie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa poprzez zwiększenie liczby strzeżonych kąpielisk przez odpowiednie służby (np. WOPR, Policja Wodna), przede wszystkim w okresie wakacyjnym.

Istotne w tym zakresie jest wsparcie nie tylko jednostek odpowiadających za bezpieczeństwo nad zbiornikami wodnymi, ale również pozostałych służb ratowniczych i mundurowych. Działania te polegają głównie na poprawie stanu wyposażenia oraz warunków lokalowych, organizowanie szkoleń w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych.

Na wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców znacząco wpłynie także rozszerzenie terenów objętych monitoringiem, przede wszystkim w miejscach o wysokim ryzyku występowania aktów wandalizmu, co może się przyczynić do spadku liczby popełnianych przestępstw oraz zachowania porządku publicznego. W zakresie bezpieczeństwa publicznego, kluczowe jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury towarzyszącej, szczególnie w miejscach o najintensywniejszym stopniu natężenia ruchu drogowego, przebywania dzieci i młodzieży oraz o gęstym układzie osadniczym.

Do jednego z zadań powiatu należy ochrona praw konsumentów, za co odpowiada Powiatowy Rzecznik Konsumentów. W zakresie jego działalności jest udzielanie bezpłatnego poradnictwa oraz informacji prawnych, a także występowanie do przedsiębiorcy lub wytoczenie powództwa w sądzie, w sytuacji podejrzenia nieuczciwych praktyk rynkowych. Dany kierunek działań ma na celu zagwarantowanie wysokiej jakości ochrony konsumenckiej oraz ograniczenie niedozwolonych praktyk rynkowych.

III. CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
SPOŁECZEŃSTWO	Zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój profilaktyki zdrowotnej ▪ Rozwój infrastruktury zdrowotnej ▪ Zapewnienie lepszej dostępności i jakości świadczonych usług medycznych ▪ Zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych, opiekuńczych, pielęgnacyjnych oraz medycznych ▪ Zwiększanie dostępności do usług rehabilitacyjnych, szczególnie dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami ▪ Zapewnienie bezpieczeństwa sanitarnego w miejscach użyteczności publicznej, z uwzględnieniem miejsc o dużym skupisku ludzi ▪ Promocja działań w zakresie prozdrowotnego stylu życia ▪ Organizacja wydarzeń o charakterze rekreacyjnym i sportowym ▪ Upowszechnianie sportu i rekreacji ruchowej wśród młodzieży ▪ Wspieranie działalności sekcji sportowych

Edukacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podnoszenie kwalifikacji zawodowych wśród nauczycieli ▪ Propagowanie systemu kształcenia dualnego ▪ Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz z zagrożonych wykluczeniem społecznym ▪ Dostosowanie oferty kształcenia do zapotrzebowania lokalnego rynku pracy ▪ Budowa i modernizacja placówek oświatowych ▪ Wykreowanie wiodącej placówki edukacyjnej w regionie
Kapitał Społeczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie roli partycypacji społecznej ▪ Intensyfikowanie poczucia tożsamości na poziomie lokalnym i regionalnym ▪ Aktywizacja lokalnej młodzieży w celu nawiązania więzi z regionem ▪ Zatrzymanie procesów emigracyjnych w powiecie
Polityka społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niwelacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej ▪ Rozwój systemu infrastruktury społecznej ▪ Zwiększanie jakości usług w ramach wsparcia rodzin dysfunkcyjnych oraz wdrażanie działań z zakresu poradnictwa rodzinnego, psychologicznego oraz prawnego ▪ Wsparcie systemu pieczy zastępczej ▪ Zwiększanie jakości systemów wsparcia oraz poradnictwa dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, głównie w zakresie udzielania pomocy materialnej oraz dostępności usług opiekuńczych, a także aktywizacja i integracja społeczna danych grup społecznych
Bezpieczeństwo publiczne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania edukacyjne w zakresie profilaktyki uzależnień ▪ Zapewnienie bezpieczeństwa nad zbiornikami wodnymi ▪ Wsparcie jednostek funkcjonujących w zakresie bezpieczeństwa publicznego ▪ Rozwój infrastruktury ukierunkowanej na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego ▪ Wdrażanie monitoringu w miejscach publicznych szczególnie narażonych na wandalizm ▪ Budowa i modernizacja infrastruktury dla pieszych w celu zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców ▪ Wzmacnianie poradnictwa konsumenckiego

CEL IV. INNOWACYJNA GOSPODARKA

Na rozwój gospodarczy powiatu priorytetowy wpływ ma obecność dostępnych terenów inwestycyjnych, które stwarzają szansę na lokowanie coraz większej ilości działalności gospodarczych, tworząc tym samym nowe miejsca pracy. Wśród innych działań wyróżnić można także promowanie marki lokalnej, będącej znakiem rozpoznawczym i prezentującej charakterystyczne wartości dla regionu. Jest ona efektem pracy lokalnych liderów, którzy są zaangażowani w działania rozwojowe dotyczące ich miejsca zamieszkania. Skutkiem budowy marki lokalnej jest nie tylko pobudzenie przedsiębiorczości, ale również integrowanie lokalnej społeczności we wspólne działania. W celu rozwoju gospodarczego powiatu konieczne są działania mające na celu zachęcenie społeczności do zakładania podmiotów gospodarczych poprzez prostszy system podatkowy oraz rozwój usług doradczych. Ponadto władze samorządowe powinny podejmować działania w zakresie określenia przeznaczenia sposobu użytkowania danych obszarów.

Istotnym elementem w funkcjonowaniu społeczności powiatu jest szeroko pojęta cyfryzacja, wpływająca na jakość życia mieszkańców. Dotyczy to również ciągłego rozwijania e-usług administracji publicznej, dzięki którym załatwianie spraw urzędowych stanie się znacznie prostsze i szybsze. Ponadto kluczowy w aspekcie rozwoju gospodarczego wydaje się rozwój sieci telekomunikacyjnej oraz dogodny dostęp do połączenia internetowego wysokiej jakości, umożliwiający wykonywanie obowiązków zawodowych bez dojazdów do miejsca pracy. Przewiduje się również czynności zapobiegające podziałowi cyfrowemu wśród mieszkańców powiatu człuchowskiego, tj. zmniejszanie dystansu między społecznością z dostępem do Internetu i nowoczesnego sprzętu, a osobami bez podobnych predyspozycji.

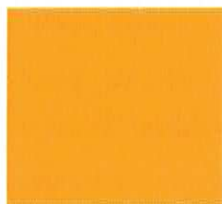
Powiat człuchowski posiada predyspozycje co do rozwoju nowoczesnego i zarazem ekologicznego rolnictwa, przy zachowaniu ochrony środowiska przyrodniczego i zapewnieniu źródeł utrzymania rolników. W nawiązaniu do strategii „od pola do stołu”, konieczne jest zagwarantowanie produktów w racjonalnej cenie oraz spełniającej zasady bezpieczeństwa żywnościowego. W celu poprawy efektywności i wydajności gospodarstw rolnych oraz minimalizowania kosztów pracy, kluczowe wydaje się być stosowanie nowoczesnych maszyn, urządzeń oraz systemów. Dzięki zastosowanym technikom oczekuje się wzrostu konkurencyjności gospodarstw oraz osiągnięcie satysfakcjonujących efektów. W danym obszarze istotne jest więc podnoszenie kompetencji, wiedzy i zakresu umiejętności rolników poprzez rozwój form doradztwa rolniczego na obszarze powiatu. Wśród ustalonych kierunków działań wyznaczony został zrównoważony rozwój gospodarki leśnej, polegający na wykorzystaniu potencjału zasobów leśnych na obszarze powiatu do celów produkcyjnych bez powodowania szkód dla zachowania równowagi biologicznej.

Działania w obszarze kapitału ludzkiego mają na celu przede wszystkim ograniczenie skali bezrobocia w powiecie. Szczególną formą pomocy w danym zakresie będzie świadczenie usług doradztwa zawodowego, dzięki któremu możliwe jest wsparcie w zakresie dokonywania wyborów zawodowych oraz przystosowania do potrzeb rynku pracy. Wśród działań aktywizujących bezrobotnych wyróżnia się podnoszenie kompetencji zawodowych poprzez udział w organizowanych szkoleniach, stażach i kursach zawodowych. Osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Człuchowie, znajdujące się w trudnej sytuacji na rynku zawodowym, objęte są systemem poradnictwa indywidualnego. Istotnym aspektem jest również wspieranie możliwości powrotu do wykonywania obowiązków zawodowych osób po przerwie spowodowanej urodzeniem dziecka lub wychowywaniem dzieci do lat 3, poprzez poszerzenie dostępu do usług opiekuńczych. W związku z dynamiczną sytuacją na rynku pracy związaną m.in. z konsekwencjami pandemii COVID-19, konieczna jest ciągła weryfikacja aktualnego zapotrzebowania rynku pracy oraz przystosowania do niego umiejętności i kwalifikacji osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

IV. CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
INNOWACYJNA GOSPODARKA	Wzrost poziomu przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyznaczenie terenów inwestycyjnych ▪ Aktywna promocja marki lokalnej ▪ Niwelacja barier administracyjnych, finansowych i infrastrukturalnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczych ▪ Prowadzenie systemu szkoleń i porad w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i pozyskiwania funduszy zewnętrznych.
	Cyfryzacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost znaczenia usług świadczonych elektronicznie ▪ Rozwój sieci teleinformatycznej
	Sektor rolny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promocja rolnictwa ekologicznego oraz zrównoważonego systemu żywnościowego ▪ Rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej ▪ Wspieranie rozwoju nowoczesnego rolnictwa ▪ Rozwój doradztwa rolniczego
	Kapitał ludzki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Działania mające na celu aktywizację ludności pozostającej bez pracy ▪ Rozwój doradztwa zawodowego ▪ Wsparcie wczesnego powrotu rodzica na rynek pracy poprzez rozwój usług opiekuńczych dla dzieci do lat 3 ▪ Przystosowanie udzielanych form pomocy do postępujących zmian o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym

- Podejmowanie działań polecających oraz wspierających pracowników z niepełnosprawnościami na rynku pracy w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób ze specjalnymi potrzebami

CEL V. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

W ramach poprawy dostępności przestrzennej powiatu, szczególnie istotnym zadaniem jest tworzenie nowych oraz modernizowanie istniejących dróg lokalnych i powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, co znacząco wpłynie na poziom dostępności wewnętrznej i zewnętrznej, poprawę przepustowości, zapewnienie bezpieczeństwa zarówno dla kierowców, jak i pozostałych uczestników ruchu drogowego oraz na poprawę stanu dróg. Związana jest z tym również infrastruktura rowerowa zlokalizowana nie tylko wzdłuż szlaków komunikacyjnych, ale również na terenach o szczególnych walorach turystycznych i przyrodniczych. Konieczne wydają się być również działania związane z promowaniem transportu publicznego o charakterze międzygminnym, zarówno kolejowego jak i autobusowego. Ma to na celu nie tylko rozwój zrównoważonego transportu, ale również pozytywny wpływ na liczbę realizowanych połączeń i tym samym poprawę dostępności komunikacyjnej powiatu, głównie z ośrodkiem centralnym. Kluczowym aspektem jest ograniczenie ruchu tranzytowego poprzez budowę planowanej obwodnicy Człuchowa w ciągu dróg krajowych nr 22 i 25, dzięki czemu zostanie także usprawniony ruch drogowy oraz wzrost bezpieczeństwa w rejonie inwestycji. W celu podwyższenia jakości życia mieszkańców powiatu realizowane będą inwestycje związane z budową i modernizacją sieci gazowej oraz wodno-kanalizacyjnej. Z racji cennych zasobów środowiskowych na obszarze powiatu, jednym z priorytetowych zadań w danym celu jest zapewnienie ich odpowiedniej ochrony. Jakość środowiska przyrodniczego wpływa zarówno na komfort życia mieszkańców, jak również określa potencjał rozwojowy regionu w zakresie turystyki. Kluczowe są więc działania w zakresie utrzymania dobrego stanu przyrodniczego oraz wysokiego stopnia lesistości. W celu utrzymania poziomu atrakcyjności tych miejsc, należy prowadzić również czynności w zakresie utrzymania porządku poprzez zagospodarowanie pojemników na odpady. W ramach zapobiegania degradacji środowiska, istotne jest ograniczenie ilości odpadów, głównie tworzyw sztucznych, w czym pomocna będzie promocja dobrych praktyk. Ustalenia dotyczą także edukacji oraz prowadzenia działań informacyjnych dla mieszkańców w zakresie działań proekologicznych oraz zapobieganiu procesom antropopresji. Ustalenia te powinny być szczególnie ukierunkowane na młodzież oraz podmioty gospodarcze. Pomocnym narzędziem w tym wypadku okazać się mogą media społecznościowe, dzięki którym można dotrzeć do szerszego grona odbiorców. Jednym z ważniejszych aspektów wyróżnionych

w danym celu jest zapewnienie ochrony zasobów i jakości wód. Dotyczy to przede wszystkim ogółu czynności zmierzających do zapewnienia dobrego stanu wód i zabezpieczenia ich przed zanieczyszczeniami. Ponadto kluczowe jest ograniczenie zużycia wody. W ramach działań na rzecz ochrony środowiska, wyróżnia się także czynności zachęcające mieszkańców do zakładania przydomowych kompostowników w celu minimalizowania składowanych ilości odpadów biodegradowalnych. W celu ograniczenia zmniejszenia emisji spalin samochodowych, powinny być prowadzone działania promujące wykorzystywanie transportu publicznego zaspokajającego potrzeby lokalnej społeczności.

V. CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
PRZESTRZEN I ŚRODOWISKO	Infrastruktura techniczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa i modernizacja dróg lokalnych i powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą ▪ Rozbudowa infrastruktury rowerowej ▪ Wzrost potencjału transportu kolejowego i autobusowego w zakresie transportu publicznego w celu zapewnienia dostępności komunikacyjnej powiatu ▪ Zwiększenie częstotliwości połączeń komunikacyjnych w celu poprawy dostępności z ośrodkiem centralnym ▪ Ograniczenie ruchu tranzytowego w centrum powiatu ▪ Budowa i modernizacja sieci gazowej ▪ Budowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej
	Ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrona zasobów leśnych oraz obszarów objętych formami ochrony przyrody ▪ Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym w miejscach użyteczności publicznej ▪ Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez wykorzystanie w tym celu mediów społecznościowych oraz promocję dobrych praktyk ▪ Wspieranie działań mających na celu ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów ▪ Edukacja ekologiczna w placówkach oświatowych, we współpracy z nauczycielami oraz organizacjami pozarządowymi ▪ Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów wodnych ▪ Dbłość o czystość w miejscach turystycznych, przede wszystkim poprzez zagospodarowanie pojemników na odpady na szlakach pieszo-rowerowych

- Prowadzenie działań promocyjnych wśród podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami
- Promowanie kompostowania odpadów biodegradowalnych wśród mieszkańców
- Promowanie idei korzystania z transportu publicznego na obszarze powiatu

III. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNYMI

Podstawowym dokumentem, który określa współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP), która stanowi uzgodnioną z Komisją Europejską strategię wykorzystania Funduszy Europejskich. Dokument ten określa cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, na którą w przyszłej perspektywie finansowej planuje się przeznaczyć 72,2 miliarda euro oraz dodatkowe 3,8 miliarda euro z Funduszy na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Polityka spójności na lata 2021-2027 obejmować ma następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie ich obszarów, znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności (FS)** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)** – ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST)** – stanowić będzie uzupełnienie proponowanych funduszy polityki spójności. Jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu (European Green Deal) i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

Podkreśla się również działania finansowane w ramach Funduszy norweskich i EOG opierające się na wspólnych wartościach, takich jak poszanowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Działania Krajowego Punktu Kontaktowego oraz Operatorów Programów i Beneficjentów podejmowane są w duchu hasła „Wspólnie działamy na rzecz Europy zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej integracji społecznej”. Uczestnicy procesu wdrażania Funduszy norweskich i EOG są związani szeregiem przepisów prawa międzynarodowego oraz krajowego, zobowiązującego do przestrzegania zakazu dyskryminacji ze względu na jakąkolwiek przesłankę – płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

POZIOM KRAJOWY

Planowanie strategiczne na poziomie krajowym wyznacza (wg nowych przepisów ustawy⁷ o zmianie ustawy i zasadach polityki rozwoju) strategia kraju, na okres 10-15 lat. Podstawowym dokumentem na poziomie krajowym jest **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**, a jej dopełnienie stanowi **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030**.

W przyjętej strategii wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Głównym celem strategii krajowej jest „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich socjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co stworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”.

We wszystkich aspektach strategii podkreśla się kluczową rolę współdziałania instytucji w wieloszczeblowym systemie zarządzania publicznego w realizacji przekrojowej interwencji publicznej⁸.

---

⁷ „Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw.”

⁸ „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030).”

Głównymi wyznacznikami określonymi dla rozwoju polityki regionalnej na poziomie kraju są:

1. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie zagrożeń środowiska.
2. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych.
3. Rozwój wsparcia kapitału ludzkiego i społecznego.
4. Wzrost produktywności oraz innowacyjności regionalnych gospodarek.
5. Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach.
6. Zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowanie działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządem terytorialnym i między sektorami.
7. Przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Co więcej, w tworzeniu strategii rozwoju na poziomie krajowym, istotne stają się również dokumenty strategiczne, takie jak: Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa, rybactwa 2030, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, Plany zarządzania ryzykiem powodziowym, Plan przeciwdziałania skutkom suszy.

TABELA 19. ZGODNOŚĆ PARTNERSKIEJ STRATEGII ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO NA LATA 2021-2030 ZE STRATEGIĄ NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)

		Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030				
		Cel strategiczny				
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.	Cel 5.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.					
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony					
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.					

TABELA 20. ZGODNOŚĆ PARTNERSKIEJ STRATEGII ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO NA LATA 2021-2030 Z KRAJOWĄ STRATEGIĄ ROZWOJU REGIONALNEGO 2030

		Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030				
		Cel strategiczny				
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.	Cel 5.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	Cel 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.				
		Cel 1.2. Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarze.				
		Cel 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.				

<p>Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.</p>	<p>Cel 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.</p>							
	<p>Cel 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i krajowym.</p>							
	<p>Cel 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.</p>							
	<p>Cel 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p>							
	<p>Cel 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.</p>							

<p>Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.</p>	
<p>Cel 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.</p>	
<p>Cel 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.</p>	
<p>Cel 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.</p>	
<p>Cel 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.</p>	

POZIOM REGIONALNY

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Strategia Rozwoju Powiatu musi być zgodna ze Strategią Rozwoju Województwa. W związku z powyższym, wyżej wymienione cele znalazły odzwierciedlenie we wszystkich planowanych działaniach zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego. Szczegółowy schemat powiązań obrazuje poniższa tabela.

TABELA 21. ZGODNOŚĆ PARTNERSKIEJ STRATEGII ROZWOJU POWIATU CZŁUCHOWSKIEGO NA LATA 2021-2030 ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 2030

		Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030				
		Cel strategiczny				
		Cel 1.	Cel 2.	Cel 3.	Cel 4.	Cel 5.
Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	Cel strategiczny 1. Trwałe bezpieczeństwo	Cel operacyjny 1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe				
		Cel operacyjny 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne				
		Cel operacyjny 1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne				

Cel strategiczny 2. Otwarta wspólnota regionalna	Cel operacyjny 2.3. Kapitał społeczny				
	Cel operacyjny 2.2. Wrażliwość społeczna				
	Cel operacyjny 2.1. Fundamenty edukacji				
	Cel operacyjny 1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe				

<p>Cel strategiczny 3. Odporna gospodarka</p>	<p>Cel operacyjny 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym</p>						
	<p>Cel operacyjny 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego</p>						
	<p>Cel operacyjny 3.2. Rynek pracy</p>						
	<p>Cel operacyjny 3.1. Pozycja konkurencyjna</p>						
	<p>Cel operacyjny 2.4. Mobilność</p>						

IV. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

SYSTEM WDRAŻANIA

Prawidłowy proces wdrażania Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 opiera się na wielu czynnikach. Jednym z kluczowych zadań jest współpraca władz samorządów terytorialnych z mieszkańcami. Strategia powinna być elementem przewodnim przy dalszych planach rozwojowych jednostki samorządu terytorialnego. Jako, że niniejsza strategia rozwoju jest dokumentem wieloletnim i obejmuje okres 10 lat, wdrażanie strategii powinno odbywać się etapowo. Osobami odpowiedzialnymi za wdrażanie powinny być władze powiatu oraz wszystkie jego jednostki organizacyjne.

W procesie wdrażania strategii należy przede wszystkim wyróżnić oraz nadać odpowiednie zadania osobom bądź jednostkom. Wśród nich powinny znaleźć się:

- podmioty odpowiedzialne za organizację i koordynowanie procesu wdrażania strategii,
- zadania danego podmiotu,
- podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań zawartych w strategii

1. Funkcje Monitoringowe	Monitorowanie procesu wdrażania strategii, obserwacja zmieniających się wskaźników, cech granicznych samorządów terytorialnych, uwarunkowań zewnętrznych oraz wewnętrznych.
2. Funkcje Informacyjno-wnioskodawcze	Wnioskowanie przez organ wykonawczy do organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego o aktualizację strategii.
3. Funkcje Promocyjne	Promowanie działań na rzecz wdrażania strategii rozwoju.
4. Funkcje Kooperacyjne	Współpraca z jednostkami pomocniczymi, powierzanie im zadań do wykonania, monitoring ich działań oraz ścisła i stała współpraca.
5. Funkcje Prewencyjne	Zapobieganie zaburzeniu wdrażania strategii, rozwiązywanie pojawiających się problemów w trakcie wdrażania, informowanie władz o problemach dotyczących procesu wdrażania.
6. Funkcje Doradcze	Wspieranie władz we wdrażaniu strategii, pomoc przy podejmowaniu kluczowych decyzji.
7. Funkcje Koordynacyjne	Koordynacja decyzji oraz aktów prawa jak i zmieniających się przepisów ustaw, które znacząco wpływają na procesy wdrażania strategii.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Wśród najważniejszych środków finansowania wymienia się w szczególności:

- środki z budżetu powiatu,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki funduszy celowych,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze ze źródeł europejskich np. fundusze norweskie oraz fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz fundusze sektora pozarządowego,
- dodatkowe formy wsparcia dostępne w ramach linii budżetowych, np. tarcz antykrzysowych.

MONITORING

Monitoring strategii rozwoju obejmuje sprawdzanie uzyskanych wyników w odniesieniu do określonych oczekiwań. Polega na cyklicznym zbieraniu informacji, które dotyczą uzyskanych efektów w ramach wdrażanej strategii. Jest prowadzony w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji strategii, pozwalając wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji działań bądź podmiotów realizujących. Wykonawcą i podmiotem, który odpowiada za monitoring strategii rozwoju powiatu jest instytucja zarządzająca daną strategią, w tym przypadku Starostwo Powiatowe w Człuchowie.

Monitoring realizacji Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego będzie prowadzony za pomocą niżej wskazanych, przykładowych wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych, określających ilościowo bądź jakościowo postęp w osiąganiu zaplanowanych efektów. Pomiar wskaźników celów strategicznych i operacyjnych dokonywany będzie przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za koordynowanie procesu planowania strategicznego na podstawie danych z różnych źródeł, w tym w szczególności statystyki publicznej i informacji pozyskanych od realizatorów poszczególnych celów. W oparciu o zebrane dane formułowane będą wnioski istotne dla dalszego wdrażania strategii. Wyniki monitoringu strategii będą udostępniane opinii publicznej.

TABELA 22. PROPONOWANE WSKAŹNIKI MONITORINGU STRATEGII

Nazwa	Źródło	Trend
Liczba ludności w powiecie człuchowskim	GUS BDL	Stabilizacja/ograniczenie spadku
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	GUS BDL	wzrost
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	GUS BDL	wzrost
Udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż rok w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	GUS BDL	spadek
Lesistość [%]	GUS BDL	wzrost
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	GUS BDL	wzrost
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej – w % ogółu budynków mieszkalnych	GUS BDL	wzrost
Dostęp do sieci Internet poprzez linie światłowodowe	GUS BDL	wzrost
Liczba turystycznych obiektów noclegowych	GUS BDL	wzrost
Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	GUS BDL	spadek
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	GUS BDL	spadek
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	GUS BDL	wzrost
Liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności	GUS BDL	wzrost
Dochody powiatu na 1 mieszkańca	GUS BDL	wzrost
Długość ścieżek rowerowych	GUS BDL	wzrost
Zdawalność egzaminu maturalnego [%]	Starostwo Powiatowe w Człuchowie	wzrost

EWALUACJA

Ewaluacja stanowi systematyczną ocenę skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości, a także trafności doboru realizowanych celów strategii wobec zidentyfikowanych potrzeb. Ewaluacja Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 odbywać się będzie w ramach kryteriów ewaluacyjnych:

Planuje się przeprowadzenie ewaluacji:

Z przeprowadzonej ewaluacji tworzony będzie raport ewaluacyjny będący podstawą decyzji o wdrożeniu zaleceń i rekomendacji.

Wszystkim zaangażowanym uczestnikom dziękujemy za aktywny udział w procesie tworzenia Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030.

SPIS WYKRESÓW, TABEL, RYSUNKÓW

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu człuchowskiego	9
Wykres 2. Przyrost naturalny w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	20
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	21
Wykres 4. Saldo migracji zewnętrznych na 1000 ludności w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	21
Wykres 5. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w powiecie człuchowskim w 2016 roku i w 2020 roku.....	22
Wykres 6. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	23
Wykres 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	23
Wykres 8. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według klas wielkości w powiecie człuchowskim w 2020 roku	25
Wykres 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	26
Wykres 10. Dynamika udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020.....	26
Wykres 11. Odsetek pracujących według grup sekcji w powiecie człuchowskim w 2020 roku.....	28
Wykres 12. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów zebranych w powiecie człuchowskim w stosunku do średniej w grupie porównawczej.....	37
Wykres 13. Budynki mieszkalne podłączone do wodociągu w % ogółu budynków mieszkalnych w powiecie człuchowskim	37
Wykres 14. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych w powiecie człuchowskim	38
Wykres 15. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020.....	46

Wykres 16. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w gminach powiatu człuchowskiego w 2020 roku.....	48
Wykres 17. Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców na tle Polski, województwa pomorskiego i powiatu człuchowskiego.....	49
Wykres 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020.....	50
Wykres 19. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w powiecie człuchowskim w latach 2016-2019	53
Wykres 20. Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności w powiecie człuchowskim w latach 2016-2019	53
Wykres 21. Liczba osób z wydanymi orzeczeniami o stopniu niepełnosprawności w powiecie człuchowskim w latach 2018-2020.....	54
Wykres 22. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020	55
Wykres 23. Mieszkania na 1000 ludności w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020	56
Wykres 24. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020 ..	56
Wykres 25. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w powiecie człuchowskim w 2020 roku	60
Wykres 26. Wydatki na 1 mieszkańca w dziale Oświata i wychowanie w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020	61
Wykres 27. Dochody i wydatki powiatu człuchowskiego w latach 2016-2020.....	65
Wykres 28. Dochody na 1 mieszkańca w gminach powiatu człuchowskiego	65
Wykres 29. Wydatki na 1 mieszkańca w gminach powiatu człuchowskiego	66
Wykres 30. Wiek respondentów	69
Wykres 31. Status zawodowy respondentów	70
Wykres 32. Wykształcenie respondentów	70
Wykres 33. Ocena zadowolenia respondentów z zamieszkiwania w powiecie człuchowskim.....	71
Wykres 34. Ocena najmocniejszych stron powiatu człuchowskiego	72
Wykres 35. Ocena najsłabszych stron powiatu człuchowskiego.....	73
Wykres 36. Kluczowe działania wpływające na rozwój powiatu człuchowskiego	74
Wykres 37. Pożądany obraz powiatu człuchowskiego w 2030 roku w opinii respondentów.....	75

Wykres 38. Średnia ocena poszczególnych sfer funkcjonowania w powiecie człuchowskim.....	76
Tabela 1. Długość ścieżek rowerowych w powiecie człuchowskim	12
Tabela 2. Liczba ludności w powiecie człuchowskim z podziałem na gminy w stosunku do województwa pomorskiego w latach 2016-2020	18
Tabela 3. Ludność według miejsca zamieszkania w podziale na miasto i wieś w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020.....	18
Tabela 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według sekcji PKD 2007 w powiecie człuchowskim 2020 roku	24
Tabela 5. Zadania realizowane przez powiat człuchowski w związku z pandemią COVID-19 w 2020 roku.....	27
Tabela 6. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w rocznej ocenie dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia w 2020 r.....	30
Tabela 7. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w rocznej ocenie dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin w 2020 r.	31
Tabela 8. Lesistość w powiecie człuchowskim w 2020 roku	33
Tabela 9. Liczba pomników przyrody w powiecie człuchowskim w 2020 roku.....	36
Tabela 10. wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego.....	39
Tabela 11. Liczba turystów w powiecie człuchowskim w latach 2016-2020.....	46
Tabela 12. Interwencje straży pożarnej w powiecie człuchowskim w latach 2018-2020	50
Tabela 13. Liczba przychodni zdrowia w powiecie człuchowskim w 2020 roku	52
Tabela 14. Liczba aptek w powiecie człuchowskim w 2020 roku.....	52
Tabela 15. Sieć szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez powiat w 2020 roku	57
Tabela 16. Sieć szkół i placówek prowadzonych przez inne organy prowadzące w 2020 r.	59
Tabela 17. Liczba osób przystępujących do egzaminu maturalnego w latach 2019-2020 w powiecie człuchowskim	60
Tabela 18. Miejsce zamieszkania respondentów	69

Tabela 19. Zgodność Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	92
Tabela 20. Zgodność Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	93
Tabela 21. Zgodność Partnerskiej Strategii Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2021-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	96
Tabela 22. Proponowane wskaźniki monitoringu strategii	101
Rysunek 1. Położenie powiatu na tle Polski	8
Rysunek 2. Podział administracyjny powiatu człuchowskiego	9
Rysunek 3. Główny układ komunikacyjny powiatu człuchowskiego	10
Rysunek 4. Infrastruktura kolejowa w powiecie człuchowskim	11
Rysunek 5. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu człuchowskiego w 2020 roku.....	19
Rysunek 6. Użytkowanie terenu w powiecie człuchowskim	32
Rysunek 7. Formy ochrony przyrody w powiecie człuchowskim	35
Rysunek 8. Miejskie obszary funkcjonalne w województwie pomorskim	47
Rysunek 9. Płeć respondentów	68
Rysunek 10. Hierarchia celów	78